

שְׁיִשִּׁים לְבוֹ לְעֵינֵי בָּהֶם בְּאֵמֶת, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשֹׁמֵר
וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם]:

כב

פְּרָקָא חֲמִישָׁאָה דְּסִפְרָא דְּצִנִּיעוּתָא:

'בְּרֵאשִׁית בְּרֵא. בְּרֵאשִׁית - מְאֹמֵר. בְּרֵא -
חֲצִי מְאֹמֵר. אָב וּבֵן. סְתִים וְנִלְיָא. עֲדָן
עֲלָאָה דְּסְתִים וְנִנְיָו. עֲדָן תַּתְּאָה:

א דַּע, שְׁיֵשׁ חוֹתֶם, וְיֵשׁ חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם.
חוֹתֶם הוּא, כִּי יֵשׁ מוֹכִיחֵי הַדּוֹר, וְהֵם

ביאורים

שכתוב 'ראשית חכמה', (ישנם בעולם האצילות חמישה פרצופים:
'אריך אנפין' - בחינת ספירת הכתר, 'אבא' - בחינת ספירת החכמה, 'אמא'
- בחינת ספירת הבינה, 'זעיר אנפין' - בחינת ששת הספירות 'חסד גבורה
תפארת נצח הוד יסוד, 'ונקבא' - בחינת ספירת המלכות). **"בְּרֵא" -**
חֲצִי מְאֹמֵר - דהיינו חצי ממילת 'ברא-שית', והכוונה
על פרצוף 'זעיר אנפין', כי 'ברא' הוא בן בתרגום, ו'זעיר
אנפין' הוא בן ל'אבא', כי הוא השתלשל ממנו ומקבל
את אורו ממנו. והיינו **אָב וּבֵן**, ומפרש, סְתִים הוא
'אבא', וְנִלְיָא הוא 'זעיר אנפין'. ואמר כי שניהם נקראים
עֲדָן, עֲדָן עֲלָאָה דְּסְתִים וְנִנְיָו - 'אבא' הוא סוד עֲדָן
העליון שהוא סתום ואין מי שישגיגנו, וגנוו יסודו ביסוד
של פרצוף 'אמא', כי יחודם תדירי, עֲדָן תַּתְּאָה - 'זעיר
אנפין' הוא סוד עֲדָן התחתון היוצא למסעיו, דהיינו
להתייחד עם המלכות, ואח"כ הוא נגלה כי אין יחודם
תדירי. ובהמשך המאמר יתבאר הרמז בדברי הזוהר על
פי דרכו של המאמר.

א. דַּע, שְׁיֵשׁ 'חוֹתֶם, וְיֵשׁ 'חוֹתֶם בְּתוֹךְ חוֹתֶם. 'חוֹתֶם'
הוּא, כִּי יֵשׁ מוֹכִיחֵי הַדּוֹר, וְהֵם פְּחִינּוֹת 'דְּגֻלְיָן,

עיונים

חילוק אצלו בין חיים למיתה, רק מקודם היה דר בכאן ועכשו
קבע דירתו שם בקבר, והוא חי שם. ואז התחיל לומר חיים
נצחיים הם רק אצל ה' יתברך ומי שהוא נכלל בו יתברך הוא
חי גם כן חיים נצחיים וכו' כמבואר כל זה אצל התורה
עתיקא הנ"ל".

אופן אמירת מאמר זה

דַּע שיש חותם: בחיי מוהר"ן (סי' י"ג) כתב: "מאמר חותם בתוך
חותם נאמר ביום ב' יום חמישי לעשרת ימי תשובה שנת

והקש'א הנ"ל. כי עקר השאלה הוא, איך להוליד
המחין מתעלומותו, ואחר-כך, בשמולדין אותן, איך
זוכין להכניס המקיפין לפנים. וכבר מבאר באר היטב
במה וזכה לזה, הינו על-ידי צעקה בתורה ותפלה
זוכין להוליד המחין מתעלומותו, ועל-ידי קדשת
שבעת הגרות, דהיינו לקדש את עיניו, שלא להסתפל
במה שאסור להסתפל וכו', וכן לקדש פיו וחקמו
ואזניו כנ"ל, על-ידי זה זוכין להכניס המקיפין לפנים.
ובאור הענין וראיותיו והיכן מרמז סודות נוראות
הללו וכו' - הכל מבאר לעיל באר היטב. אשרי

המחין מתעלומותו, ואחר-כך, בשמולדין אותן, איך
זוכין להכניס המקיפין לפנים. וכבר מבאר באר היטב
במה וזכה לזה, הינו על-ידי צעקה בתורה ותפלה זוכין
להוליד המחין מתעלומותו, ועל-ידי קדשת שבעת
הגרות, דהיינו לקדש את עיניו, שלא להסתפל במה
שאסור להסתפל וכו', וכן לקדש פיו וחקמו ואזניו
כנ"ל, על-ידי זה זוכין להכניס המקיפין לפנים. ובאור
הענין וראיותיו והיכן מרמז סודות נוראות הללו וכו'
- הכל מבאר לעיל באר היטב. אשרי שישים לבו לענין
בהם באמת, ללמד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים].

כב

רבינו ז"ל מקדים את פְּרָקָא חֲמִישָׁאָה - הפרק החמישי
דְּסִפְרָא דְּצִנִּיעוּתָא - מאמר בתורת הנסתר הנכלל
בספר הזוהר (תרומה דף קעח:).

נאמר בתחילת התורה: **"בְּרֵאשִׁית בְּרֵא"**, ורמזו בזה, כי
"בְּרֵאשִׁית" - מְאֹמֵר - הוא מאמר הראשון מעשרה
מאמרות שבהם נברא העולם, והוא רומז על הפרצוף
(בנין רוחני) 'אבא', שהוא בחינת ספירת ה'חכמה', כמו

יודעים מפי אדם אין צריכין לנהוג אבלות אף על פי שיודעין
על פי השגות.

ואחר כך בימי אלול הייתי אצלו בעצמי (כי אז בבואו לא הייתי
בעצמי רק כל הנ"ל שהיה בעת כניסתו לביתו שמעתי מחברי שהיו אצלו אז), ותיכף
כשנכנסתי אצלו והוא זכרונו לברכה היה יושב בכובד ראש
בצער, והתחיל לדבר תיכף מענין חיים ומיתה, ענה ואמר לי
הלא בין חיים למיתה אין חילוק כי אם באמה אחת, שעכשיו
האדם כאן ואחר כך הוא שוכן שם. והטה בידו על בית
העלמין, כלומר מי שהוא צדיק ואף במיתתו הוא חי, מה

ובשששים יתברך גזר גזרדין בעולם, וחדין הוא התורה, כי צריך להיות דין תורה, ומחמת שהם למודי ה', הוא מתעני עמהם, ומגלה להם הדין-תורה, שנגזר על הדור, והם מכסים זה הדין-תורה וחותמין אותו בבחינת (ש"ה ד): "מעין חתום", שלא ינקו ממנו החיצונים, שלא יהיה נעשה ממנו, חס ושלום, דין אכזרי. וזה בחינת (שעה ח):

בחינת רגליו, ונקראים רגליו, על-שם שהם למודי ה', הינו שלומדין, בכיכול את ה', שנותנין לו עצות, והם הולכים בשליחותו לישראל להוכיחם ולהחזירם להשם יתברך, ועל-שם זה נקראים בחינות רגליו, על-שם העצה, כמו שפרש רש"י (שמות יא) על "וכל העם אשר ברגליו": ההולכים אחר עצתך. ועל-שם ההליכה, שהולכים בשליחותו להוכיח בנ"ל.

ביאורים

ובשששים יתברך גזר גזר דין לרעה בעולם, וחדין הוא התורה, כי צריך להיות דין תורה, שנפסק על פי דיני התורה, ומחמת שהם למודי ה' – שנותנים עצות להקב"ה, הוא מתעני עמהם, ומגלה להם הדין תורה שנגזר על הדור, והם מכסים זה הדין תורה וחותמין אותו, בבחינת מה שנאמר (ש"ה ד): "מעין חתום", ורמוז בזה, שהם חותמים את הדין שנמשך ממעיין התורה, שלא ינקו ממנו החיצונים, שלא יהיה נעשה ממנו חס ושלום דין אכזרי, יותר ממה שנגזר על העולם. וזה בחינת מה שנאמר (ישעיהו ח): "חתום תורה בלמדי",

ונקראים רגליו, על שם שהם למודי ה', הינו שלומדין – שמלמדים בכיכול את ה', שנותנין לו עצות, והם הולכים בשליחותו לישראל, להוכיחם ולהחזירם להשם יתברך. ועל שם זה נקראים בחינות רגליו, על שם העצה שנותנים לה יתברך, כמו שפרש רש"י (שמות יא) על הפסוק "וכל העם אשר ברגליו": ההולכים אחר עצתך, הרי שהעצה היא בחינת רגליו, וסיבה נוספת מדוע הם נקראים רגליו, על שם ההליכה, שהולכים בשליחותו של הקב"ה להוכיח את ישראל בנ"ל.

עיונים

עני לימודי ה'

ונקראים רגליו על שם שהם לימודי ה': במי הנחל פירש כי לימודי השם דא נצח והוד, כמובא בסוף התורה כי מרחמם ינהגם ליקו"ת סימן ז', ונצח והוד הם רגליו, כמובא במאמר פתח אליהו: 'נצח והוד תרין ירכי קשטו'.

ועיין בספר אור לשמים פרשת פינחס: "הנה כבוד אדמו"ר מרנא ורבנא מוהר"ר דוב בער זצלה"ה פירש הפסוק "וכל בניך לימודי ה'" (ישעיה נד, א), כי הקב"ה גזור והצדיק מבטל (מ"ק טו ע"ב), והקב"ה עושה רצונם, וזה פירוש וכל בניך, הם הצדיקים, לימודי ה' - לומדים להשי"ת כביכול כך עשה כרצונו, עד כאן דבריו הקדושים, הגם שהכל טובות מאתו ית"ש אבל הצדיקים מבקשים מאתו ית"ש שיעשה עמנו טובות כרצונינו".

ועיין עבודת ישראל (פרקי אבות פרק רביעי): "זוה כל בניך למודי ה'" (ישעיה נד, א), שמלמדים להשי"ת היאך ומה יתנהג עם בניו עם סגולתו, ולבטל הגזירות רעות ולחדש גזירות טובות ישועות ונחמות".

ביאור הפסוק "מעין חתום"

מעין חתום: בשיר השירים ד' כתיב: "גן נעול אחותי כלה, גל נעול מעין חתום", ופירש רש"י שם: "גן נעול – על שם צניעות בנות ישראל שאין פרוצות בעריות. גל נעול – יש לפרשו לשון מעין, כמו (יהושע טו) גולות עליות, ויש לפרשו לשון שער, והיא לשון ארמי בתלמוד טרוקו גליו".

תקט"ה, והתורה הזאת נאמרה פתאום, כי בתחילה ישב ודיבר עימנו כדרכו, ומקודם צויה לאיש אחד להביא לו שמן ופתילה לתקן לו נר של שמן זית, ואחר כך הדליק הנר בעצמו, כי כן היה דרכו כמה פעמים שהיה פתאום מדליק נר של שמן זית, והדבר היה מובן שהיה ממתיק דינים בזה. ואז סמוך להדלקה והנר היה דולק סמוך לשולחנו, והוא דיבר עמנו באימה גדולה, ובתוך כך צויה להביא לפניו סליחה, והביאו לפניו ופתחה ואמר קצת מאיזה סליחה של יום כפורים, והכל היה בפני כולנו שהיינו עומדים סביבו, והוא ישב על כסאו סמוך לשולחנו בחדרו, בתוך כך התחיל לדבר מהגן עדן והגיהנם, שהגן עדן והגיהנם הם בזה העולם וכו', ונכנס מענין לענין עד שגמר כל התורה חותם בתוך חותם, ונשתתתה האמירה בערך ארבע שעות".

ועוד מובא שם (סי' ק"ו): "סיפר שבאותו הראש השנה נתנו לו עקספענס [הוצאות] אלף אדומים אחר כל ההצטרכות, והיה במקום שהיה הוא אוהב תורה מאוד, והיה מקום שאמרו שם תורה גבוה מאוד, והלך לשם ועמד שם שומר על הפתח ולא הניחו לכנס, ונתן לו האלף אדומים שלו כדי שניחוחו, והיה לו שם יצר הרע גדול על האלף אדומים שלא ליתנם, וגם יודע אפילו היצר הרע שיש שם, ונכנס לשם ושמע מה ששמע, ומה ששמע באותו העת היינו מאמר חותם בתוך חותם בלקוטי א' סימן כ"ב הוא מאתו התורה של המקום הנ"ל, רק הוא מעט ומקצת וכו'".

בניד", כי הולכים לפשר ולעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ולפניו יתברך מקמינים הדבר, וממליצים טוב בעדם, ולפני ישראל מגדילים החטא מאד, כמו שמצינו אצל משה, שאמר להשם יתברך (שמות לב): "למה יחרה אפך בעמך", ולישראל אמר (שם): "אתם חטאתם חטאה גדלה".

ובשחרע של הדור גובר על החזתם הנ"ל ומקלקל אותו, חס ושלום, אזי נתקלקל שלום העולם, ונעשה גרושין ומחלקת בעולם, הפך השלום,

"חתום תורה בלמודי", הינו בלמודי ה' נחתם הדין תורה, שלא ינקו ממנו החיצונים. והם, כשנגלה להם הדין-תורה, הולכים ומוכיחים הדור כדי להתזרם למוטב להמתיק הדין. ואפלו בשעת מוסר נזהרין להתתים ולהסתיר, שלא ינקו ממנו החיצונים, בבחינת (איוב לב): "ובמסרם יחתם", ועל-שם זה הן בבחינת חזתם.

ואלו הלמודי ה' מרבים שלום בעולם, כמו שכתוב (ישעיה נד): "וכל בניד למודי ה', ורב שלום

ביאורים

"לימודי ה'" מרבים שלום בעולם, וזהו: "ורב שלום בניד", ורמוז בזה, כי ה'לימודי ה'" הולכים לפשר ולעשות שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ולפניו יתברך מקמינים הדבר וממליצים טוב בעדם, כדי לבטל את הגזירות הרעות, ולפני ישראל מגדילים החטא מאד, כדי להתזרם בתשובה, כמו שמצינו אצל משה לאחר חטא העגל, שאמר להשם יתברך (שמות לב): "למה יחרה אפך בעמך", הרי שהקטין את החטא, והמליץ טוב על ישראל, ולישראל אמר (שם): "אתם חטאתם חטאה גדלה", הרי שהגדיל את החטא מאד, כדי להתזרם בתשובה (עיין מדרש רבה דברים פ"א).

ובשחרע של הדור גובר על החזתם הנ"ל שמוכיחי הדור עושים לגור הדין, ומקלקל אותו, חס ושלום, אזי

ורמוז בזה, הינו בלמודי ה' נחתם הדין תורה, שלא ינקו ממנו החיצונים. והם – ה'לימודי ה'", כשנגלה להם הדין תורה שנגזר בשמים, הולכים ומוכיחים הדור, כדי להתזרם למוטב להמתיק הדין ולבטל את הגזירה. ואפלו בשעת מוסר שמוכיחים את ישראל הם נזהרין להתתים ולהסתיר את הגזר דין, שלא ינקו ממנו החיצונים, בבחינת מה שנאמר (איוב לב): "ובמסרם יחתם", ורמוז בזה, שכשהם אומרים מוסר, הם חותמים ומסתירים את גזר הדין, ועל שם זה שהם חותמים ומכסים את גזר הדין הן בבחינת 'חזתם'.

ואלו הלמודי ה' מרבים שלום בעולם, כמו שכתוב (ישעיה נד): "וכל בניד למודי ה' ורב שלום בניד", ודרשו על כך רבותינו ז"ל (ברכות טז): שהתלמידי חכמים שהם

עיונים

מאמר המדרש בענין משה רבינו שאמר לה' יתברך למה יחרה אפך בעצמך ולישראל אמר אתם חטאתם חטאה גדולה

אתם חטאתם חטאה גדולה: עיין מדרש רבה דברים פ"א וז"ל: 'מוכיח אדם אחרי, א"ר יהודה ב"ר סימון מהו אחרי, אמר הקב"ה, כביכול משה הוכיחי אחר ישראל, והוכיח לישראל אחרי, לישראל אמר אתם חטאתם, להקב"ה אמר (שם לב) למה ה' יחרה אפך בעמך, מהו למה, א"ר יצחק בשעה שעשו ישראל את העגל ביקש הקב"ה לכלות שונאיהן של ישראל, א"ל משה רבש"ע העגל הזה טוב הוא לסייע לך, א"ל הקב"ה מה מסייע לי, א"ל משה אם אתה מוריד גשמים הוא מפריח טללים אתה מוציא את הרוחות והוא את הברקים, א"ל הקב"ה אף אתה טועה בעגל, אמר לפניו רבש"ע אלא למה ה' יחרה אפך בעמך, ולישראל הוא אמר אתם חטאתם חטאה גדולה, א"ר יהודה ב"ר סימון משל למה הדבר דומה למלך שכעס על אשתו, טרפה והוציאה מביתו, שמעו בו הושבינין הלכו אצל המלך ואמרו לו הא

ביאור הפסוק "חתום תורה בלימודי"

חתום תורה בלימודי: בישעיה ח' כתיב: "צור תעודה, חתום תורה בלימודי", ופירש רש"י שם: "צור תעודה – כל זה מן הנבואה שנאמרה למעלה, כי כה אמר ה' אלי, ועוד זאת אמר לי, צור תעודה לשון העדותי בכם היום, לשון התראה, קשור התראתי וחתום התורה על לב לימודי, תלמידך ויראי שמים הנקראים לימודי ה', ואם תאמר אין לשון קשירה נופל בלימוד תורה, נופל הוא בו, שנאמר קשרם על לבך תמיד (משלי ח)".

ביאור הפסוק "במוסרם יחתום"

ובמוסרם יחתום: באיוב לג כתיב: "אז יגלה אוזן אנשים, ובמוסרם יחתום", ופירש רש"י שם: "אז יגלה אוזן אנשים – כמו שעשה לאבימלך בחלום הלילה. ובמוסרם יחתום – חותמן ואוסרן ביסודין על עוונם".

לקוטי

חותם בתוך חותם כב

מוהר"ן

תקפג

בבחינת (איוב יח): "ומתבל ינדותו", כי מחותם נעשה ב ויש חותם שהוא למעלה מזה החותם, הינו
בחינת ידים המקבלים מוסר מאלו נדה, כי הם במקפף השנה, פמוכא:

ביאורים

במקפף השנה – בגימטריא שווה, פמוכא, ולכן כשמתקלקל החותם נעשית בעולם בחינת נדה, דהיינו נידוי והרחקה, שזהו בחינת גירושין ומחלוקת.
כ. ויש חותם שהוא למעלה מזה החותם, כי הוא החותם החיצון ששומר על החותם הפנימי, הינו בחינת ידים המקבלים מוסר מאלו המוכיחים,

יש לחיצונים יניקה מהגזר דין, והוא נעשה דין אכזרי, ועל ידי זה נתקלקל שלום העולם, ונעשה גרושין ומחלוקת בעולם, הפך השלום, בבחינת מה שנאמר (איוב יח) "ומתבל ינדותו", ורמוז בזה, שב"תבל" – בעולם, "ינדותו" – לשון נידוי והרחקה, דהיינו שיהיו בעולם הרחקות ומחלוקות, כי מ'חותם' נעשה נדה, כי הם

עיונים

לחטוא, וביאור הענין, כי בשעת ההתבודדות האדם צריך להסתכל על עצמו שהוא אשם במה שחטא, ולהתוודות על זה ולבקש על העתיד, ובשאר כל היום צריך להסתכל על עצמו באופן של לימוד זכות, לדון עצמו לכף זכות שאפשר שאינו חייב כל כך במעשיו הרעים, ובאמת אי אפשר לאדם לדעת בעולם הזה מה דרגתו האמיתית, עד כמה הוא חייב במעשיו הרעים, ורק לעתיד ידע דבר זה).

ביאור הפסוק "ומתכל ינדותו"

ומתכל ינדותו: באיוב י"ח כתיב: "יהדפוהו מאור אל חושך, ומתכל ינדותו", ובמצודות דוד שם פירש: "יהדפוהו – הצרות הבאות עליו יהדפו אותו מאור העולם אל חשכת הקבר. ומתכל – מן העולם ינידו אותו".

ועיין רש"י פרשת מצורע על פסוק תהיה בנדתה, וז"ל: "בנדתה – כמו (איוב יח) ומתכל ינדותו, שהיא מנודה ממגע כל אדם".

ביאור ענין חותם בתוך חותם

כי הם במספר השווה כמובא: עץ חיים שער ל"ה פרק ג'. ועיין שם שמבואר שם כל ענין ה'חותם בתוך חותם', וקיצור הדברים הוא, שיש בעולמות העליונים פרצוף (בנין רחני) שנקרא 'נוקבא' והוא בחינת ספירת ה'מלכות', ופרצוף זה עצמו יש בו עשר ספירות, וספירת ה'יסוד' שבו היא בחינת 'חותם' הפנימי, והיא בחינת 'ציון', וספירת ה'מלכות' שבו היא בחינת ה'חותם' החיצון ששומר על החותם הפנימי, והיא בחינת 'ירושלים', כי יש בחינת יין המשומר' שהוא בחינת הגבורות שפרצוף 'נוקבא' מקבל מהספירות שמעליו, וגבורות אלו צריכים להיות שמורים מן החיצונים שלא יתאחו בהם, כי יניקת החיצונים היא מהגבורות, והחיצונים יושבים תחת המלכות וקרובים אליה, בסוד רגליה יורדות מוות, ונאחזים בה בסופה, ולכן יש שני חותמות שהם היסוד והמלכות, לשמור על הגבורות שלא יינקו מהם, והנה פרצוף 'נוקבא' הוא כנגד גוף האשה, וספירת ה'יסוד' שבה, הוא כנגד בית הרחם של האשה, ולפעמים הגבורות נעשים דם שהם דינים גמורים, ואז הוא דם נידות היוצא מהרחם שיונקים החיצונים.

מרי כך אדם עושה לאשתו מה עשתה לך, והלכו אצלה ואמרו לה עד אימת את מכעסת אותי, קדמותיך הוא תנינותיך הוא, אף משה כשהלך אצל הקב"ה אמר לו למה ה' יחרה אפך בעמך לא בניך הם, וכשהלך אצל ישראל אמר להן עד אימת אתם מכעסים אותי, קדמותכון הוא תנינותכון הוא, וכן הוא אומר במדבר בערבה מול סוף.

ואמנם מבואר בליקוטי תנינא סימן ח' שמשנה רבינו בתוכחה שהוכיח את ישראל על חטא העגל הכניס בהם ריח טוב, אבל יש ח"ו מוכיח שאינו ראוי שמבאיש את ריחם של השומעים תוכחתו, עיי"ש.

ובביאור הליקוטים (בהשמות בסוף הספר, בענין הידיעה והבחירה) כתב לבאר בזה, כי הנה בעולם הזה אנו במדריגת הבחירה, שיש לנו בחירה לבחור בין טוב לרע, ואמנם בעולמות העליונים יש מדריגה גבוהה שהיא מדריגת הידיעה, שבמדריגה גבוהה זו אין בחירה, אלא הקב"ה יודע מה יבחר האדם, וממילא הוא כאילו מוכרח במעשיו ואין לו בחירה, ואמנם אנו איננו יכולים להבין איך מסתדרים יחד הידיעה והבחירה ולא נוכל להשיג זאת עד לעתיד לבוא, (כמבואר לעיל בתורה כ"א), והנה משה רבינו והצדיקים הכלולים בו יכולים לעלות למדריגה גבוהה זו של הידיעה שלמעלה מהבחירה, ולכן הם יכולים ללמד זכות על ישראל לפני ה' יתברך, כי הם יודעים ומכירים את אמתת וצדקת נשמות ישראל, שכל עוונותיהם הם כביכול מחמת ההכרח ולא היה להם בחירה, ואם כן אינם אשמים בזה, ולכן הם יכולים לטעון לפני ה' יתברך: "למה יחרה אפך בעמך", אבל אנו לפי מדרגתנו אסור לנו להרוס ולעלות למדריגה זו כלל, אלא אנו בתכלית ההיפך יש לנו לדעת ולראות בעינינו את האמת שיש לנו בחירה וממילא אנו אשמים בעוונותינו, ולכן הצדיק אומר לישראל: "אתם חטאתם חטאה גדולה", כדי שידעו שהם אשמים במה שחטאו, ויתעוררו לשוב בתשובה.

(ואמנם משמע לקמן בסימן רפ"ב בביאור הליקוטים ובליקוטי הלכות ערלה ד' ט"ז שגם כל אדם יכול ללמד זכות על עצמו, שאפשר שאינו חייב כל כך במעשיו הרעים, כי יתכן שבגלל גודל יצרו והמקומות שעבר בהם הם גרמו לו

הפנימי, ויקלקלו החותם הפנימי על ידי קלקול החותם החיצון, שהוא האמונה. וכשחם ושלום נתקלקל זה החותם הידיים – נעשה מזה כפירות, שהיא הפך האמונה, ונעשה אמונות כזביות. כי עקר העבודה זרה אין לה כח, אלא על ידי שמקבל מהידיים אלו, בבחינת (שמות ל): "ויקח מידם ויצר אתו בחרט" (וכמבאר בזהר ב"תשא (דף קצב) על פסוק זה

המוכיחים, בחינות (איוב ל): "בניד כל אדם יחתם". והידיים זה בחינת אמונה, שנתקבל בה המוסר, בבחינת: "פאשר דבר ה' ביד משה", בחינת (שמות יז): "ויהי ידיו אמונה".

וזה החותם צריך שמירה יתרה, שלא יתקלקל, הינו שלא יתקלקל האמונה. כי כשחם ושלום נתקלקל החותם החיצון, יוכלו להתקרב לחותם

ביאורים

וזה החותם צריך שמירה יתרה שלא יתקלקל, הינו שלא יתקלקל האמונה, כי כשחם ושלום נתקלקל החותם החיצון, יוכלו החיצונים להתקרב לחותם הפנימי, ויקלקלו החותם הפנימי, על ידי קלקול החותם החיצון, שהוא האמונה, כי כשהאמונה נתקלקלה ועל ידי זה החותם החיצון התקלקל הם יכולים להתקרב לחותם הפנימי, ואז כשהרע של הדור גובר הוא יכול לקלקל את החותם הפנימי, ואז יוכלו החיצונים לינוק מהגור דין.

וסיבה נוספת שצריך שמירה יתרה שלא תתקלקל האמונה, כי כשחם ושלום, נתקלקל זה החותם הידיים, שהוא החותם החיצון, נעשה מזה כפירות, שהיא הפך האמונה, ונעשה אמונות כזביות – אמונות שקריות. כי עקר העבודה זרה אין לה כח, אלא על ידי שמקבל מהידיים אלו, על ידי שמתקלקלת בחינת הידיים, בבחינת מה שנאמר לענין עשיית העגל (שמות ל): "ויקח מידם ויצר אתו בחרט" (וכמבאר בזהר ב"תשא (דף קצב) על פסוק זה לענין מעשה העגל: 'במה אצלחו בעובדיא דא, בגין דניקח מידם וכו' – במה

בחינות מה שנאמר (איוב ל): "בניד כל אדם יחתום", ורמוז בזה, שהידיים הם בחינת 'חותם', והיינו שמוכיחי הדור עושים את החותם הפנימי על גזר הדין, שלא יינקו ממנו החיצונים, ועל ידי הידיים המקבלים את דברי המוסר מהמוכיחים נעשה החותם החיצון השומר על החותם הפנימי. והידיים הללו זה בחינת 'אמונה', שנתקבל בה המוסר, בבחינת מה שנאמר (במדבר יז): "פאשר דבר ה' ביד משה" (במדבר יז), ורמוז בזה, שהדיבורים נכנסים ומתקבלים בתוך בחינת הידיים, והידיים הם בחינת אמונה, כי זהו בחינת מה שנאמר במלחמת עמלק על משה רבינו (שמות יז): "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש", ורמוז בזה, שבחינת הידיים היא בחינת 'אמונה', והיינו שעל ידי שיש לאדם אמונה בה' ובצדיקים הוא מקבל את דברי המוסר של מוכיחי הדור, ועל ידי שמקבלים את המוסר מתוך אמונה, נעשה מזה החותם החיצון ששומר על החותם הפנימי, שהוא שומר שלא יינקו החיצונים מהגור דין, שאז יהיה נעשה ממנו דין אכזרי, וגם יתקלקל שלום העולם ויהיו גירושין ומחלוקת בעולם.

עיונים

הטעם שעל ידי קלקול החותם החיצון מתקלקל הפנימי

וכשחם ושלום נתקלקל זה החותם הידיים נעשה מזה כפירות: במי הנחל כתב לפרש כי מבאר בזה טעם אחר למה על ידי קלקול החותם החיצון נתקלקל חותם הפנימי ונעשה דין אכזרי וגירושין, כי נעשה מקלקול האמונה כפירות ועבודה זרה, וכל זמן שיש עבודה זרה נעשה טלטול בעולם, כמו שכתוב בסימן מ' שע"פ "אלה מסעי בני ישראל" שבשביל אלה אלהיך ישראל שבביל זה יסעו בני ישראל.

מאמר הוהר בנין הטא העגל שנעשה על ידי הידיים

וכמבאר בזהר ב"תשא: בזהר כי תשא דף קצ"ב ע"א איתא (עם פירוש מתוך מדרש): "כיון דמטא שירותא דשבע כיון שהגיע תחילת שעה שבע, ארימו תרויהו וידיהו על ידי דאהרן

ואפשר לפרש שזהו מה שפירש רבינו ז"ל שהחותם הפנימי זהו מוכיחי הדור, כי הצדיק הוא בחינת ספירת היסוד, והחותם החיצון זהו הידיים המקבלים מוסר מהמוכיחים, שזהו בחינת עם ישראל שהם בחינת ספירת המלכות, כי משם שורש נשמותיהם, וכן כתב שזה בחינת אמונה שנתקבל בה המוסר, וידוע שספירת המלכות היא בחינת אמונה.

ביאור הפסוק "ביד כל אדם יחתום"

ביד כל אדם יחתום: באיוב ל"ז כתיב: "ביד כל אדם יחתום, לדעת כל אנשי מעשהו", ופירש רש"י שם: "ביד כל אדם יחתום – כשאדם חוטא לפניו האדם עצמו חותם כתב ידו ביום מותו על עבירות שעבר הכתובות לפניו. לדעת כל אנשי מעשהו – להודיע על מה הוא נידון".

(ה): "וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם". כי מ"חותם" נעשה "נדת", בבחינת (שעה) (א): "וַיִּדְבְּקוּ דָמַיִם מִלְּאֹו", כי יד במלואו (פנה): יוד דלת) הוא מספר נדת, תינו עבודה זרה שמתמאה כנדה (שבת כב):

לענין מעשה העגל: במה אצלחו בעבדא דא, בגין דנוקח מידם וכו'. אלו כד נמל מדיהון הוה שרא לארעא, וארעלגב דיפל ליה לבתר, לא הוה אצלח עבדא בישא דא וכו', עין שם. וְגַם תְּקוּנוֹ הוּא גַם-כֵּן רַק עַל-יְדֵי בְּחִינַת הַיָּדִים, בְּבְחִינַת (בראשה

ביאורים

בחינת הידיים' שממנה מקבלת העבודה זרה כח, ועל ידי זה התבטל כוחה.

והטעם שהעבודה זרה מקבלת כח מבחינת הידיים', כשמתקלקל החותם החיצון שהוא בחינת ידיים', פי מ"חותם" נעשה "נדת", כמובא לעיל ש'חותם' ו'נדת' הם בגימטריא שווה, ונדה היא אשה שרואה דם, וזהו בבחינת מה שהוכיח הנביא ישעיהו את ישראל (ישעיהו א): "וַיִּדְבְּקוּ דָמַיִם מִלְּאֹו", ורמוז בזה, שבחינת הידיים' נתקלקלה וממנה נעשה בחינת דם נדה', פי יד' במלואו (פנה): יוד דלת) הוא מספר נדת', וכשבחינת הידי' מתקלקלת נעשית ממנה בחינת נדת', ובחינת נדה' תינו עבודת אלילים שמתמאה כנדה (שבת כב), שכשם שנדה מטמאת את מה שנושאת, כך גם עבודה זרה מטמאת את הנושא אותה, ורואים אנו ש'עבודה זרה' היא בחינת נדה', ואם כן מה שמצינו שכשבחינת הידיים' מתקלקלת נעשה על ידי זה בחינת דם נדה', היינו שנעשה על ידי זה בחינת 'עבודה זרה'.

הצליחו במעשה זה, כיון שאהרן לקח מידם של שתי מכשפים את הזהב ויצר ממנו את העגל. אלו כד נמל מדיהון הוה שרא לארעא, וארעלגב דיפל ליה לבתר, לא הוה אצלח עובדא בישא דא וכו' – אם כשאהרן לקח מידם את הזהב היה משליכו מיד לארץ, אף על פי שהיה לוקח אותו לאחר מכן, לא היה מצליח מעשה רע זה, כי היו שם שתי מכשפים שגרמו לעשיית העגל על ידי כישופיהם, ואם אהרן היה משליך את הזהב לארץ כשקיבלו מידיהם היה מתבטל הכישוף, עין שם, הרי שכל כוחו של העגל שהיה עבודה זרה הגיע על ידי שנלקח מידם של המכשפים, כי כשעם ישראל ראו שמשא אינו מגיע פגמו באמונה, ונתקלקלה בחינת הידיים', ועל ידי זה היה למכשפים את כח הידיים' לעשות על ידם עבודה זרה. וְגַם תְּקוּנוֹ שֶׁל בְּחִינַת הַעֲבֹדָה זָרָה הוּא גַם כֵּן רַק עַל יְדֵי בְּחִינַת הַיָּדִים', בבחינת מה שנאמר לאחר שנלחמו בני יעקב עם אנשי שכם (בראשית לה): "וַיִּתְּנוּ אֶל יַעֲקֹב אֶת כָּל אֱלֹהֵי הַנֹּכַח אֲשֶׁר בְּיָדָם", ורמוז בזה, שיעקב תיקן את

עיונים

ויצר אותו בחרט, לא כמה דחשבין בני נשא אין הפירוש כמו שחושבים בני אדם דעבד ציורין במחוגה או במלה אחרא שעשה ציורים במחוגה או בדבר אחר, אלא אתא קרא לאוכחא מלה אלא בא הכתוב להוכיח את הדבר דאהרן לא ידע לאסתמרא שאהרן לא ידע להשמר, דאיילו כד נמל מדיהון הוה שדי לארעא אם כשלקח את הזהב מידם היה משליכו לארץ, אף על גב דיפול ליה לבתר אף על פי שהיה לוקח אותו אחר"כ מן הארץ, לא הוה אצלח עובדא בישא דא לא היה מצליח מעשה הרעה הוה אב"ל בכלא סיועא בישא הוה אבל בכל הענין היה סיוע רעה מסטרא אחרא, דנקיט דהבא וממריה מעינא שלקח את הזהב והסתירו מן העין, הרי ביש בתר ביש רעה אחר רעה, א' מה שלקח מידם, ב' שלא השליכו על הארץ, ג' שהסתירו מן העין, ושואל מאי ויצר אותו בחרט מה פירושו, ואמר דשוי כל דהבא בכיסא חדא ואסתמר מעינא ששם את כל הזהב בכיס אחד הנקרא חרט ונסתר מראיית העין".

הרימו שניהם את ידיהם על ידיו של אהרן, דכתיב ויקח מידם בלשון רבים כלומר תרוויהו הוה ולא יתיר אלו הב' מכשפים היו שם ולא יותר, כיון דאיחו קביל מידם כיון שאהרן קיבל את הזהב מידם, קלא נפיק ואמר יצא קול מן השמים ואמר יד ליד לא ינקה רע לפי שקבל מידם לידו לא ינקה רע וכו'.

כיון דממא שבע שנתין דיומא כיון שהגיע שעה שביעית של היום, יהבו ליה לאהרן מיד נתנו מיד את הזהב לאהרן, אי אידו הוה אמר לון שווי ליה בארעא בקדמיתא ואנא אפול אם הוא היה אומר להם שישומו את הזהב בתחילה על הארץ ואני אקחו משם, לא הוה יבלין בחרשייהו כלום לא היו יכולים לפעול ולעשות בכשפיהם כלום, אלא מידם נמל אלא מה שהצליחו בכשפיהם היה לפי שאהרן לקח הזהב מידם, ר"ל כי בהניח הדבר ההוא על הקרקע באמצע הפעולה מתבטלת כל מה שעשו, והיה צריך להתחיל מתחילה כל פעולתם וכו'.

ג וְצָרִיךְ לְרֹאוֹת לְמֵלֶאֱת אֶת הַיְדִידִים, שֶׁהִיא הָאֲמוּנָה, עַל־יְדֵי הָאָרֶה מְשַׁבְּעָה רוּעִים, שֶׁהֵם כְּפִלְיֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיֵי הַדּוֹר, בְּכַחֲנֵת (שְׁמוֹת כט):

"שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם", כִּי הֵם רוּעִים הָאֲמוּנָה לְתַקְנָה וּלְהַשְׁלִימָה, וְעַל־שֵׁם זֶה נִקְרָאִים רוּעִים, עַל־שֵׁם (תהלים לו) "וְרַעַה אֲמוּנָה", וְכָל עֶקֶר אֲמוּנַת

ביאורים

המשכן (שמות כט): "שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֹא יָדָם" – בשבעת ימים אלו תקדשם בקדושת הטהרה על ידי כל הקרבנות שתקריב בימים אלו (על פי רש"י שם). ורמזו בזה, כי שבעת ימי המילואים הם כנגד בחינת השבעה רועים (מי הנחל), ועל ידי השבעה רועים: "תמלא ידם" – מתמלאת ונשלמת בחינת הידים, שהיא האמונה, כִּי הֵם רוּעִים – מנהיגים ומגדלים את הָאֲמוּנָה לְתַקְנָה וּלְהַשְׁלִימָה, וְעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאִים 'רוּעִים', עַל שֵׁם מֵה שְׁנֵאמַר (תהלים לו): "וְרַעַה אֲמוּנָה", ורמזו בזה, שיש צורך לרעות ולגדל ולהשלים את האמונה, וְכָל עֶקֶר אֲמוּנַת יִשְׂרָאֵל מְמַשְׁכֵּינֵן הֵם – השבעה רועים לְהַדּוֹר. וְזֶה בְּחִינַת מֵה שְׁנֵאמַר בְּכַרְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לְעַם יִשְׂרָאֵל (דברים א): "כָּל קִדְשֵׁי בְּיָדְךָ,"

לאחר שנתבאר כי יש בחינת 'חותם' הנעשה על ידי מוכיחי הדור שחותמים את גזר הדין שנגזר בשמים שלא יינקו ממנו החיצונים, וכשהחותם הזה מתקלקל נעשה גירושין ומחלוקת בעולם, ויש בחינת 'חותם' חיצון השומר על 'חותם' הפנימי, והוא נעשה על ידי שמקבלים את המוסר של מוכיחי הדור מתוך אמונה, וכשמתקלקלת האמונה שהיא ה'חותם' החיצון יכולים החיצונים להתקרב לחותם הפנימי, ועוד שנעשה על ידי זה כפירות, יתבאר כעת כיצד זוכים לאמונה.

ג. וְצָרִיךְ לְרֹאוֹת לְמֵלֶאֱת אֶת הַיְדִידִים, שֶׁהִיא הָאֲמוּנָה, עַל יְדֵי הָאָרֶה מְשַׁבְּעָה רוּעִים שִׁישׁ בְּכָל דּוֹר, שֶׁהֵם כְּפִלְיֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיֵי הַדּוֹר, בְּכַחֲנֵת מֵה שְׁאמַר הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה בְּשִׁבְעַת יָמֵי הַמִּילּוּאִים שֶׁבָהֵם חֲנֹכוֹת אֵת

עיונים

יצחק שהוא מהרועים הודיע מן התיקונים האלה. וגם אהרן שהוא מהרועים הודיע לישראל שהידיים שלהם אינם בשלימות. בעת שנתקלו העם עליו לעשות העגל, שעל כן כתיב "ויקח מידם ויצר אותו בחרט" כמבואר בפנים, כי ידע מזה במה שמשא מלא ידם של אהרן ובניו בשבעת ימי המילואים, שעל זה אמר ה' יתברך למשה "שבעת ימים תמלא ידם" של אהרן ובניו כמבואר בפנים, ועל כן הודיע אהרן לישראל שהידיים שלהם אינם בשלימות על ידי שלא קיבלו הארה מז' רועים.

ועל כן כתיב במעשה העגל שאמר משה "קול ענות אנכי שומע", היפוך הקולות דקדושה שהם בחינת עזות שעל ידם זוכין לבוא להרועים להשלים האמונה, וזה שכתב אחר כך כשנפל מן העם כשלשת אלפי איש על ידי מעשה העגל "ויאמר משה מלאו ידכם היום לה'", היינו שמעתה תראו למלאות ולהשלים הידיים שהם האמונה על ידי הארה משבעה רועים. ועל כן כתיב אחר כך "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב", שהם השני כתיבים של נעשה ונשמע כמבואר בפנים, כי פגמו בהם ועל ידי זה לא זכו לעזות דקדושה להתקרב על ידי זה להרועים להשלים האמונה, אך "ומשה יקח את האהל", ומבואר בזה בראשית ד' שלקח את האורות, מלשון "בהלו נרי עלי ראשי". והנה כל מבקש השם יצא אל אהל מועד, היינו מי שרצה לזכות להתיקונים האלה יצא אל משה אל אהל מועד, לקבל ממנו הדרך של האורות של נעשה ונשמע, ולמען יזכה על ידי זה לבוא לעזות דקדושה ולהתקרב להרועים להשלים את האמונה.

ענין השבעה רועים שהם בעצמם הודיעו את התיקונים שעל ידי זה זוכים להתקרב אליהם

על ידי הארה משבעה רועים: במי הנחל כתב, כי כשתדקדק בדברי התורה הזאת תמצא שמדברת מהשבעה רועים שהם בעצמן הודיעו התיקונים במה שזוכין להתקרב אליהם להשלים האמונה, הראשון הוא אברהם שאמר בו "וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה", שבוה מרומז שעל ידי הקולות שהם בחינת עזות זוכין להתקרב להרועים, כמבואר בפנים, ובפסוק "ויתנו אל יעקב את כל אלה הנכר אשר בידם המבואר בפנים מבואר שיעקב שהוא מהרועים מתקן הידים שהם האמונה, ובפסוק "יתן בקולו קול עוז" שהוא ראשי תבות יעקב מרומז שעל ידי הקולות קול עוז זוכין להתקרב להרועים, והפסוק "שבעת ימים תמלא ידם" שזה קאי על שמילא את ידם הם האמונה, היינו שמשא הוא מהרועים ממלא את הידים שהם אמונה, ובפסוק "משם רועה אבן ישראל" המבואר בפנים זה אמר יעקב על יוסף שהוא מהרועים, שעל ידי אב ובן כחדא שזה בחינת נעשה ונשמע זוכין לבוא להרועים שמשלימין האמונה, וגם "אבן ישראל" בעצמו הוא בחינת מלכות אמונה כידוע. ובפסוק "מקול אנתתי" המבואר בפנים שאמר דוד שהוא הרועה השביעי מבואר גם כן במה לבא לאלו הרועים. וגם נראה שמה שתמה יצחק בעת שלבש יעקב בגדי עשו לקבל הברכות "הקול קול יעקב", ואחר כך היה צריך על ידי הקול שהוא בחינת עזות להיות תיקון הידים שהם האמונה בשלימות, ומפני מה הידים ידי עשו, אבל באמת היה לבוש על הידים רק בבגדי עשו אבל הידים שלו היה בתיקון באמונה בשלימות, נמצא שגם

זכרונם לברכה (אבות פ"ה): 'הווי עז פנמור', כּמו שכתוב (שמות טו): "גַּהֲלֹתָ בְעֶזְדְּךָ אֶל נְוֵה קְדְשֶׁךָ", הֵינּוּ עַל־יְדֵי עֲזוֹת נִכְנְסִין לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה, כִּי יֵשׁ רוּעִים שֶׁל הַסְּמָרָא־אֲחָרָא, וְהֵם גַּם בֵּן מִפְּרָסְמֵי הַדּוֹר, וְכּוֹפִין אֲנָשִׁים לְתַחֲתוֹת שְׁעֵבּוּדֵיהֶוּ. וְעַקֵּר מַלְכוּתָם הוּא עַל־יְדֵי עֲזוֹת, כִּי עֲזוֹת – 'מַלְכוּתָא בְּלֹא תְנָא' (פנהדרין קה), וְהֵם כְּכֹלָבִים בְּעֲזוֹתָם, בְּבַחֲנִית (ישעיה נז): "וְהַכְּלָבִים עָזוּ

יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיכֵינָם הֵם לְהַדּוֹר. וְזֶה בַּחֲנִית (דברים לז): "כָּל קְדוּשָׁיו בִּידְךָ", שְׁהֵם בַּחֲנִית כְּלָלוֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיָנֵי הַדּוֹר. וְזֶה בַּחֲנִית (הושע יב): "וְעַם קְדוּשִׁים נֶאֱמָן". וּמִשָּׁה, שֶׁהוּא אֶחָד מִשְׁבַּעַת רוּעִים, נִקְרָא עַל־שֵׁם זֶה רַעֲוֵא מְהֵימָנָא:

ד וְאִי אֶפְשָׁר לְבּוֹא לְאֵלוֹ הַרוּעִים, שְׁהֵם כְּלָלוֹת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, אֲלֵא עַל־יְדֵי עֲזוֹת, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ

ביאורים

ד. וְאִי אֶפְשָׁר לְבּוֹא לְאֵלוֹ הַרוּעִים, שְׁהֵם כְּלָלוֹת שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה, אֲלֵא עַל יְדֵי עֲזוֹת, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זְכָרֹנָם לְבָרְכָה (אבות פ"ה): 'הווי עז פנמור, וקל כנשר, ורוץ כצבי, וגיבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים', הרי שיש צורך בעזות כדי להתקרב אל הרועים, שעל ידי זה האדם זוכה להאמין בהקב"ה ולעשות את רצונו, וראיה נוספת, כּמו שכתוב על עם ישראל (שמות טו): "גַּהֲלֹתָ בְעֶזְדְּךָ אֶל נְוֵה קְדְשֶׁךָ" – שהקב"ה ניהלם והביאם לארץ ישראל. ורמוז בפסוק זה, הֵינּוּ, עַל יְדֵי עֲזוֹת נִכְנְסִין לְתוֹךְ הַקְּדֻשָּׁה. והטעם שיש צורך בעזות כדי להתקרב אל שבעת הרועים, כִּי יֵשׁ רוּעִים שֶׁל הַסְּמָרָא אֲחָרָא – צד הטומאה, וְהֵם גַּם בֵּן מִפְּרָסְמֵי הַדּוֹר, וְכּוֹפִין אֲנָשִׁים לְתַחֲתוֹת שְׁעֵבּוּדֵיהֶוּ – לתחת שיעבודם ושלטונם, וְעַקֵּר מַלְכוּתָם הוּא עַל יְדֵי עֲזוֹת, כִּי עֲזוֹת – 'מַלְכוּתָא בְּלֹא תְנָא' (פנהדרין קה) – העזות היא מלכות גדולה וחסר לה רק כתר מלכות, דהיינו שעל ידי העזות יכול האדם להגיע לשלטון ושררה גדולה כמו של מלך, וְהֵם כְּכֹלָבִים בְּעֲזוֹתָם, בְּבַחֲנִית מֵה שֶׁאֲמַר הַנְּבִיא יִשְׁעִיהוּ כִּשְׁהוֹכִיחַ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵינֶם שׁוֹמְעִים לְקוֹל תּוֹכַחַת הַנְּבִיאִים בְּגַל מְנַהֲיָנֵיהֶם שֶׁאֵינֶם מְזַהֲרִים אוֹתָם לְחַזֵּר לְמוֹטֵב, וְאֲמַר עַל מְנַהֲיָנֵי אוֹתוֹ הַדּוֹר (ישעיה נז): "וְהַכְּלָבִים עָזוּ

ורמוז בזה, ש"כל קדושו"ו היינו השבעה רועים, שְׁהֵם בַּחֲנִית כְּלָלוֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיָנֵי הַדּוֹר, וּלְכֵן הֵם נִקְרָאִים "כָּל קְדוּשָׁיו", וְהֵם מִתְקַנְּטִים וּמְשַׁלְּמִים אֶת הָאֲמוּנָה, שֶׁהִיא בַּחֲנִית "יִדְךָ". וְזֶה בַּחֲנִית מֵה שֶׁנֶּאֱמַר (הושע יב): "וְעַם קְדוּשִׁים נֶאֱמָן", וְרֵמּוֹז בּוֹה, שֶׁהַקְּדוּשִׁים הֵלְלוּ, שֶׁהֵם הַשְּׁבַעַת רוּעִים, הֵם מִתְקַנְּטִים וּמְשַׁלְּמִים אֶת בַּחֲנִית "נֶאֱמָן", דֵּהֵינּוּ אֶת הָאֲמוּנָה. וּמִשָּׁה, שֶׁהוּא אֶחָד מִשְׁבַּעַת רוּעִים שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר, כִּי נִשְׁמַתוּ בָּאֵה בְּגַלְגּוֹל בְּכָל דּוֹר וְדוֹר בְּצַדִּיק הַדּוֹר, נִקְרָא עַל שֵׁם זֶה בְּסֵפֶר הַזּוֹהַר 'רַעֲוֵא מְהֵימָנָא' – רועה נאמן, על שם שהוא רועה שממשיך לדור אמונה, ועיקר האמונה נמשכת לדור על ידי צדיק הדור שהוא בחינת משה. ולכן צריך לבוא לצדיקי הדור האמיתיים, שהם בחינת השבעה רועים, ובפרט לצדיק הדור שהוא בחינת משה, כדי לזכות על ידי זה לאמונה שלימה (קצוור ליקוטי מוהר"ן).

לאחר שנתבאר שכדי לזכות לאמונה יש צורך להתקרב לשבעת הרועים שבכל דור, יתבאר כעת כי כדי להתקרב אליהם יש צורך בעזות דקדושה, ויתבאר טעם נוסף מדוע צריך האדם עזות דקדושה, ויתבאר גם כיצד האדם זוכה לעזות דקדושה.

עיונים

מאמר הגמרא שהעזות היא מלכות בלא כתר
עזות מלכותא בלא תנא: בגמ' סנהדרין דף ק"ה ע"א מובא: "אמר רב ששת, חוצפא מלכותא בלא תאגא היא, דכתיב ואנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה קשים ממני וגו'", ופירש רש"י: "מלכותא בלא תגא – כלומר, שררה גדולה, ואינו חסר אלא כתר מלכות. אנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה קשים ממני – כלומר אני גדול מהם אלא משיחת מלכות".
ביאור הפסוק "הכלבים עזי נפש"
הכלבים עזי נפש: בישיעה נ"ו כתיב: "צופיו עוררים כולם, לא ידעו כולם, כלבים אלמים לא יוכלו לנבוח, הוזים שוכבים

ביאור הפסוק "כל קדושו בידך"

כל קדושו בידך: ברש"י שם פירש: "כל קדושו בידך – נפשות הצדיקים גנוזות אתו, כענין שנאמר והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך".

ביאור הפסוק "ועם קדושים נאמן"

ועם קדושים נאמן: בהושע י"ב כתיב: "סבבני בכחש אפרים, ובמרמה בית ישראל, ויהודה עוד רד עם אל, ועם קדושים נאמן", ובמצודות דוד שם פירש: "ויהודה – אבל יהודה עדיין הוא מושל עם האל ר"ל מכריח את העם ללכת עם האל בדרכי התורה. ועם קדושים – עם אלהים קדושים הוא, הנאמן לקיים מאמר".

לְהִרְאוֹת לוֹ מִכָּל הָאָרֶז וּמִכָּל הַשָּׁנָה שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת, שֶׁהַגּוֹף גַּם־כֵּן יַדַּע מִזֹּאת הַהִשְׁנָה, בְּבַחֲנֵית (ישעיה נח): "וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם", מִבְּשָׂרְךָ דִּיקָא, שְׁלֹא תִעָלִים עֵינֶיךָ מִלְּרַחֵם עַל בְּשָׂרְךָ, הִינּוּ בִּשָׂר גּוֹפֵךְ. כִּי צְרִיכִין לְרַחֵם מְאֹד עַל הַגּוֹף, לְרְאוֹת לוֹכְכוֹ, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל הַהֲאָרוֹת וְהַהִשְׁנָוֹת שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת, כִּי הִנְשָׂמָה שֶׁל כָּל אָדָם הִיא רוּאָה וּמִשְׁנֵת תְּמִיד דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים מְאֹד, אֲכַל הַגּוֹף אֵינוֹ

נֶפֶשׁ הַמָּה רֹעִים", וְהֵן פְּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב (סוטה מטו:). וְעַל־כֵּן, כְּדֵי לְהַנְצִיל מֵהֶם מִתַּחַת מְמִשְׁלֵתָם, אִי אֶפְשָׁר רַק עַל־יְדֵי עֲזוּת, לַעֲמֹד נֶגֶד עֲזוּתָם, וְאָז: "גִּהְלֵתָּ בְּעֵזֶךָ אֶל גְּוִה קְרִשְׁךָ" – שְׁנַכְנַם לְתוֹךְ הַקְּרִשָּׁה. וְכָל הַקּוֹלוֹת – הֵן שֶׁל צְעָקָה, הֵן שֶׁל אֲנָחָה, הֵן קוֹל שׁוֹפֵר, הֵן קוֹל זְמֶרָה – בְּלֶם הֵם בְּחִינַת עֲזוּת, בְּבַחֲנֵית (תהלים סח): "הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עוֹז"; הַ יִצְרִיךָ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בִּשָׂר הַגּוֹף,

ביאורים

הַקַּב"ה (תהלים סח): "לְרוּכַב בְּשָׁמַי שָׁמַי קִדְם, הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עוֹז", וּרְמוּז בּוֹה, שְׁכַל הַקּוֹלוֹת הֵם בְּחִינַת 'עוֹז', דֵּהֵינּוּ בְּחִינַת 'עֲזוּת', וְעַל יָדָם זֹכִימֵם לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוּשָׁה, וְאֵל צְדִיקֵי הַדּוֹר.

ה. וַיֵּשׁ גַּם סִיבָה נֹסֶפֶת מְדוּעַ צְרִיךְ הָאָדָם אֶת בְּחִינַת הַעֲזוּת דְּקְדוּשָׁה, כִּי הֵנָּה צְרִיךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בִּשָׂר הַגּוֹף, לְהִרְאוֹת לוֹ מִכָּל הָאָרֶז וּמִכָּל הַשָּׁנָה שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת, שֶׁהַגּוֹף גַּם־כֵּן יַדַּע מִזֹּאת הַהִשְׁנָה, בְּבַחֲנֵית מַה שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח): "וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם", (וּפִירֵשׁ רַש"י: מְקוֹרְבִין), וּרְמוּז בּוֹה, כִּי "מִבְּשָׂרְךָ דִּיקָא, שְׁלֹא תִעָלִים עֵינֶיךָ מִלְּרַחֵם עַל בְּשָׂרְךָ, הִינּוּ בִּשָׂר גּוֹפֵךְ. כִּי צְרִיכִין לְרַחֵם מְאֹד עַל הַגּוֹף, לְרְאוֹת לוֹכְכוֹ, כְּדֵי שְׂיֻכַּל לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל הַהֲאָרוֹת וְהַהִשְׁנָוֹת שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת. כִּי הִנְשָׂמָה שֶׁל כָּל אָדָם הִיא רוּאָה וּמִשְׁנֵת תְּמִיד דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים מְאֹד, אֲכַל הַגּוֹף אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֶם, עַל כֵּן צְרִיךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בִּשָׂר הַגּוֹף,

נֶפֶשׁ הַמָּה רֹעִים", שֶׁהַרְעִים, דֵּהֵינּוּ הַמְנַהֲיגִים, הֵם עֲזִים כְּכַלְבִּים, וְהֵן בְּבַחֲנֵית מַה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל, כִּי בִזְמַן 'עַקְבָּתָא דְּמִשְׁחָא', דֵּהֵינּוּ בִזְמַן סוֹף הַגְּלוּת לְפָנֵי בִיאת הַמְּשִׁיחַ, יִהְיוּ 'פְּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב' (סוטה מטו:) וְהֵינּוּ שִׁיחֵי עֲזִים כְּכַלֵּב. וְעַל כֵּן כְּדֵי לְהַנְצִיל מֵהֶם, מִתַּחַת מְמִשְׁלֵתָם שֶׁל הַרְעִים שֶׁל הַסְטָרָא אַחֲרָא, אִי אֶפְשָׁר רַק עַל יְדֵי עֲזוּת דְּקְדוּשָׁה, לַעֲמֹד נֶגֶד עֲזוּתָם, וְאָז: "גִּהְלֵתָּ בְּעֵזֶךָ אֶל גְּוִה קְרִשְׁךָ" – שְׁנַכְנַם לְתוֹךְ הַקְּרִשָּׁה וּמִתְקַרֵּב לְשִׁבְעַת הַרְעִים עַל יְדֵי הַעֲזוּת דְּקְדוּשָׁה. וְכֵן צְרִיךְ הָאָדָם שֶׁתִּהְיֶה לוֹ עֲזוּת דְּקְדוּשָׁה כְּדֵי לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הַקַּמִּים כְּנֶגְדוֹ לְמִנּוּעַ אוֹתוֹ מִעֲבוֹדַת ה' (עַל פִּי הַמּוֹבָא לְקַמֵּן בֹּאוֹת י"א).

וְכָל הַקּוֹלוֹת שֶׁל הַקְּדוּשָׁה, הֵן שֶׁל צְעָקָה שֶׁהָאָדָם צוֹעֵק לֵה' יִתְבַרַךְ, הֵן שֶׁל אֲנָחָה שֶׁנֶּאֱמַר עַל עֲוֹנוֹתָיו, הֵן קוֹל שׁוֹפֵר, הֵן קוֹל זְמֶרָה שֶׁמִּזְמֵר לֵה' יִתְבַרַךְ, וְאֶפִּילוֹ קוֹל קִשְׁקוֹשׁ הַמִּטְבַּעוֹת שֶׁל נְתִינַת הַצְּדָקָה (חיי מוהר"ן סימן י"ז), בְּלֶם הֵם בְּחִינַת עֲזוּת דְּקְדוּשָׁה, בְּבַחֲנֵית מַה שֶׁנֶּאֱמַר עַל

עיונים

עֵינֵי הַגּוֹף שְׁצִרְךָ לְהוֹדִיעַ לוֹ מִהַהִשְׁנָוֹת שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת הוּא כּוֹלֵל אֶת הַנֶּפֶשׁ שֶׁהוּא הַשְּׁכַל הַנְּגַלָּה

לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל הַהֲאָרוֹת וְהַהִשְׁנָוֹת שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת: בְּבִיאֹר הַלִּיקוּטִים כְּתוּב, כִּי נִרְאֶה כּוֹוֹנָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, בְּעֵינֵי הַגּוֹף שְׁצִרְךָ לְהוֹדִיעַ מִכָּל הַשְּׂגָה שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת, כִּי מְדַבֵּר גַּם עַל נִפְשׁוֹ וְרוּחוֹ הַחַיּוֹנִי, שֶׁהוּא הַכַּח הַמְּדַמָּה וְהַשְּׁכַל הַנְּגַלָּה, אֲשֶׁר גַּם הֵם נִחְשָׁבִים לְגוֹף, כְּנֶגֶד עֵצֶם הַנִּשְׁמָה שֶׁשְׁכַּלָּה וְחַכְמָתָה נִסְתַּרְתָּ מֵהָאָדָם בְּעִצְמוֹ, (וְכֵן מוֹכֵן מְדַבְּרֵי הַקְּדוּשִׁים גַּם בְּשָׂר מְקוּמָת, כְּמוֹ בְּחַי מוהר"ן (מַעֲלַת הַמִּתְקַרְבִּים אֵלָיו אוֹת א"כ), וְהֵינּוּ שֵׁשׁ בָּאָדָם נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה, וְהַשְּׁכַל שֶׁל הָאָדָם זֶהוּ בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ וְהַרוּחַ שְׁבוּ, וְהַנִּשְׁמָה שְׁלוֹ הִיא מְדִיגָה גְבוּהָה יוֹתֵר מֵהַשְּׁכַל, וְלִכֵּן הִיא מְשִׁיגָה דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ מְבִינֵן בְּשִׁכְלוֹ, וְעֲבוֹדַת הָאָדָם הִיא לְהִשִּׁיג בְּשִׁכְלוֹ מֵהַהֲאָרוֹת וְהַהִשְׁנָוֹת שֶׁהִנְשָׂמָה מִשְׁנֵת בְּעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים.

אוֹהֲבֵי לְנוֹם: וְהַכְּלָבִים עֲזִי נֶפֶשׁ לֹא יַדְעוּ שְׁבַעָה, וְהַמָּה רֹעִים לֹא יַדְעוּ הַבֵּין, כּוֹלֵם לְדַרְכֵם פְּנֵי, אִישׁ לְבִיעֵצוֹ מִקְצֵהוּ", וּפִירֵשׁ רַש"י שֵׁם: "צוֹפִיו עוֹרוֹרִים כּוֹלֵם – לְפִי שֶׁאִמְרַ דְּרִשׁוֹ ה' וְכַל הַעֲנִין וְהֵם אֵינִם שׁוֹמְעִים חוּזוֹר וְאוֹמֵר, הֵנָּה הַנְּבִיאִים צוֹעֵקִים לָהֶם וּמְכַרְזִים עַל הַתְּשׁוּבָה וְחִיטִּיב לָהֶם וְהָרִי פְּרִנְסִיָּהם כְּעוֹרוֹרִים כּוֹלֵם וְאֵינִם רוֹאִין אֶת הַנּוֹלָדוֹת, כְּצוֹפֵה הַמוֹפְקֵד לְרְאוֹת אֶת הַחֶרֶב בֹּא לְהַזְהִיר אֶת הָעַם וְהוּא עוֹוֹר מִלְּרְאוֹת אֶת הַחֶרֶב בָּאָה, וְאֵילִם מִלְּהַזְהִיר אֶת הָעַם, כְּכַלֵּב שֶׁמִּינוּהוּ לְשׁוֹמֵר הַבַּיִת וְהוּא אֵילִם מִלְּנֹבָח, כִּךְ פְּרִנְסִי יִשְׂרָאֵל אֵינִם מִזְהִירִין אוֹתָם לְחַזּוֹר לְמוֹטָב. וְהַכְּלָבִים עֲזִי נֶפֶשׁ – רוֹצִים לְמִלְּאוֹת כְּרִיסִם אֵינְגֶר"ש בְּלַע"ז. וְהַמָּה רֹעִים – כְּמוֹ שֶׁהַכְּלָבִים לֹא יַדְעוּ שְׁבַעָה כֵּן הַרְעִים לֹא יַדְעוּ הַבֵּין מַה יִּהְיֶה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים. כּוֹלֵם – לְדֶרֶךְ הַנִּיחָתָם פְּנֵי אִישׁ לְבַעֲצוֹ לְגוֹזֵל אֶת שָׂאֵר הָעַם שֶׁהֵם מְמוֹנִים עֲלֵיהֶם. מִקְצֵהוּ – כְּמוֹ (בְּרַאשִׁית יט) כָּל הָעַם מִקְצֵה מִקְצֵה מְנִינִים וְעַד קִצְהוֹ כּוֹלֵם נוֹהֲגִים כ"ן.

בחינת (אויב ט'): "מבשרי אחזה אלוה" – מבשרי דיקא, הינו על-ידי בשר הגוף יחזה אלוה, הינו השגות אלקות, הינו שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות, שהנשמה משגת תמיד בנ"ל, אבל כשיש להגוף עזות, מבחינת: "והכלבים עזי נפש" – אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחזק בהתאוות, וצריך לזה עזות דקדושה, הינו קולות הנ"ל, שעל-ידיה משבר עזות הגוף, כי אנה שוברת גופו של אדם (ברכות נח:), וכשמשבר עזות ותקיפות הגוף, על-ידיה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, כי לא תהיה נלכדת שם:

ביאורים

תודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשיגה. והנה כל זה שהנשמה מודיעה לגוף מההארות וההשגות שקיבלה, הוא דוקא כשהגוף מזוכך מהתאוות, אבל כשיש להגוף עזות, מבחינת: "והכלבים עזי נפש", אז אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחזק בהתאוות, כי כשיש לגוף עזות אז הוא אינו מזוכך מהתאוות, אלא הוא עז וחזק בהם, ואז הנשמה אינה יכולה להודיע לו מההשגות שלה. וצריך לזה עזות דקדושה, הינו קולות הנ"ל, שהם הקולות דקדושה המבוארים לעיל באות ד', שעל ידי זה משבר עזות הגוף, כי אמרו רבותינו ז"ל שאנחה שוברת גופו של אדם (ברכות נח:), ורמוז בזה, שיש לה כח לשבור את עזות הגוף, וכשמשבר עזות ותקיפות הגוף, והגוף נעשה מזוכך מהתאוות, על ידי זה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, כי לא תהיה נלכדת שם בתענוגי הגוף.

יודע מהם. על-יפן צריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף, לראות לזכך הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד בנ"ל. וכשהגוף הוא בבחינה זו, היא מוכה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה, וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על-ידי הגוף, הינו על-ידי תענוגי הגוף תוכל לזכר ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם-כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל-יפן תוכל הנשמה לחזור על-ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם-כן על-ידי הרשימות שיש בהגוף, על-ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכר ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה

לראות לזכך הגוף, עד שתוכל הנשמה להודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשגת תמיד בנ"ל. וכשהגוף הוא בבחינה זו, שהוא מזוכך, היא מוכה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה. וכשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזור למדרגתה על ידי הגוף, הינו, על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכר ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם-כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל כן תוכל הנשמה לחזור על ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם-כן על ידי הרשימות שיש בהגוף, על ידי הארות שהאירה בו הנשמה מקדם, שנשאר בגוף רושם וסימן מהארות אלו, תוכל עתה הנשמה שנפלה ממדרגתה לזכר ולעלות ולחזור למדרגתה. וזה בחינת מה שנאמר (אויב ט): "מבשרי אחזה אלוה", ורמוז בזה, "מבשרי" דיקא, הינו על ידי בשר הגוף יחזה אלוה, הינו השגות אלקות, הינו שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות שהנשמה משגת תמיד בנ"ל, כי הנשמה

עיונים

מאמר הגמרא בענין אנה שוברת גופו של אדם

אנחה שוברת גופו של אדם: בגמ' ברכות דף נ"ח ע"ב מובא: "אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם, שנאמר ואתה בן אדם האנח בשכרון מתנים וגו', ורבי יוחנן אמר אף כל גופו של אדם, שנאמר והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב וגו'."

ביאור הפסוק "מבשרי אחזה אלוה"

מבשרי אחזה אלוה: באיוב י"ט כתיב: "ואחר עורי ניקפו זאת, ומבשרי אחזה אלוה", ופירש רש"י שם: "ואחר עורי ניקפו זאת – והם אינם נותנים לב לגואלי אלא אחר מכת עורי ניקפו ונקרו, הקניטה והרדיפה הזאת שאמרתי שהיא לי כנוקף וחותך בעורי, כמו (ישעיה ט) ונקף סבכי היער. ומבשרי – אני רואה משפטים. אלוה – לשון משפט ויסורין."

א: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועל ידם יוכל לבוא לרועים הנ"ל. וזה בחינת: תקיעה, שכריים, תרועה. תקיעה הם הקולות, קול עז. שכריים – שעל ידם נשבר עזות הגוף פנ"ל. תרועה – בחינת (שמואל ב ה): "ואתה תרעה את עמי" הנ"ל, שהם הרועים דקדושה, שאי אפשר להתקרב להם כי אם על ידי עזות דקדושה, שהוא בחינת קולות דקדושה, בחינת קול שופר פנ"ל.

וזה (בראשית י): "וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה", ובתיב (שם): "בעצם היום הזה נמול אברהם". היום הזה – זה בחינת קול שופר, שמצותו ביום (ר"ה כח. מגילה כ:), בבחינת (תהלים ב): "יענך ה' ביום

וזה בחינת (תהלים ב): "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי". עצמי היא הנשמה, שהיא עצם האדם, כי עקר עצמיות האדם, מה שנקרא אצל האדם אני, הוא הנשמה, שהיא עצם הנפם לעד, אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אזי הנשמה, שהיא עצם האדם, רחוקה מבשרו וגופו, ועל ידי קול אנחה, שהיא בחינת עזות דקדושה פנ"ל, על ידי עזות נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקת העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף, וזהו: "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי" פנ"ל:

ובחינת קול התקיעות הוא בחינת: "מקול אנחתי", והוא משבר גופו של אדם, בבחינת (עמוס

ביאורים

הרועים שהם צדיקי הדור האמיתיים. וזה בחינת: 'תקיעה, שכריים, תרועה'. ורמוז בזה כך, 'תקיעה' – הם הקולות של הקדושה, כגון קול תקיעה, קול אנחה, וכדומה, שהם בחינת "קול עז", דהיינו בחינת עזות דקדושה. 'שכריים' – שעל ידם נשבר עזות הגוף פנ"ל, והנשמה מודיעה לגוף מההארות וההשגות שהשיגה. 'תרועה' – בחינת מה שנאמר לדוד המלך (שמואל ב ה): "ואתה תרעה את עמי", דהיינו בחינת שבעת הרועים הנ"ל, שהם הרועים דקדושה, שאי אפשר להתקרב להם כי אם על ידי עזות דקדושה, שהם בחינת קולות דקדושה, בחינת קול שופר פנ"ל. וכיון שקול שופר הוא בחינת עזות דקדושה, לכן במילים 'תקיעה שכריים תרועה' רמוז ענין העזות דקדושה ומה שזוכים על ידה.

וזה מה שנאמר כשאברהם אבינו מל את ישמעאל בנו ואת כל ילידי ביתו (בראשית י): "וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה", ובתיב – ונאמר שם עוד (שם): "בעצם היום הזה נמול אברהם". ורמוז בזה, כי "היום הזה" – זה בחינת קול שופר, שמצותו ביום ולא בלילה (ר"ה כח: מגילה כ:), וזהו בבחינת המזמור בתהלים (תהלים ב): "יענך ה' ביום צרה", שיש במזמור זה שבעים תיבות, כנגד שבעים קולות שצריכים לצעוק קודם שמולידים איזה שפע של קדושה (כמובא לעיל בסיומן כ"א אות ד), וזהו בחינת הקולות דקדושה, שהם בחינת עזות דקדושה, ועל ידי קולות אלו זוכים ל"יענך ה' ביום צרה", שניצולים מצרת עזות הגוף ותאוותיו (פרפראות לתחומה). ונמצא ש"היום הזה" רמוז על בחינת הקולות דקדושה, שהם בחינת

וזה בחינת מה שנאמר (תהלים ב): "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי" (מרוכב אנחתי נעשה בשרי רזה ורבוך לעצמותי מצדוה דוד עס). ורמוז בזה, כי "עצמי" היא הנשמה, שהיא עצם האדם, כי עקר עצמיות האדם, מה שנקרא אצל האדם אני, הוא הנשמה, שהיא עצם הנפם לעד. אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אזי הנשמה, שהיא עצם האדם, רחוקה מבשרו וגופו, ועל ידי קול אנחה, שהיא בחינת עזות דקדושה פנ"ל, על ידי זה נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקת העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף, והנשמה מודיעה לגוף מההארות וההשגות שהשיגה. וזהו: "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי" פנ"ל. ונמצא שיש צורך בעזות דקדושה, גם כדי לשבר את עזות הגוף, שהוא עז וחזק בתאוות, ועל ידי זה הנשמה תודיע לגוף את ההשגות שהשיגה, וגם כדי להתגבר על מפורסמי הדור שהם מצד הסטרא אחרא שכופים אנשים תחת שלטונם על ידי עזות.

ובחינת קול התקיעות הוא בחינת הפסוק שמובא לעיל: "מקול אנחתי", כי קול התקיעות הוא בחינת עזות דקדושה, כמו קול אנחה שהוא גם כן בחינת עזות דקדושה, והוא משבר גופו של אדם, בבחינת מה שנאמר (עמוס א): "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", הרי שקול התקיעות גורם לאדם לחרדה ומשבר את עזות הגוף, והוא גם מביא לאדם עזות דקדושה, שיוכל להתגבר על מפורסמי הדור שהם מצד הסטרא אחרא שכופים אנשים תחת שלטונם על ידי עזות, ועל ידם יוכל לבוא לרועים הנ"ל, דהיינו להתקרב לשבעת

היגו קולו של החכם, וְשׁוֹבֵרֵת גּוֹפֶם, בְּבַחֲנֵינָת אֲנָחָה שׁוֹבֵרֵת וְכוּ', וְעַל-יְדֵי-זֶה יוֹכֵל לְסַמְּךָ לְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם, שְׁהֵם בְּחֵינֵת בְּשָׂר, בְּבַחֲנֵינָת: "מְקוֹל אֲנָחָתִי דְבָקָה עֲצָמִי לְבִשָּׂרִי" הַנ"ל. אֲךָ בְּשֵׂאִינִם בְּבַחֲנֵינָת בְּשָׂר, אֵינִם שׁוֹמְעִים כָּלֵל קוֹל הָאֲנָחָה הַנ"ל, וְאֶפְלוּ אִם שׁוֹמְעִים קוֹלוֹ, אֵינִם שׁוֹמְעִים תְּקוֹל בְּעֲצָמוֹ, כִּי אִם קוֹל הַבְּרָה: אִם קוֹל הַבְּרָה:

צָרָה", שְׁעַל-יְדוֹ נִמּוֹל וְנִשְׁפָּר עַרְלַת בְּשָׂר, וּמְקַבֵּל אוֹר הָעֵצִים:

וּיְכֵן בְּכֻלְלֵיּוֹת בְּנֵי-הָאָדָם יֵשׁ בְּחֵינֵת עֵצִים וּבְשָׂר, הֵינּוּ שְׁהַחֲכֵם הָאָמֶת, שְׁהוּא בְּחֵינֵת הַנְּשָׁמָה לְהָעֵם, שְׁהֵם לְמִטָּה מְמֻנּוֹ, הוּא בְּחֵינֵת עֵצִים, וְהָעֵם הֵם נִגְדוּ בְּחֵינֵת בְּשָׂר. וּבְשֵׁהֶם בְּבַחֲנֵינָת בְּשָׂר, כְּמוֹ בְּשָׂר הַגּוֹף בְּעֵצִים הָאָדָם, הֵם שׁוֹמְעִים תְּקוֹל אֲנָחָה,

ביאורים

גּוֹפֶם, בְּבַחֲנֵינָת 'אֲנָחָה שׁוֹבֵרֵת וְכוּ' גּוֹפוֹ שֶׁל אָדָם, כְּמוֹ שְׁאֵנָחָה הַנִּשְׁמָה שׁוֹבֵרֵת אֶת הַגּוֹף, וְעַל יְדֵי זֶה יוֹכֵל הַחֲכֵם לְסַמְּךָ לְהִתְקַרֵּב אֲלֵיהֶם, שְׁהֵם בְּחֵינֵת 'בְּשָׂר', בְּבַחֲנֵינָת "מְקוֹל אֲנָחָתִי דְבָקָה עֲצָמִי לְבִשָּׂרִי" הַנ"ל, דְּהֵינּוּ לְהוֹדִיעַ לָהֶם מֵהַהֲאָרוֹת וְהַהֲשִׁגוֹת שֶׁהוּא מְשִׁיג, כְּמוֹ שֶׁהַנִּשְׁמָה מוֹדִיעָה לְגוֹף מֵהַהֲאָרוֹת וְהַהֲשִׁגוֹת שֶׁהִיא מְשִׁיגָה. אֲךָ בְּשֵׂאִינִם בְּבַחֲנֵינָת 'בְּשָׂר' לַחֲכֵם, כִּי הֵם רְחוּקִים מְאֹד מֵהַחֲכֵם, אֵינִם שׁוֹמְעִים כָּלֵל קוֹל הָאֲנָחָה הַנ"ל, וְאֶפְלוּ אִם שׁוֹמְעִים קוֹלוֹ, אֵינִם שׁוֹמְעִים תְּקוֹל הַבְּרָה, כִּי אִם קוֹל הַבְּרָה, שֶׁהוּא הַר הַיּוֹצֵא מֵהַקּוֹל, וּמִמִּילָא לֹא נִשְׁבֵּרֵת עֲזוֹת גּוֹפֶם. וְכֵן יֵשׁ בַּחֲנֵינָה כְּזוֹ בַּגּוֹף וּבַנִּשְׁמָה גַם כֵּן, שֶׁלְפָעֲמִים הַגּוֹף רְחוּק כֹּל כֵּךְ מֵהַנִּשְׁמָה, עַד שֶׁאֵינּוּ שׁוֹמְעֵי כֹלֵל אֶת קוֹל הָאֲנָחָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה, וְאֶפְלוּ אִם שׁוֹמְעֵי אֶת קוֹלָהּ, אֵינּוּ שׁוֹמְעֵי אֶת תְּקוֹל בְּעֲצָמוֹ כִּי אִם קוֹל הַבְּרָה, וּמִמִּילָא לֹא נִשְׁבֵּרֵת עֲזוֹת הַגּוֹף.

עיונים

הַנִּשְׁמָה לְהִתְקַרֵּב לְהַגּוֹף, אִם מֵתַנַּחַח וְצוֹעֵק עַל זֶה. וּבִאֲמַת הָאֲנָחָה וְהַצַּעֲקָה עֲצָמָה הוּא גַם כֵּן כְּכֹר מִצַּד הָאֲרֵץ הַנִּשְׁמָה שֶׁמִּרְחַמֵּת עַל הַגּוֹף גַּם כֵּן וְרוֹצֵה לְהַאֲרִי בּוֹ, וְעַל כֵּן הוּא בְּבַחֲנֵינָת אוֹר יוֹם, בַּחֲנֵינָת תְּקִיעַת שׁוֹפֵר שְׁמִצְוֹתוֹ בַּיּוֹם, רַק שֶׁהָאֲרֵץ זֹאת הוּא בַּחֲנֵינָת אוֹר הַיּוֹם בְּתַחֲלִילוֹתוֹ, וְעַל יְדֵי הָאֲנָחָה וְהַצַּעֲקָה עֲצָמָה זוֹכֵה לְשַׁבֵּר עֲזוֹת הַגּוֹף וּלְמוֹל עַרְלַת בְּשָׂר, וְאִם יוֹכֵל לְקַבֵּל אוֹר הָעֵצִים שֶׁהוּא הָאֲרֵץ הַנִּשְׁמָה בְּשִׁלְיֻמוֹת.

ביאור הפסוק "ענך ה' ביום צרה"

יענך ה' ביום צרה: בפרפראות לחכמה כתב שיש לפרש עוד, שסמך על סוף המזמור הנ"ל שסיים יעננו ביום קראינו, שנענין על ידי קריאת הקולות דקדושה, וכן מובא גם בכוננות: יענך ה' ביום צרה ראשי תיבות בנימטריא יב"ק, וכן יעננו ביום קראינו ר"ת יב"ק, נמצא שיש להם סמך זה לזה. או יש לומר כפשוטו, דרוצה לומר כי יענך ה' ביום צרה, הוא על דרך מאמר הכתוב (תהלים ק"ח) מן המצור קראתי יה ענני במרחב יה, שזה בחינת תקיעת שופר כמובא בכוננות, ומובא גם כן בדברי רבינו ז"ל במאמר 'פתח ר' שמעון סימן ס'.

עזות דקדושה, שְׁעַל יְדוֹ נִמּוֹל וְנִשְׁפָּר עַרְלַת בְּשָׂר, שֶׁזֶה רומז על עזות הגוף, וּמְקַבֵּל אוֹר הָעֵצִים, דְּהֵינּוּ אֶת אוֹר הַנִּשְׁמָה, שְׁנִקְרָאת 'עֵצִים', כִּי הַנִּשְׁמָה מוֹדִיעָה לְגוֹף מֵהַהֲאָרוֹת וְהַהֲשִׁגוֹת שֶׁהִיא מְשִׁיגָה. וְזֶהוּ הַרְמוּז בַּפְּסוּק, שְׁעַל יְדֵי "הַיּוֹם זֶה" – הַקּוֹלוֹת דְּקַדוּשָׁה, נַעֲשִׂית בַּחֲנֵינָת "מִלֵּה" – שְׁבִירַת עֲזוֹת הַגּוֹף, וְזוֹכִים לְבַחֲנֵינָת "בְּעֵצִים" – לְאוֹר הַנִּשְׁמָה.

ו. וְהֵנָּה כֶּשֶׁם שֵׁשׁ בַּגּוֹף הָאָדָם בַּחֲנֵינָת 'עֵצִים' שֶׁזֶהוּ הַנִּשְׁמָה, וּבַחֲנֵינָת 'בְּשָׂר' שֶׁזֶהוּ הַגּוֹף, כֵּן בְּכֻלְלֵיּוֹת בְּנֵי הָאָדָם יֵשׁ בְּחֵינֵת 'עֵצִים' וּ'בְּשָׂר', הֵינּוּ שְׁהַחֲכֵם הָאָמֶת, שְׁהוּא בְּחֵינֵת הַנְּשָׁמָה לְהָעֵם שְׁהֵם לְמִטָּה מְמֻנּוֹ, הוּא בְּחֵינֵת 'עֵצִים', וְהָעֵם הֵם נִגְדוּ בְּחֵינֵת 'בְּשָׂר'. וּבְשֵׁהֶם בְּבַחֲנֵינָת 'בְּשָׂר', כְּמוֹ בְּשָׂר הַגּוֹף בְּעֵצִים הָאָדָם, הֵם שׁוֹמְעִים תְּקוֹל אֲנָחָה, הֵינּוּ קוֹלוֹ שֶׁל הַחֲכֵם, וְשׁוֹבֵרֵת

הקשר בין תקיעת שופר שמשברת את העוות למה שמצוותה ביום

זה בחינת קול שופר שמצוותו ביום: בפרפראות לחכמה כתב שיש לבאר קצת מה שמכנה ענין תקיעת שופר בתיבת 'היום הזה' מחמת שמצוותו ביום, שיש לומר, דרוצה לומר על דרך מאמר רז"ל (ראש השנה כ"ח) לילה לאו זמן שופר, ולענינו יש לרמוז בוזה, כי כל זמן שהאדם משוקע לגמרי בחושך חס ושלום אז אינו מרגיש בצרת נפשו כלל, והוא כאבן דומם חס ושלום, ואינו מתאנה וצועק על צרת נפשו כלל, וכעין שפירשו הקדמונים ז"ל (שמות ב) וימת מלך מצרים' אז ויאנחו בני ישראל מן העבודה, כי התחילו להרגיש בצרת נפשם, מה שאין כן קודם לזה היו מונחין בשפלות ומרירות כזה עד שלא היו מתאנחין וצועקין כלל. נמצא שבחינת הקול שופר שהוא בחינת מקול אֲנָחָה, היא גם כן ככר איזה צמיחת קרן ישועה, מאחר שמרגיש כבר בצרת נפשו וצועק לה' העונה בעת צרה. וזה בחינת מה שתקיעת שופר מצוותו ביום דייקא, היינו כשנמשך עליו איזה הארה מהנשמה והדעת להרגיש בצרתו איך שעזות הגוף וערלת בשר גבר כל כך עד שאינה יכולה

בנו, בתוכנו ממש, על ידי שנתעורר קול דקדושה, וכמו שכתוב אצל הצרפתי (מלכים א יז): "באת אלי להזכיר את עוני", הינו כל זמן שלא היה שם אליהו, ולא היתה הקדושה גוברת כל כך, היו העונות שלה נחים, אך על ידי שנתעורר שם קדושה אליהו, היו נזכרים ונתעוררים עוונותיה לצעק ולקטרג עליה. והיו: "אם עונינו ענו בנו" – שהעונות צועקו בתוכנו, ואפלו בפאנו צועקים איזה קול דקדושה, אין אנו זוכין לשמע קול דקדושה בעצמו, לשבר על ידו

ז וקול הקרה הוא: דע, כי בשנתעורר קול דקדושה, אזי מתעורר ממנו קול דסמרא אחרא, כי על ידי העברות נבראים מחבלים, והם צועקים: הב לן מונוני! הב לן חני! וכשאינו מתגבר ומתעורר קול דקדושה, הם נחים, אך תקף שמתעורר קול דקדושה, הם מתעוררים תקף, ומתחילין לצעק ולקטרג נגדו – וזהו קול ההברה, שיוצא מקול הקדושה. וזה בחינת (ירמיה יד): "אם עונינו ענו בנו" – אין עניה אלא לשון צעקה, הינו שהעונות צועקו

ביאורים

למען השם הגדול שיצא לך שאתה מושל בכל ואנחנו עמך וצאן מרעיתך (רש"י שם), ורמזו בפסוק זה, כי אין עניה אלא לשון צעקה, וזהו "אם עונינו ענו בנו", הינו שהעונות צועקו בנו, בתוכנו ממש, על ידי שנתעורר קול דקדושה, וכמו שכתוב אצל הצרפתי שאמרה לאליהו כשהתאכסן אצלה ומת בנה (מלכים א יז): "באת אלי להזכיר את עוני", הינו, כל זמן שלא היה שם אליהו, ולא היתה הקדושה גוברת כל כך, היו העונות שלה נחים, אך על ידי שנתעורר שם קדושה אליהו, היו נזכרים ונתעוררים עוונותיה לצעק ולקטרג עליה. והיו: "אם עונינו ענו בנו" – שהעונות צועקו בתוכנו, ואפלו בפאנו צועקים איזה קול דקדושה, אין אנו זוכין לשמע קול דקדושה בעצמו, לשבר על ידו

ז. וקול הקרה הוא: דע, כי בשנתעורר קול דקדושה של החכם או קול האנחה של האדם עצמו, אזי מתעורר ממנו קול דסמרא אחרא, כי על ידי העברות שהאדם עושה נבראים מחבלים – מלאכי חבלה, והם צועקים לאדם: הב לן מונוני, הב לן חני – תן לנו מזונות, תן לנו חיים, וכשאינו מתגבר ומתעורר קול דקדושה, הם נחים, אך תקף שמתעורר קול דקדושה, הם מתעוררים תקף ומתחילין לצעק ולקטרג נגדו – וזהו קול ההברה שיוצא מקול הקדושה, ועל ידי שהאדם שומע את קול ההברה הזו, הוא נופל בדעתו יותר, ומתגברת עליו עזות הגוף יותר (פרפראות לחכמה). וזה בחינת מה שנאמר (ירמיה יד): "אם עונינו ענו בנו, ה' עשה למען שמך" (אם עוונותינו העידו בנו שחטאנו, תרחם עלינו

עיונים

ביאור ענין הקול הברר דסטרא אחרא המתעורר בנוף האדם, והם צועקים תן לנו חיים ומזונות

ואפילו כשאנו צועקים איזה קול דקדושה וכו': בפרפראות לחכמה כתב, שיש לבאר הענין קצת, כי כל היסורים והצרות ששולח ה' יתברך על האדם חס ושלום בפרט או בכלל, הכל הוא רק בכדי לשבר על ידי זה עזות הגוף ולעוררו בתשובה, בכדי שתוכל הנשמה להתקרב אליו ולהאיר לו אשר זה שלימות תכליתו, ועל כן כשבאין יסורים על האדם, אז אין עצה וכו' רק לצעוק אל ה' וכו' כמו שכתוב ויצעקו וכו', כי על ידי הקולות של הצעקות ממילא נשבר עזות הגוף ואז ניצולין ממילא מכל הצרות.

אמנם, לפי זה צריך להיות הצעקה העיקר רק על ענין זה שגבר עזות הגוף כל כך, עד שאין הנשמה יכולה להתקרב אליו ונתרחק מה' יתברך על ידי זה מאוד, וזה גרם כל הצרות בגשמיות בכדי לשבר על ידי היסורים על כל פנים עזות הגוף, נמצא מובן ממילא שצריכין לצעוק רק על זה. מה שאין כן, אם אינו נתעורר בתשובה על ידי היסורים להשתדל מעתה לשבר עזות הגוף ושיהיה כל צעקותיו על ענין זה, רק

ביאור הפסוק "אם עונינו ענו בנו"

אם עונינו ענו בנו: בירמיה י"ד כתיב: "אם עונינו ענו בנו, ה' עשה למען שמך", ופירש רש"י: "ענו בנו – העידו בנו. עשה למען שמך – עשה מה שתעשה עמנו למען שם גדול שיצא לך שאתה מושל בכל ואנחנו עמך וצאן מרעיתך ולא נאה שתתן שם נצחונך לאילימים."

ביאור הפסוק "באת אלי להזכיר את עוני"

באת אלי להזכיר את עוני: במלכים א' י"ז כתיב: "ויהי אחר הדברים האלה חלה בן האשה בעלת הבית, ויהי חליו חזק מאוד עד אשר לא נותרה בו נשמה: ותאמר אל אליהו מה לי ולך איש האלהים, באת אלי להזכיר את עוני ולהמית את בני".

ופירש רש"י שם: "להזכיר את עוני – עד שלא באת אלי, היו שוקלין מעשי ומעשה עירי, והייתי ראוי לנס, משבאת לכאן, לא נחשבתי לכלום, ואין צדקתי ניכרת, וכן בלוט הוא אומר (בראשית י"ט): "ואנכי לא אוכל להמלט ההרה, אצל אברהם, שלא תהא זכותי נזכרת אצלו (בראשית רבה ג יא)".

עזות הגוף, פי אם קול הברה, שהוא קול העוונות, שנתעוררין נגד קול דקדושה, והם צועקין בתוכנו: "ה' עשה למען שמך" - שאיתה בעצמך תעשה למען שמך ותרחם עלינו למענה לבר. וכשאינו

ביאורים

ותרחם עלינו למענה לבר, שאף שאינו בבחינת 'בשר' בכל זאת נזכה לשמוע את הקול דקדושה ולשבר את עזות הגוף (פרפראות לחכמה). וכשאינו בבחינת 'בשר' לתחכם, שהוא בחינת העצם, אינו שומע הקול

עזות הגוף, פי אם קול הברה, שהוא קול העוונות שנתעוררין נגד קול דקדושה, והם צועקים בתוכנו, דהיינו שהם מעוררים אותנו לצעוק: "ה' עשה למען שמך" - שאיתה הקב"ה בעצמך תעשה למען שמך

עיונים

שאינן כן על ידי הקולות הנ"ל שהוא בחינת שומע רק הקול הברה, והם בעצמם בחינת עזות הגוף, ואיך יהיה ניצול על ידם מהיסורים שבאו עליו רק בשביל לשבר עזות גופו. וזה שצועק ירמיה הנביא על ענין זה (ירמיה יד) "אם עוונתי ענו בנר", שהעוונות צועקין בתוכנו שזה בחינת הקול הברה הנ"ל, ועל ידי צעקות כאלו בוודאי קשה לקבל ישועה כנ"ל, אף על פי כן, "ה' עשה למען שמך" ותרחם עלינו למענה לבר.

אך אף על פי כן יש להבין, אם כן מאחר שהגוף עז כל כך עד שאינו נשבר עזותו על ידי הקולות, רק אדרבה הקולות בעצמן הם רק על צרכי גופו לבר, ואם כן אם ה' יתברך ירחם עלינו למען שמו לבר וישועה לנו גם בגשמיות, ויסיר ממנו כל היסורין, ואזי בוודאי יתגבר הגוף בעזות יתירה עוד, ואם כן קשה, וכי זה הוא הרחמנות באמת שירחם עליו ה' למען שמו והוא ישאר בעזות גופו לעולם חס ושלום, ועל כן ההכרח לומר שירמיה עצמו התפלל על זה שיעשה ה' יתברך למען שמו בדבר זה עצמו, ויתן בליבנו שנוכח להטות אזנינו היטב לקול דקדושה בעצמו ולא לקול ההברה, ואף על פי שאין אנחנו בבחינת בשר, אף על פי כן נזכה לשמוע הקול דקדושה בעצמו שהוא רק מצד הארת הנשמה, ועל ידי זה יהיה נשבר עזות הגוף ואז ממילא נציל מכל היסורים, ונזכה לקבל ישועה שלימה גם בגשמיות כנ"ל.

ובביאור הליקוטים כתב בזה, כי ממה שמבואר לעיל שעזות דקדושה הוא הקול דקדושה, ממילא מבואר שהעזות דסטרא אחרא זהו הקול דסטרא אחרא, כי זה לעומת זה עשה אלוקים, והנה מהרועים דסטרא אחרא שיש להם עזות, מזה נמשכת עזות הגוף של כל אחד, וזהו קול הצעקה שהם צועקים בתוך האדם, וממילא נבין שזה לעומת זה, מתגבר ויוצא קול של עזות דקדושה מהרועה והמנהיג האמיתי, שיש בו הארה של כל השבעה רועים, ועל ידי זה יש לאדם כח להתגבר על העזות של הסטרא אחרא, ולקבל על ידי זה את הארת הרועים דקדושה ולזכות לאמונה. והנה החכם והמנהיג שבכל דור הוא נחשב כנשמה לגבי תלמידיו שהם כנגדו בבחינת גוף, ואם כן כשם שבכלליות ממנו נמשך קול העזות דקדושה לתלמידיו לשבר את עזות גופם, כך גם בפרטיות קול העזות דקדושה של הנשמה של כל אחד המשבר את עזות הגוף, נמשך גם כן מהחכם והמנהיג, כי הוא כנשמה כלפי

גם בשעת היסורין הוא צועק רק להנצל מן היסורין עצמן ושיהיה לו פרנסה בריוח וכל טוב, על זה אמרו רז"ל בתיקונים (תיקון ה) צווחין ככלבין הב לן חיי הב לן מזוני, ככלבים דייקא, בחינת "הכלבים עזי נפש", כי חסרון הפרנסה ושאר היסורין כיוצא בזה בא רק לשבר עזות הגוף, וכאן כשאנו נתעורר על ידי זה לצעוק הוא גם כן על זה לשבר עזות הגוף, רק הוא צועק כפשוטו על חסרונותיו, נמצא שצעקות אלו בעצמן הם גם כן רק מבחינת עזות הגוף שזה בחינת צווחין ככלבין הנ"ל.

והנה רבינו ז"ל גילה לנו בזה, מאין נמשך בחינה זאת, שגם בשעת הצעקה הוא צועק רק על חסרונותיו בגשמיות ולא על התכלית האמת שרק בשביל זה באו עליו היסורים. ענין זה בא מחמת שהנשמה נתרקה כל כך מהגוף, והגוף גבר בעזות כל כך עד שאינו בבחינת בשר להנשמה שהוא בחינת העצם, על כן אפילו כשנתעורר איזה קול דקדושה שהוא קול הצעקה שהוא בעצמו צועק, וכל הקולות דקדושה נמשכין רק מצד הארת הנשמה כנ"ל, אבל מחמת שנתעורר כנגדו קול הברה שהוא קול המחבלים שנבראו על ידי עוונותיו, והם צועקים גם כן על חיי הב לן חיי הב לן מזוני, וכשאין מתגבר ומתעורר קול דקדושה אז הם נחים, אבל כשנתעורר קול דקדושה שהוא קול הצעקות הנ"ל, שעל ידם זוכין לשבר עזות הגוף, וכשיזכה לזה לשבר עזות הגוף בשלימות, אזי ממילא יהיו כלין ואובדין כל המחבלין הנ"ל על ידי תשובתו השלימה, על כן הם נתעוררין אז לקטרג עליו ולצעוק כנגדו בקולותיהם הב לן חיי הב לן מזוני, ובוה מבלבלין את דעתו, עד שגם הוא בעצמו אינו זוכה לשמוע הקול דקדושה שלו רק קול הברה, היינו שגם הוא אינו צועק על ענין התכלית האמת שיוזכה לשבר עזות הגוף ולקבל הארת הנשמה בשלימות, רק גם הוא צועק רק על חסרונותיו הגשמיות וצרכי גופו, ואז הקולות שלו בעצמן הם בחינת עזות הגוף בחינת צווחין ככלבין הנ"ל, שזה בחינת שאינו שומע הקול דקדושה רק הקול הברה שהם הקולות של המחבלים הנ"ל, על כן אינו מתעורר בתשובה בעצמתו רק צועק למלאות חסרונות הגוף.

וממילא מובן כפי הנ"ל, כי על ידי קולות כאלו קשה להנצל מן היסורים ולקבל ישועה, כי עיקר הישועה שבאה על ידי הצעקות הוא מחמת כי על ידי הצעקה עצמה נשבר עזות גופו וממילא אין צורך להיסורים וניצול מהם, מה

וזה (ר"ה כו:): 'התוקע בבור', בחינות (תהלים פח): 'שתני בבור תחיתות', והוא מתאנח ותוקע על זה – אותם העומדים בחוץ, שאינם בבחינת בשר, אם

בבחינת בשר להחכם, שהוא בחינת העצם, אזי אינו שומע הקול בעצמו הנ"ל, רק הקול ההברה, הינו קול העוונות שנתעוררים מזה הקול:

ביאורים

לא יצא ידי חובת תקיעת שופר, ורמוז בזה, כי התוקע בבור הוא בחינות מה שנאמר (תהלים פח): 'שתני בבור תחיתות', דהיינו שהגוף הוא עז וחזק בתאוות, והוא נתון בבור של היצר הרע, והוא מתאנח ותוקע על זה, שזהו בחינת קול אנחה, שהנשמה נאנחת, ועל כך אומרת המשנה, כי אותם העומדים בחוץ, שאינם בבחינת בשר, דהיינו שהגוף התרחק כל כך מהנשמה,

של החכם בעצמו הנ"ל, רק הקול ההברה, הינו קול העוונות של האדם שנתעוררים מזה הקול של החכם, וממילא לא נשברת עזות הגוף, אלא מתגברת יותר. וזה רמוז בדברי המשנה (ר"ה כו:): 'התוקע בבור, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הברה שמע לא יצא', דהיינו שמי שעומד מחוץ לבור, אם שמע רק את ההד של השופר שנעשה על ידי הבור ולא את קול השופר עצמו,

עינים

וכתב עוד, כי משה רבינו שהוא מוכיח הדור, והוא זה שהוכיח את ישראל "אתם חטאתם חטאה גדולה", ולפני ה' יתברך המליץ טוב "למה יחרה אפך בעמך", והנה נשמתו באה לעולם כמה פעמים, ובכל פעם היא מתעלה יותר, עד שהנשמה שהיתה בו קודם לכן היא עכשיו בבחינת נפש ורוח ושכל הנגלה שלו, ויש לו נשמה גבוהה יותר, (כמו שיתבאר לקמן שהנשמה היא בחינת נשמע, וכיון שהוא משיג בכל פעם נשמע גבוה יותר, יש לו נשמה גבוהה יותר), ולפי זה מבואר מה שמובא לעיל שכדי לקבל את תוכחת מוכיח הדור צריך למלאות את הידים בהארת השבעה רועים, ולכאורה הרי משה רבינו הוא המוכיח הוא גם אחד מהשבעה רועים, אך לפי מה שנתבאר יש לומר שלעצם מעלתו הנשגבה לא נחשב בין השבעה רועים רק נפשו ורוחו לבד, כי לגבי שאר הרועים זה נחשב לנשמה, אבל עצם נשמתו היא גבוהה יותר, והיא בחינת תורת ה' ותפילת ה' בעצמו (שמובא לקמן באות י'), וזה שהביא את הפסוק "בעצם היום הזה נימול אברהם", ש"היום הזה" זה בחינת קול שופר שמצוותו ביום, והיינו שהיום השמיני זהו בחינת קול העזות והשופר של המוכיח שהוא למעלה מהשבעה רועים שהם בחינת "שבעת ימים תמלא ידם", ולכן הוא בחינת יום השמיני.

גם מי שאינו בבחינת בשר, אם יכריח עצמו היטב ישמע את הקול דקדושה

התוקע בבור: בחיי מוהר"ן (סי' י"ז) כתב: "כשאמר הענין על התוקע בבור אותם העומדים בחוץ, עיין שם בסיומן כ"ב מענין התגלות סוד קול הברה עיין שם, ואז אמר בעצמו שיש בזה קושיא לכאורה, כי שם מבואר שמי שאינו בבחינת בשר אינו יכול לשמוע הקול בעצמו כי אם קול הברה עיין שם, ומבאר זה בתוך המשנה הנ"ל שאמרה אם קול שופר שמע וכו' ואם קול הברה שמע וכו', וקשה לכאורה, הלא הזכירה המשנה בתחילה אותן העומדים בחוץ אם קול שופר שמע וכו', ופירש רבינו ז"ל שם בעצמו, אותם העומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר וכו', ואם כן קשה איך אותם שעומדים

תלמידיו, ולכן ממנו נמשך כח הנשמה לצעוק קולות דקדושה ולשבר את עזות הגוף. ונמצא שיש בנוף האדם מלחמה בין שני הקולות, מצד אחד הקול דקדושה של עזות דקדושה הרוצה לשבר את עזות הגוף, ומצד שני קול הברה שהוא קול דסטרא אחרא, בחינת עזות דסטרא אחרא, הרוצה להגביר את עזות הגוף, והם צועקים הב לן חיי הב לן מזוני, שמסיתים את האדם שידאג לגופו ולא לנשמתו.

וכתב עוד, כי כשם שעל ידי שהאדם עובר עבירות הוא מגביר את עזות הגוף ותאוותיו, ואז הגוף צועק הב הב, שרוצה תאוות, ועל ידי זה הוא עובר יותר עבירות ח"ו, כך לעומת זה מצוה גוררת מצוה, כי על ידי שהאדם עושה מצוה הוא מגביר את כח הנשמה, ואז מתעורר קול הנשמה לעורר את האדם לשבר את עזות הגוף ולקיים עור מצוות. והקול הזה נמשך מקול העזות דקדושה של הצדיק המעורר את הנשמה, והצדיק מקבל את הקול מקול הקב"ה שמעורר את אותנו לקיים את המצוות, שלכן הביא רבינו ז"ל לקמן באות ט' לדוגמא את הפסוק "וידרה ה' אל משה".

וזהו בחינת קול דקדושה שנשמע בעשיית איזה מצוה, כי על ידי המצוה מתעורר קול הנשמה לעורר את האדם, ומה שתפס לדוגמא את קול קשקוש המטבעות שבמעשה הצדקה, כתב לבאר על פי מה שגילה רבינו ז"ל למהרנ"ת (שיחות הרין סי' נ"ח, חיי"ט עבודת ה' אות קכ"ד, ליקויה ה' דקה היא) שיעיקר המצוה הנקראת בשם מעשה הוא הצדקה.

וכתב עוד, כי זהו מה שמובא לעיל שהצדיקים נקראים מוכיחי הדור, כי מהם יצא קול העזות דקדושה לנפשות ישראל בתורה ומוסר, להוכיח ולבייש אותם על חטאיהם, וכן מבואר ממה שמובא לקמן בסוף המאמר שקול המוכיח הוא בחינת קול שופר, בחינת "כשופר הרם קולך", וקול שופר הוא בחינת עזות דקדושה, אם כן מבואר שהתוכחה שלהם היא בחינת עזות דקדושה, וקול העזות הזה הוא בעצמו קול תורתם והשגתם שמשגיגים במקומות עליונים.

אם אינו בבחינת בשר להחכם, אינו שומע קולו, כי הרע שלו, ואם קול הברה שמע – לא יצא, כנ"ל:

ח ולבוא לבחינת בשר הוא על ידי השימוש, על ידי שמשמש את החכם, נעשה בחינת בשר להחכם, וכן על ידי שמשמש הגוף להנשמה פעשית מצוות מעשיות, נעשה הגוף בחינת בשר

קול שופר שמע – יצא, הינו שיוכל לצאת מתוך הרע שלו, ואם קול הברה שמע – לא יצא, כנ"ל:

נמצא, בין קול אגחת האדם בעצמו אינו שומע, אם אינו בבחינת בשר – שהגוף רחוק כלפיך מהעצם הנשמה, עד שאינו בבחינת בשר, ואינו שומע קול אגחתו, וכן קול אגחת החכם,

ביאורים

שהוא הנשמה עד שאינו בבחינת בשר לנשמה, ואינו אינו שומע קול אגחתו, וכן קול אגחת החכם, אם אינו בבחינת בשר להחכם, כי הוא רחוק מאוד מהחכם, אינו שומע קולו, כי אם קול הברה כנ"ל.

ח. ולבוא לבחינת בשר הוא על ידי השימוש, על ידי שמשמש את החכם, נעשה האדם בחינת בשר להחכם, וכן על ידי שמשמש הגוף להנשמה פעשית מצוות מעשיות, נעשה הגוף בחינת בשר להנשמה. וכשהבשר בבחינת האדם, דהיינו שהאדם הוא בחינת בשר לחכם, ושומע את קול אגחת החכם ונשברת עזותו, והגוף הוא בחינת בשר לנשמה, ושומע את קול אגחת הנשמה ונשברת עזותו, ועל ידי זה האדם זוכה להתקרב לחכם ולקבל ממנו מההארות וההשגות שהוא משיג, וכן האדם זוכה לעזות דקדושה, לעמוד נגד הרועים של הסטרא אחרא המונעים אותו להתקרב

עד שאינו בבחינת בשר לנשמה, וזה נחשב שהוא עומד מחוץ לנשמה, אם קול שופר שמע, דהיינו שהגוף שמע את קול האגחה, – יצא, הינו שיוכל לצאת מתוך הרע שלו ולשבר עזות גופו, ואם קול הברה שמע, דהיינו שהגוף שמע רק קול הברה, – לא יצא, כנ"ל, שאינו יכול לצאת מתוך הרע שלו ולשבר עזות גופו, כי גם מי שאינו זוכה עדיין להיות בבחינת בשר לנשמה, ולהיות בבחינת בשר לחכם, אף על פי כן אם יכריח עצמו הרבה ויטה אזנו היטב היטב בכח גדול לשמוע קול הנשמה וקול הצדיקים האמיתיים, יש לו גם כן תקוה לשמוע את הקול דקדושה בעצמו, רק שצריך להטות אזנו היטב, וזהו: 'אם קול שופר שמע

יצא' (דברי ר' נתן זצ"ל בחיי מוהר"ן סי' י"ז).

נמצא, בין קול אגחת האדם בעצמו אינו שומע אם אינו בבחינת בשר – שהגוף רחוק כלפיך מהעצם

עיונים

שתוקע בבור וכיוצא צריך הבחנה אם קול שופר שמע אם קול הברה שמע.

כמו כן הוא ממש בענין זה שאמר רבינו ז"ל בהמשנה הנ"ל, שמי שהוא תוקע בבור, שמונח בבור תחתיות ושם תוקע ומתאנח וצועק על עוונותיו, שאז צריכים הבחנה אותם שעומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר, אם קול שופר שמע יצאו וכו' כי אף על פי שאינם בבחינת בשר אם יכריחו עצמם ויטו אזנם היטב יוכלו לשמוע הקול בעצמו כנ"ל, אבל מי שזוכה שהוא בבחינת בשר אינו צריך הבחנה כלל, כי בודאי ישמע בחינת הקול שופר שהוא הקול דקדושה בעצמו והבן, כן נראה לעניות דעתי."

ענין השימוש שמשמשים את הצדיק

הוא על ידי השימוש: בשיח שרפי קודש (ס"ד ל"א) כתב: "בוזה המבואר בתורה כ"ב שעל ידי השימוש שמשמש את הצדיק על ידי זה משבר עזות גופו, אמרו אנ"ש שעיקר השימוש שיכולים אנו כיום לשמש את רבינו הוא בזה שנסגיח שלא יגיע לו על ידינו שום בויזן וקלון, ונקפיד שיתעלה ויתפאר על ידינו שם רבינו."

בחוץ שאינם בבחינת בשר יכולים לשמוע הקול בעצמו שהוא בחינת קול שופר, ואיך אמר התנא על אותם העומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר אם קול שופר שמע וכו', הלא אותם שאינם בבחינת בשר אינם יכולים לשמוע הקול בעצמו וכו', אבל לא ביאר הענין לתרץ זאת בפירושו, רק אמר בשיחתו הקדושה הלא גם כן אין מבינים ענין הנ"ל.

אך מדבריו מובן שיש בזה ענין בגו, והנראה מדבריו הוא, שגם מי שאינו זוכה עדיין להיות קרוב להנשמה ולהצדיק האמת בבחינת בשר הנ"ל, אף על פי כן אם יכריח עצמו הרבה ויטה אזנו היטב היטב בכח גדול לשמוע קול הנשמה וקול הצדיקים אמיתיים, יש לו גם כן תקוה לשמוע קול דקדושה בעצמו, רק שצריך להטות אזנו היטב.

והוא ממש כמו בענין דין המשנה הנ"ל לענין קול שופר בפשיטות, שמי שאינו תוקע בבור בודאי אינו צריך הבחנה אם קול שופר שמע ואם קול הברה, כי בודאי שמע קול שופר, וכמבואר בשולחן ערוך (אורח חיים סימן תקפ"ו), שרק מי

להנשמה. וכשהבשר בבחינה הזאת, אז (ישעיה' מא):
 "ולירושלים מבשר אתן" – מבשר הנמול הנ"ל
 נשלם ירושלים, שהיא קריה נאמנה (שם א), הינו
 שזוכין לבוא לאמונה, שהיא כלליות הקדושה,
 שמקבלין מצדיקי הדור האמיתיים, שאי אפשר
 להתקרב אליהם פי אם על ידי עזות דקדושה,

ט ולבוא לעזות דקדושה הנ"ל הוא על ידי שמחה,

ביאורים

דקדושה. ג. כדי לשבר את עזות הגוף שהוא עז וחזק
 בתאוות, שעל ידי זה יוכל האדם להתקרב לצדיק
 והצדיק יודיע לו מההארות וההשגות שהוא משיג. וזה
 נעשה על ידי הקולות דקדושה של החכם ששוברות
 את עזותו של האדם.

לאחר שנתבאר כי יש בחינת 'חותם' הנעשה על ידי
 מוכיחי הדור שחותמים את גור הדין שנגזר בשמים
 שלא יינקו ממנו החיצונים, וכשהחותם הזה מתקלקל
 נעשה גירושין ומחלוקת בעולם, ויש בחינת 'חותם'
 היצון השומר על ה'חותם' הפנימי, והוא נעשה על ידי
 שמקבלים את המוסר של מוכיחי הדור מתוך אמונה,
 וכשמתקלקלת האמונה שהיא ה'חותם' החיצון יכולים
 החיצונים להתקרב לחותם הפנימי, ועוד שנעשה על
 ידי זה כפירות, וזוכים לאמונה על ידי שמתקרבים
 לשבעת הרועים, וכדי להתקרב אליהם יש צורך בעזות
 דקדושה כדי להינצל מהרועים של הסטרא אחרא,
 וכדי לשבר את עזות הגוף בתאוותיו שיוכל לקבל את
 ההארות וההשגות של החכם, וכן יש צורך בעזות
 דקדושה לשבר את עזות הגוף שיוכל לקבל את
 ההארות וההשגות שהנשמה משיגה, וזוכים לעזות
 דקדושה על ידי הקולות דקדושה, וכדי שהגוף ישמע
 את הקולות דקדושה של הנשמה וכן שהאדם ישמע
 את הקול של החכם, צריך הגוף להיות בבחינת 'בשר'
 לנשמה, והאדם בבחינת 'בשר' לחכם, יתבאר כעת כי
 על ידי השמחה זוכים לעזות דקדושה, ויתבאר כיצד
 זוכים לשמחה.

מ. ולבוא לעזות דקדושה הנ"ל הוא על ידי שמחה, כי
 עיקר עזותו והתחזקותו של האדם להתקרב לעבודת ה'

לצדיקי הדור האמיתיים, אז מתקיים הפסוק (ישעיהו מא):
 "ולירושלים מבשר אתן", ורמוז בזה, כי "מבשר" הוא
 רומז לבחינת 'בשר', והיינו מבשר הנמול הנ"ל, דהיינו
 שנשברת עזותו של הבשר, נשלם בחינת "ירושלים",
 שהיא "קריה נאמנה" (שם א), ו"נאמנה" רומז על
 'אמונה', הינו שזוכין לבוא לאמונה, שהיא כלליות
 הקדושה, שמקבלין מצדיקי הדור האמיתיים, שאי
 אפשר להתקרב אליהם פי אם על ידי עזות דקדושה,
 שהוא בחינת כל הקולות דקדושה, שעל ידי זה משפרין
 עזות דסטרא אחרא, שהוא בחינת עזות הגוף, וזוכין
 להתקרב ולהתדבק אליהם, ועל ידי זה זוכין לאמונה
 שלמה, שהוא בחינת: 'ירושלים קריה נאמנה', כנ"ל.
 ועל ידי האמונה נעשה החותם החיצון שסביב החותם
 הפנימי, ששומר שהחיצונים לא יינקו מהדין תורה
 שנגזר על הדור.

ונמצא שיש לאדם צורך בעזות דקדושה בשביל שלושה
 דברים. א. כדי לזכות להתקרב לצדיקי הדור האמיתיים,
 ולהינצל מממשלתם של הרועים של הסטרא אחרא
 ששולטים על ידי עזות, וכן כדי לעמוד כנגד כל הקמים
 כנגדו למנוע אותו מעבודת ה', והאדם זוכה לזה על
 ידי הקולות דקדושה שלו, שהם קול צעקה, קול אנהה,
 קול שופר, קול זמרה, וכדומה, שהם בחינת עזות
 דקדושה. ב. כדי לשבר את עזות הגוף שהוא עז וחזק
 בתאוות, שעל ידי זה תוכל הנשמה להודיע לגוף
 מההארות וההשגות שהשיגה, וזה נעשה גם כן על ידי
 הקולות דקדושה של האדם, שהם בחינת עזות

עיונים

הקול דקדושה כלל, אם כן במה יזכה לשבר עזות גופו עזות
 דסטרא אחרא, ולהתקרב אל הרועים דקדושה ולהשלים את
 האמונה, אבל עכשיו שזכה לבחינת בשר בוודאי יזכה לשמוע
 הקול דקדושה וכו', ועל ידי זה יזכה לשלימות האמונה
 בחינת בנין ירושלים, נמצא שבחינת בשר הוא בחינת מבשר
 לירושלים כנ"ל.

ביאור הפסוק "ולירושלים מבשר אתן"

ולירושלים מבשר אתן: בפרפראות לחכמה כתב דיש לומר
 שרוצה לומר, כי כשזוכה לבחינת 'בשר', הבחינה הזאת הוא
 כמו בחינת מבשר על בנין ירושלים קריה נאמנה, כי
 מתחילה היה רחוק מאוד מבחינה זו, מאחר שהיה רחוק כל
 כך מקדושת נשמתו ומקדושת הצדיק עד שלא היה נשמע לו

וְנִשְׁמַע, הֵם בְּחִינַת בְּרֵאשִׁית בְּרָא, כְּמוֹכָא בְּסִפְרָא דְצִנְיָעוּתָא (פ"ה): **בְּרֵאשִׁית – דָּא מֵאֲמַר. בְּרָא – חֲצִי מֵאֲמַר. דָּא עֲדָן עֲלָאָה. עֲדָן תַּתְּאָה. חֲכֻמָּה עֲלָאָה. חֲכֻמָּה תַּתְּאָה. אָב וּבִן:**

כִּי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע הוא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת וְנִגְלוֹת: **נַעֲשֶׂה** הוא בְּחִינַת נִגְלוֹת, הֵינּוּ הַמְצִוּוֹת שְׂאֵפְשֵׁר לְכָל אֶחָד לְקַיֵּם לְפִי מִדְּרָגָתוֹ, וְנִשְׁמַע הֵיא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, מַה שֶּׁהוּא גְבוּהַ וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, שְׂאִינּוּ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה בְּזוֹה. לְמוֹשֶׁל: אֲצֵל כָּל מִצְוָה יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁסְּכִיבוֹת הַמְצִוָּה, כִּי מְלַבֵּד הַצּוּוֵי הַנְּאָמָר

בְּבְחִינַת (נחמיה ח): **"כִּי חֲדוֹת ה' הֵיא מְעֻזְכֶם"**, הֵינּוּ עַל-יְדֵי בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְּׂמִיחָה, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה (שבת פח): **בְּשַׁעֲה שְׂאֲמָרוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, יָרְדוּ שְׂשִׁים רְבוּא מְלָאכִים, וְנִתְּנוּ שְׁנֵי עֲמֻרוֹת בְּרֵאשׁ כָּל אֶחָד וְכו', וּכְשֶׁחֲמָאוּ גִלְקָחוּ וְכו', וְעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְהַחְזִירָם לָהֶם, שְׁנֵאֲמָר: וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים. נִמְצָא, שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע הֵם בְּחִינַת שְׂמִיחָה, בְּחִינַת: **"וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים"**, כְּנ"ל:**

וְדַע, כִּי שְׁנֵי הָעֲדָיִים שֶׁהַכְּתִירוֹ בְּחוּרָב מִנַּעֲשֶׂה

ביאורים

וְדַע, כִּי שְׁנֵי הָעֲדָיִים – הַכְּתָרִים שֶׁהַכְּתִירוֹ בְּחוּרָב מִנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשְּׂמִיחָה, וְעַל יָדֵם זּוֹכִים לַעֲוֹת דְּקְדוּשָׁה, הֵם בְּחִינַת **"בְּרֵאשִׁית בְּרָא"**, כְּמוֹכָא בְּסִפְרָא דְצִנְיָעוּתָא (פ"ה, וְזוֹהַ תְּרֻמָּה קע"ח): שֶׁהוּבָא בְּתַחֲלִיל הַמֵּאמָר: **"בְּרֵאשִׁית" – דָּא – זֶה מֵאֲמָר, "בְּרָא" – חֲצִי מֵאֲמָר. דָּא עֲדָן עֲלָאָה, עֲדָן תַּתְּאָה. חֲכֻמָּה עֲלָאָה, חֲכֻמָּה תַּתְּאָה. אָב וּבִן – ה' מֵאֲמָר' הוּא בְּחִינַת הַעֲדָן הַעֲלִיּוֹן, וְהַחֲכֻמָּה הַעֲלִיּוֹנָה, וְהוּא בְּחִינַת 'אָב', וְחֲצִי מֵאֲמָר' הוּא בְּחִינַת הַעֲדָן הַתַּתְּוֹן, הַחֲכֻמָּה הַתַּתְּוֹנָה, וְהוּא בְּחִינַת 'בִּן'. וְהֵנָּה הַמֵּאמָר הַשְּׁלֵם הוּא בְּחִינַת 'נִשְׁמַע' שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הַגְּבוּהָה יוֹתֵר, וְחֲצִי מֵאֲמָר הוּא בְּחִינַת 'נַעֲשֶׂה' שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הַנְּמוּכָה יוֹתֵר.**

וְהַטַּעַם שֶׁהַמֵּאמָר הַשְּׁלֵם הוּא בְּחִינַת 'נִשְׁמַע' שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הַגְּבוּהָה יוֹתֵר, וְחֲצִי מֵאֲמָר הוּא בְּחִינַת 'נַעֲשֶׂה' שֶׁהִיא הַדְּרָגָה הַנְּמוּכָה יוֹתֵר, כִּי **'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע'** הוּא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת וְנִגְלוֹת: **'נַעֲשֶׂה'** הוּא בְּחִינַת נִגְלוֹת, הֵינּוּ הַמְצִוּוֹת שְׂאֵפְשֵׁר לְכָל אֶחָד לְקַיֵּם לְפִי מִדְּרָגָתוֹ, וְנִשְׁמַע' הֵיא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, מַה שֶּׁהוּא גְבוּהַ וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, שְׂאִינּוּ יִכּוֹל לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה בְּזוֹה. לְמוֹשֶׁל: אֲצֵל כָּל מִצְוָה יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁסְּכִיבוֹת הַמְצִוָּה, כִּי מְלַבֵּד הַצּוּוֵי

יִתְבָּרַךְ הֵיא עַל יְדֵי שְׂמִיחָה וְחִדּוּה (קִיצוֹר לִקְוִטֵי מוהר"ן), **בְּבְחִינַת** מַה שְׁנֵאמָר (נחמיה ח): **"כִּי חֲדוֹת ה' הֵיא מְעֻזְכֶם"**, הֵרִי שַׁעַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה וְהַחִדּוּה זּוֹכִים לַעֲוֹת וְחוּזֵק בַּעֲבוּדַת ה', כִּי אִף שֶׁנִּתְּבָאָר לַעֲלֵל שַׁעַל יְדֵי הַקּוּלוֹת דְּקְדוּשָׁה זּוֹכִים לַעֲוֹת דְּקְדוּשָׁה, אִךְ כְּדִי לַזְכוֹת לְשִׁלְיֻמוֹת הַעֲוֹת דְּקְדוּשָׁה, צָרִיךְ גַּם אֶת הַקּוּלוֹת דְּקְדוּשָׁה וְגַם אֶת הַשְּׂמִיחָה, וְעוֹד, שַׁעַל יְדֵי הַשְּׂמִיחָה הָאָדָם זּוֹכֵה לַקּוּלוֹת דְּקְדוּשָׁה (פִּרְפּוּאוֹת לַחֲכָמָה). הֵינּוּ עַל יְדֵי בְּחִינַת **'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע'**, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְּׂמִיחָה, זּוֹכִים לַעֲוֹת דְּקְדוּשָׁה, וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' הוּא בְּחִינַת 'שְׂמִיחָה', כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה (שבת פח): **'בְּשַׁעֲה שְׂאֲמָרוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, יָרְדוּ שְׂשִׁים רְבוּא מְלָאכִים, וְנִתְּנוּ שְׁנֵי עֲמֻרוֹת בְּרֵאשׁ כָּל אֶחָד וְכו', אֶחָד כִּנְגַד נַעֲשֶׂה וְאֶחָד כִּנְגַד נִשְׁמַע, וּכְשֶׁחֲמָאוּ בְּחֵטָא הֵעֲגַל גִּלְקָחוּ וְכו' מַהֵם הַעֲטָרוֹת הַלְלוּ, וְעֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָם לָהֶם לִישְׂרָאֵל לַעֲתִיד לְבוּא, שְׁנֵאֲמָר: **'וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים'** – שְׂמִיחָה שְׂמַעוּלָם עַל רֵאשִׁים'. נִמְצָא, שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע' הֵם בְּחִינַת 'שְׂמִיחָה', בְּחִינַת מַה שְׁנֵאמָר: **'וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים'**, כְּנ"ל, שֶׁהַכוּוֹנָה הִיא לְכַתְּרִים שֶׁל 'נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע'.**

עיונים

עֲדִים מַהֵר חוּרָב, אִמֵר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא בְּחוּרָב טַעֲנוּ בְּחוּרָב פְּרָקוּ, בְּחוּרָב טַעֲנוּ כְּדֵאמָרְךָ, בְּחוּרָב פְּרָקוּ דְכַתִּיב וַיִּתְנַצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', אִמֵר רַבִּי יוֹהָנָן וְכוּלָן זָכָה מִשָּׁה וְנִטְלָן, דְּסַמִּיךְ לִיָּה וּמִשָּׁה יִקַּח אֶת הָאָהֳלָה, אִמֵר רִישׁ לְקִישׁ עֵתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַחְזִירָן לָנוּ, שְׁנֵאמָר וּפְדוּיֵי ה' יִשׁוּבוּן וְכוּא צִיּוֹן בְּרִינָה וְשִׂמַּחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים, שְׂמִיחָה שְׂמַעוּלָם עַל רֵאשִׁים.

מֵאמָר הַגְּמָרָא בַּעֲנֵין הַקְּדָמַת נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע **בְּשַׁעֲה שְׂאֲמָרוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע:** בְּגַמ' שְׁבַת דָּף פ"ח ע"א מוּבָא: 'דְּרֵשׁ רַבִּי סִימְאִי, בְּשַׁעֲה שֶׁהַקְּדִימוֹ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה לְנִשְׁמַע בָּאוּ שְׂשִׁים רִיבּוּא שֶׁל מְלָאכִי הַשְּׂרָת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִישְׂרָאֵל קִשְׂרוּ לוֹ שְׁנֵי כְּתָרִים, אֶחָד כִּנְגַד נַעֲשֶׂה וְאֶחָד כִּנְגַד נִשְׁמַע, וְכִיּוֹן שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל יָרְדוּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים רִיבּוּא מְלָאכִי חֲבַלָה וּפִירְקוּם, שְׁנֵאמָר וַיִּתְנַצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת

שומע", ועבודה שפלב זו תפלה (תענית ב), הינו בפול ודבקות לאין סוף, כי אין סוף הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, ומאחר שאין לו תפיסה בזה [הינו בדבורי התורה הנ"ל], כי הוא בחינת נסתר בנ"ל, הוא בחינת תפלה, דבקות, שהוא רק בפול להאין סוף:

י ויש בכל דרגא ודרגא, וכן בכל עולם ועולם, בחינת נעשה ונשמע. כי כל אחד לפי מדרגתו, יש לו בחינת נעשה, בחינת תורה, הינו הנגלות לו, ובחינת נשמע, שהיא בחינת נסתרות, בחינת תפלה בנ"ל. כי מי שבא למדרגה גבוהה מהראשונה, אזי נעשה מהנשמע שלו בחינת נעשה, ואזי יש לו בחינת נשמע אחרת. וכן מדרגא לדרגא, וכן כל אדם לפי מדרגתו יש לו בחינת נעשה ונשמע, וכן בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע, כי מה שהוא

בתורה לקנים המצוה, יש עוד לזה דברים בתורה, כגון: וידבר ה' אל משה, ושאר דבורי התורה שפכיבות המצוה. ועבודה שיש בדבורי התורה הללו, שפכיבות המצוה, הם בחינת נשמע, בחינת נסתר, כי המצוה בעצמה אנו יכולים לקנים, אך העבודה שיש באלו הדבורים, אין אנו יודעים, וזה בחינת נשמע, בחינת נסתר:

וזה בחינת תורה ותפלה, נעשה הוא בחינת תורה, הינו הנגלות, מה שיודע לקנים, ונשמע הם בחינת נסתרות, בחינת דבורי התורה, שהם הדבורים של התורה שפכיבות כל מצוה, שהם בחינת נסתר בנ"ל, שאינו יודע אף לעבד בזה את השם ותברך, בחינת תפלה, שהיא דבקות, כי שמיעה תליא בלבא (תקון נח), כמו שכתוב (מלכים א ג): "ונתת לעבדך לב

ביאורים

ועומק הענין הוא, כי 'תפילה' הינו בפול ודבקות לאין סוף – להקב"ה שהוא נקרא אין סוף, והוא למעלה מכל העולמות העליונים, כי אין סוף הוא בחינת מה שאין בו תפיסה, ומאחר שאין לו תפיסה בזה [הינו בדבורי התורה הנ"ל], כי הוא בחינת 'נסתר' בנ"ל, הוא בחינת 'תפלה', דבקות, שהוא רק בפול להאין סוף, כי התפילה היא בחינת ביטול ודבקות להקב"ה למעלה מההבנה והשכל, רק על ידי הרגשת הלב, שנכסף ומשתוקק לה' יתברך, וזה בחינת 'נשמע' שהיא דרגה שאין בה תפיסה והבנה, אלא היא תלויה בלב, שנכסף ומשתוקק בכל ליבו לזכות למדרגה שגבוהה ממדרגתו, והוא מתבטל אליה בליבו, ומתפלל הרבה לה' יתברך שיזכה להשיג מדרגה זו (על פי פירפאות לחכמה).

י. ויש בכל דרגא ודרגא וכן בכל עולם ועולם, בחינת 'נעשה' ו'נשמע', כי כל אחד לפי מדרגתו יש לו בחינת 'נעשה', בחינת 'תורה', הינו הנגלות לו, ובחינת 'נשמע', שהיא בחינת נסתרות, בחינת 'תפלה' בנ"ל. כי מי שבא למדרגה גבוהה מהראשונה, אזי נעשה מהנשמע שלו שהיה נסתר ממנו עד עכשיו, בחינת 'נעשה' שהוא נגלה לו, ואזי יש לו בחינת 'נשמע' אחרת גבוהה יותר שנסתרת ממנו, וכן מדרגא לדרגא, וכן כל אדם לפי מדרגתו יש לו בחינת 'נעשה'

הנאמר בתורה לקנים המצוה, יש עוד לזה דברים בתורה, כגון: "וידבר ה' אל משה", ושאר דבורי התורה שפכיבות המצוה. ועבודה שיש בדבורי התורה הללו שפכיבות המצוה, הם בחינת 'נשמע', בחינת נסתר, כי המצוה בעצמה אנו יכולים לקנים, אך העבודה שיש באלו הדבורים אין אנו יודעים, וזה בחינת 'נשמע', בחינת נסתר, (ותחילה יתבאר כעת כל הענין של בחינות 'נעשה' ו'נשמע', ולאחר מכן יתבאר כיצד על ידי בחינות אלו זוכים לשמחה, שעל ידי השמחה זוכים לעזות דקדושה).

וזה בחינת 'תורה' ו'תפלה', 'נעשה' הוא בחינת 'תורה', הינו הנגלות, מה שיודע לקנים, ו'נשמע' הם בחינת נסתרות, בחינת דבורי התורה, שהם הדבורים של התורה שפכיבות כל מצוה, שהם בחינת נסתר בנ"ל, שאינו יודע אף לעבד בזה את השם ותברך, וזה בחינת 'תפלה', שהיא דבקות, כי שמיעה תליא בלבא – תלויה בלב (תקון נח), כמו שכתוב ששלמה המלך ביקש מהקב"ה (מלכים א ג): "ונתת לעבדך לב שמע לשפוט את עמך", הרי שהשמיעה תלויה בלב, ועבודה שפלב זו תפלה (תענית ב), וכיון ש'נשמע' הוא תלוי בלב, והתפילה היא עבודה שבלב, נמצא ש'נשמע' הוא בחינת 'תפילה'.

הואת" – שילך מדרגא לדרגא, שיבוא לעולם שיהיה מהנשמע נעשה. וזה: לעשות את כל דברי התורה – דברי התורה הם דבורי התורה שפסיבות המצוה, כגון וידבר, כנ"ל, שהם בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה. וזהו: עד עולם – שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם. לעשות – לעשות דיקא, בחינת נעשה. את כל דברי התורה הואת – דברי התורה הם בחינת דבורי התורה שפסיבות המצוה, שהם בחינת הנסתרות, בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה, בחינת נגלות כנ"ל: וצריך כל אדם שילך מדרגא לדרגא ומעולם

לעולם הזה בחינת נשמע, הוא לעולם הנגלים בחינת נעשה, ויש להם בחינת נשמע גבוה ממנו, וכן מעולם לעולם:

וזה בחינת תורת ה' ותורתו (ע"ז ט) – מתחלה תורת ה', שהוא בחינת נסתר, "הנסתרות לה' אלקיני", ואחר כך, כשהוא במדרגה גבוהה ממנה, נעשה תורתו – שנעשה מהנשמע נעשה, שהוא בחינת: "הנגלות לנו ולבנינו".

וזה (דברים כט): "הנסתרות לה' אלחינו" – זה בחינת נשמע, "הנגלות לנו ולבנינו" – זה בחינת נעשה. "עד עולם לעשות את כל דברי התורה

ביאורים

כל דברי התורה הזאת עד עולם, ורמוז בזה כך: "הנסתרת לה' אלחינו" – זה בחינת נשמע, שהוא נסתר מהאדם, ושיך להקב"ה, "הנגלות לנו ולבנינו" – זה בחינת נעשה, שהאדם השיג אותו והוא נגלה לו, "עד עולם לעשות את כל דברי התורה הואת" – שילך מדרגא לדרגא, שיבוא לעולם שיהיה מהנשמע נעשה. וזה: "לעשות את כל דברי התורה" – דברי התורה הם דבורי התורה שפסיבות המצוה, כגון וידבר כנ"ל, שהם בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה. וזהו: "עד עולם" – שילך מדרגא לדרגא ומעולם לעולם, לעשות דיקא, בחינת נעשה, את כל דברי התורה הואת – דברי התורה הם בחינת דבורי התורה שפסיבות המצוה, שהם בחינת הנסתרות, בחינת נשמע כנ"ל, יהיה נעשה מהם בחינת נעשה, בחינת נגלות כנ"ל.

ונשמע. וכן בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע, כי מה שהוא לעולם הזה בחינת נשמע הוא לעולם הנגלים – עולם הכוכבים והמזלות שגבוה יותר מהעולם הזה בחינת נעשה, ויש להם בחינת נשמע גבוה ממנו, וכן מעולם לעולם.

וזה בחינת תורת ה' ותורתו, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ע"ז ט) על הפסוק "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהיה יומם ולילה", שבתחילה נאמר "תורת ה'" ולאחר מכן נאמר "תורתו", כי בתחילה נקראת התורה על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו של אותו תלמיד שטרח בה, ורמוז בדברי הגמרא, כי מתחלה המדריגה שגבוהה מהאדם היא בחינת תורת ה', שהוא בחינת נסתר, ששייך להקב"ה, כמו שנאמר (דברים כט) "הנסתרות לה' אלקיני", ואחר כך כשהוא במדרגה גבוהה ממנה, והשיג את מה שהיה נסתר ממנו, נעשה תורתו – שנעשה מהנשמע נעשה, שהוא בחינת מה שנאמר בהמשך הפסוק: "הנגלות לנו ולבנינו".

וזה מה שרמוז בפסוק שאמר משה רבינו לעם ישראל: "הנסתרות לה' אלהינו, והנגלות לנו ולבנינו, לעשות את

עיונים

לבער הרע מקרבנו ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים.

שלימות השמחה שהוא העזות דקדושה הוא על ידי שהאדם עולה מדרגה לדרגה, ואפילו אם נפל ממדריגתו הוא מתאמן לעלות למדריגה גבוהה יותר

וצריך כל אדם שילך מדרגא לדרגא: בפרפראות לחכמה כתב לפרש הענין, כי כל הקולות דקדושה הם בחינת עזות

ביאור הפסוק "הנסתרות לה' אלקינו"

הנסתרות לה' אלהינו: ברש"י שם פירש: "הנסתרות לה' אלהינו – ואם תאמרו מה בדינו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר פן יש בכם איש וגו' ואח"כ וראו את מכות הארץ היא, והלא אין אדם יודע במטמוניו של חברו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות לנו ולבנינו

התורה שפסיבות המצוה, בחינת תורת ה', יהיה נעשה מזה בחינת נעשה, בחינת נגלה, בחינת תורה, בחינת נסתרה, בחינת תפלה, בחינת דברי

לעולם, עד שיזכה בכל פעם לבחינת נעשה ונשמע גבוה יותר, שיהיה נעשה אצלו בכל פעם מבחינת נשמע, בחינת נסתרה, בחינת תפלה, בחינת דברי

ביאורים

'תורתו', ויהי לו בחינת 'נשמע' וכו' גבוה יותר. וכן בכל פעם ילך מדרגא לדרגא ומפעלה למעלה, עד

שפסיבות המצוה, בחינת 'תורת ה'', יהיה נעשה מזה בחינת 'נעשה', בחינת נגלה, בחינת תורה, בחינת

עיונים

עד אין סוף כנ"ל, על כן משם עיקר השמחה, ועל ידי שמחה הזאת זוכין לעזות דקדושה כל אחד לפי מדרגת הנעשה ונשמע שלו. ומי שהוא במדרגה קטנה עדיין שלא זכה עדיין לשבר עזות גופו בשלימות, זוכה על ידי הנ"ל לצעוק קולות דקדושה ולהתאנה מאוד על שלמות מדרגתו, והקולות הם גם כן בחינת עזות דקדושה, ועל ידי זה נשבר העזות דסטרא אחרא. וכן על ידי שמתגבר לצעוק קולות דקדושה, וכן על ידי קולו של החכם האמיתי, על ידי זה נמשך עליו הארה מבחינת העזות דקדושה שזוכין על ידי השמחה של בחינת נעשה ונשמע, ועל ידי זה נשבר העזות דסטרא אחרא, וזוכה להתקרב אל הקדושה ולבנין ירושלים קריה נאמנה.

ומה מתקן בזה הענין דברי רבותינו ז"ל (מד"ד דברים פ"ד פ"ג), שדרשו על פסוק "שמע ישראל" וכו' (הובא בליקו"מ בס"י ק"ס), 'משל למלך שקידש מטרונא בשני מרגליות איבדה אחת מהן וכו', כך הקדוש ברוך הוא קידש את ישראל בנעשה ונשמע, איבדו את נעשה שעשו את העגל, אמר להם משה איבדתם את נעשה שמרו ונשמע הוי שמע ישראל וכו', עד כאן.

כי באמת, ענין הנשמע, היינו שלא להסתפק במדרגתו רק להשתוקק בכל פעם לבוא למדרגה הגדולה מזו, זה הענין עולה עד אין סוף ממש כנ"ל, וכן הוא יורד עד אין תכלית גם כן. כי מי שדרכו להסתפק במדרגתו שהוא בה, אזי כשיורד ממדרגה זו גם כן למדרגה פחותה ממנה עוד, אזי הוא מסתפק גם במדרגה זו הפחותה, וכן על ידי זה עצמו יוכל להיות יורד חס ושלום בכל פעם למדרגה הפחותה ביותר. וכמו שפירשו הקדמונים ז"ל על פסוק (משלי ט"ו) "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה", היינו שצריך האדם להשכיל על דרכיו להשתדל לעלות בכל פעם ביותר במדרגת עבודת ה', כי באם לאו יורד חס ושלום למטה בכל פעם עד שיוכל לירד עד שאול חס ושלום, כי האדם אינו עומד על מדרגה אחת, ואם אינו עולה הוא יורד חס ושלום.

אבל מי שהוא במדרגת נשמע הנ"ל, אזי אפילו כשעומד על מדרגה גבוה ביותר בעבודת ה' אינו מסתפק בזה רק רוצה לעלות עוד יותר, ולא עוד, אפילו אם יורד חס ושלום גם ממדרגתו הראשונה או בוודאי אינו מסתפק עצמו במדרגה זו שירד אליה, רק מצפה שיעלה מירידתו זו למדרגה גבוהה ביותר ממדרגתו שהיה בה קודם הירידה, ושהירידה הזו תהיה תכלית העליה, בחינת (הושע י"ד) "כי כשלת בעונך" המבואר באות י"א.

דקדושה, היינו שהם מבחינה הזאת, כמו שכתוב (תהלים ס"ח) הן יתן בקולו קול עוז, ועל כן על ידם נשבר עזות דסטרא אחרא. אבל לבוא למידה זו של עזות דקדושה בעצמה בשלימות הוא על ידי שמחה, בבחינת (נחמיה ח) "כי חדות ה' היא מעוזכם", והשמחה הוא מבחינת נעשה ונשמע שהוא בחינת תורה ותפילה, נגלה ונסתר.

ועיקר שלימות השמחה היא מבחינת הנשמע, שהוא בחינת תפילה, בחינת יראה, היינו שעיקר שלימות השמחה היא בחינת עזות דקדושה וזוכין על ידי שאין האדם רוצה לעמוד על מדרגה אחת בעבודת ה', שהמדרגה הזאת שהשיג כבר ועומד בה עכשיו היא בחינת נעשה בחינת תורה אצלו, רק משתוקק בכל פעם להשיג את הנסתר ממנו ולעלות בכל פעם למדרגה גבוהה ביותר, שזה בחינת נשמע, בחינת נסתר, בחינת תפילה, בחינת יראה, בחינת בוששה, כי לא השיג עדיין המדרגה הזאת, והיא בבחינת אין סוף אצלו נגד מדרגתו שהוא עומד בה, אך אף על פי כן הוא נכסף ומשתוקק בכל ליבו לבוא למדרגה זו הגבוהה ממדרגתו, ומתפלל על זה ומתבקש אליה בדביקות גדול ובביטול גמור וביראה ובושה גדולה, כי מתבייש מאוד לפני מדרגה זו הגבוהה ונסתר ממנו, ונכסף ומשתוקק מאוד לבוא אל מדרגה זאת ולהכלל בה. ועל ידי היראה והבושה הגדולה הזאת דייקא, זוכין לשמחה, בבחינת (תהלים ב) "וגילו ברעדה", שזה בחינת השמחה של שני העדיים של נעשה ונשמע, בחינת (ישעיה ל"ה) "ושמחת עולם על ראשם".

כי "נעשה ונשמע" הוא בחינה הזאת, היינו ש"נעשה" לעת עתה מה שאנו יכולים לעשות ולקיים כפי מדרגתנו שאנו בה עכשיו, [רק שאם נאמר בדעתנו שכבר השגנו השלימות במדרגה זו זה עיקר חסרון השלימות, כי עיקר השלימות באין סוף יתברך, על כן אפילו מי שזוכה לשלימות אמיתי שאין שלימות אחריו בכל הנבראים יותר מזה, ואז אין לו להתבייש משום נברא, אף על פי כן יש לו להתבייש עדיין מהקדוש ברוך הוא בעצמו, כי גם הוא יתברך מקיים התורה ומתפלל וכו' כמבואר בסוף המאמר]. "ונשמע" היינו שנכסף ומשתוקק תמיד בדביקות גדול ובכל לב, כי שמיעה בליבא תליא, לשמוע ולהשיג את בחינת המדרגה הגבוהה ממדרגתנו והנסתר מאתנו, וכן בכל פעם עד אין סוף ממש.

ובחינה הזאת של הנשמע, הוא עיקר השלימות של בחינת הנעשה ונשמע לכל אחד כפי מדרגתו, כי הבחינה הזאת היא

גבוה יותר. וכן בכל פעם ילך מדרגא לדרגא ובהאי תחלת תחלת האצילות. ושם יש גם כן וממעה למעה, עד שיבוא בראשית נקדת הגבוהה יותר מהעולמות העליונים, והיא בחינת 'נסתר'

ביאורים

של הקב"ה עצמו, ושם יש גם כן בחינת 'נעשה' ו'נשמע', ובהינתן 'נשמע' שיש שם, שהיא הבחינה הגבוהה יותר מהעולמות העליונים, והיא בחינת 'נסתר'

שיבוא בראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות, דהיינו שישג את השורש והתחלה של העולמות העליונים שנאצלו מאור אין סוף, שהוא אורו

עיונים

זוהו שמבואר שם בסימן נ"ט הנ"ל שהצדיק כשמדלג ממצוה למצוה בזריות הוא מפסיד כי אינו זוכה להשיג הבחינה שבין המצוות, אבל הבעל תשובה הוא זריז ונשכר, כי מאחר שחטא מתחילה, ועל ידי העוונות נעשה מסך מבדיל בינו לבין הקדושה ויש לו מניעות הרבה, ועל ידי שמשבר המניעות בזריות גדול זהו בעצמו אצלו בחינת השגת בין המצוות, כי התגבר בחשק גדול עד ששיכר כל המניעות ונעשה מזה תיקונים גדולים למעה, אבל מי שהוא צדיק מנעוריו מסתמא אין לו מניעות כל כך, על כן אם יהיה זריז ביותר יוכל לדלג על הבחינות שבין המצוות על כן צריך להתממה קצת בכדי שישג מקודם הבחינה שבין המצוות ואחר כך יקיים המצוה.

נמצא שיש בכל בחינת נעשה ונשמע ג' בחינות, היינו הנעשה שהוא יכול לקיים, והנסתר הם ב' בחינות, היינו השגת שבין המצוות, ואחר כך כשזוכה לקיים המצוה שבמדרגה הגבוהה זהו עיקר השגת הנשמע, וצריכין לילך מדרגא לדרגא וכו' עד שיזכה להשיג תורת ה' ממש, ואחר כך כשזוכה להכלל באין סוף אזי הנעשה הוא בחינת תורת ה' ממש והנשמע הוא בחינת תפילת ה' וכו' כמבואר בפנים, וזהו בחינת מוכיחי הדור המבואר בתחילת המאמר, כי מה שמגלה להם ה' יתברך הגור דין והדין הוא התורה זהו בחינת שמישגין תורת ה' ממש שהיתה בחינת נשמע אצלם נעשה אצלם בחינת נעשה נגלית, ואחר כך הם הולכים ומוכיחים לישראל ואחר כך הם מתפללים לפניו יתברך וממליצים טוב על ישראל, זהו בבחינת תפילת ה', שגם ה' יתברך מתפלל יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, נמצא שיש בכאן גם כן ג' בחינות, היינו מה שמגלה להם ה' יתברך הגור דין זהו בחינת נעשה אצלו, ומה שהולכים להוכיח זהו בחינת ד"ת שסביבות המצוה כי העיקר הוא להחזירם למוטב בכדי שיוכלו להתפלל עליהם להתמיתק הדין, וכשמתפללין ומתמיתקין הדין זהו עיקר בחינת השגת הנשמע, תפילת ה' וכו"ל.

וזוהו בחינת 'איכדתם את הנעשה', היינו שירדתם גם ממדרגה זו שהייתם בה מקודם, על כל פנים שמרו את נשמע, ואז תצפו לעלות ממדרגת ירידתכם. ולא עוד אלא שאפשר שעל ידי זה תתהפך הירידה לתכלית העליה, ותזכו על ידי זה לבחינה הגבוהה ממדרגתכם הראשונה שהיתה הבחינה הזאת גם קודם הירידה בבחינת נשמע אצלכם, ועכשיו תזכו להגיע אליה ולהשיג אותה.

ובספר באבי הנחל כתב לבאר הקשר בין חלקי המאמר, שנעשה הוא בחינת נגלות ונשמע הוא בחינת נסתרות, שאינו יכול לעשות עבודה כזה כו', ודיבורי התורה שסביבות המצוה זהו בחינת נסתר בחינת תפילה, ובלקו"ת סימן נ"ט מבואר שדיבורי התורה שסביבות המצוה הם בחינת העבודה שבין המצוות, היינו כשרוצה לעשות מצוה, או ההכנעה והרצון והתשוקה, ומכל שכן כשיש לו איזה מניעה והוא משבר את המניעה, זהו בחינה שבין המצוות, והוא בחינת העבודה שבדיבורי התורה שסביבות המצוה, היינו כשזוכה להשיג העבודה שבין המצוות זהו בחינת השגת הנשמע, ונעשה אצלו מהנשמע נעשה, ואז צריך לילך להלן לקיים המצוה שהיה רוצה לעשות בתחילה, שבתחילה היתה המצוה רחוקה ממנו מאור, כי אז לא השיג עדיין אפילו הבחינה שבין המצוות, מכל שכן המצוה עצמה, ואחר כך כשזוכה להשיג הבחינות שבין המצוות וממילא נתבטל המניעות, אז זוכה לקיימה, נמצא שיש בהשגת הנשמע ב' בחינות, היינו שמקודם ישיג הבחינות שבין המצוות, בחינת דיבורי התורה שסביבות המצוה, ואחר כך יקיים המצוה בעצמה שהיתה מתחילה בחינת נסתר אצלו שלא היה יכול לקיימה, וכשהוא זוכה לקיימה זהו שנעשה אצלו מהנשמע נעשה.

ויש בכל דרגא ודרגא בחינת נעשה ונשמע גם באנשים פשוטים, למשל במצות נתינת צדקה הנה כשנותן מעשר זהו בחינת נעשה נגלות, כי הוא מקיים אותה המצוה של מעשר, וכשרוצה להתחיל ליתן חומש לצדקה ויש לו ע"ז מניעות מחמת הפרנסה וכדומה, אז המצוה של חומש היא בחינת נשמע בחינת נסתר, כי אינו יכול עדיין לקיימה מחמת המניעות, וצריך להרבות בתפילה שיתבטלו המניעות, וכשזוכה על ידי תפילתו שיתבטלו המניעות זהו בחינת זוכה להשיג הבחינות שבין המצוות, היינו דיבורי התורה שסביבות המצוה, כי המניעות לא באו כי אם בשביל החשק והרצון, וזהו בחינת זוכה להשיג הבחינות שבין המצוות, היינו

תורת ה' באמת, פי כָּבֵל עוֹלָם וְדִרְגָא תּוֹרַת ה' היא רק בְּשֵׁם הַמְּשָׁאֵל, פי רק מַחְמַת שְׁנִסְתָּר מִמֶּנּוּ וְיִקְרָא תּוֹרַת ה', וְיִשְׁבָּא לְשֵׁם נַעֲשֶׂה תּוֹרַתוֹ, אֵךְ בְּחִינַת הַנְּשֻׁמָע שְׁבַתְחַלַּת הָאֲצִילוֹת, היא תּוֹרַת ה'

ביאורים

נַעֲשֶׂה 'תּוֹרַתוֹ'. אֵךְ בְּחִינַת הַנְּשֻׁמָע שְׁבַתְחַלַּת הָאֲצִילוֹת – בשורש ותחילת העולמות העליונים, היא 'תּוֹרַת ה' באמת, פי אין נְבוּחַ מִשֵּׁם, רק 'תּוֹרַת ה'

לגבי העולמות העליונים, הוא 'תּוֹרַת ה' באמת, פי כָּבֵל עוֹלָם וְדִרְגָא 'תּוֹרַת ה' היא רק בְּשֵׁם הַמְּשָׁאֵל, פי רק מַחְמַת שְׁנִסְתָּר מִמֶּנּוּ וְיִקְרָא 'תּוֹרַת ה', וְיִשְׁבָּא לְשֵׁם

עיונים

אמר אצל המוכיחים שאי אפשר להתקרב אליהם כי אם על ידי עזות, היינו מחמת ששם מדבר כשהאמונה אצלם בשלימות כמבואר בפנים שם, ואז ממילא נתבטלין כל האמונות כוזביות ואז אין להרועים של שקר שום ממשלה, כי נתבטל ממשלתם על ידי שלימות האמונה שבישראל, אבל כאן מדבר כשאין האמונה בשלימות והרועים צריכין לתקנה ולהשלימה, וכשיש איהו פגם באמונה על ידי זה נעשין אמונות כוזביות כנ"ל אות ב', ועל ידי זה נעשה שליטה וממשלה להרועים של שקר ומונעים מלהתקרב אל הרועים דקדושה, על כן צריכין עזות כנגדם. והנה בכאן יש גם כן ג' בחינת הנ"ל של נעשה ונשמע הנ"ל, כי מאחר שרוצה להתקרב אל הרועים בשביל תיקון האמונה נמצא שיש לו אמונה קצת רק שאינה בשלימות, נמצא שזאת הבחינה אמונה שיש לו היא בחינת נעשה, בחינת נגלה, כי כבר השיג אותה, אבל שלימות האמונה הוא בחינת נסתר אצלו, בחינת נשמע, וכן הרועים בעצמם שמתקנים האמונה הם נסתרים ממנו, מאחר שאינו יכול להתקרב אליהם על ידי הממשלה של הרועים דסטרא אחרא, וצריך לזה עזות דקדושה שעל ידי זה יתגבר על העזות דסטרא אחרא של הרועים של שקר, וכשזוכה לעמוד נגד עזותם זהו בחינת השגת הד"ת שסביבות המצוה, כי מלבד המצוה בעצמה דהיינו תיקון האמונה שזוכה לקבל מהרועים הקדושים הנה יש עבודה בהתגברות העזות דקדושה להכניע העזות דסטרא אחרא, שזהו בחינת השגת הנשמע, בחינת הקולות דקדושה, ואחר כך כשזוכה להתקרב אל הרועים ולזכות לתיקון האמונה בשלימות זהו בחינת שעושה מהנשמע נעשה, שהוא בחינת ידן, בחינת ויהי ידיו אמונה כנ"ל.

ושם אות ה' מובא: וצריך כל אדם לרחם מאד על בשר הגוף כו'. ומבאר בכאן גם כן הג' בחינות הנ"ל. כי מה שמשג בגופו איהו השגה כל אחד לפי ערכו זהו בחינת נעשה, כי הגוף הוא בחינת עשיה, והשגת הנשמה הוא בחינת נסתר, בחינת נשמע, כי צריך להתפלל הרבה לה' יתברך שיזכה לשבר עזות גופו עד שיזכה להשגת הנשמה, וצריך לזה עזות קולות דקדושה בכדי להכניע עזות הגוף, ואלו הקולות דקדושה הם בחינת דברי תורה הנ"ל שסביבות המצוה, בחינת השגת בין המצוות כנ"ל, ואחר כך כשזוכה על ידי זה להשיג השגת הנשמה בגופו זהו בחינת שנעשה מהנשמע נעשה.

וכן בחותם הידין שהם המקבלים המוסר מן המוכיחים יש גם כן ג' בחינות הנ"ל, כי האמונה שבה מקבלין המוסר זהו בחינת נעשה, בחינת ידן, בחינת ויהי ידיו אמונה, ומה ששומעין המוסר מהמוכיחין הוא בחינת נשמע, ששומעין המוסר שלא ידעו מזה בתחילה, זהו בחינת דברי תורה, בחינת בין המצוות, ומה שזוכין על ידי זה לשוב בתשובה, זהו בחינת שעושין מהנשמע נעשה כנ"ל. ובדרך כלל החותם החיצון שהם המון עם שהם בחינת אמונה הם בחינת נעשה, חותם הידין שהוא עשיה, והמוכיחי הדור הם בחינת נסתר, כי הם משיגיין סתרי תורה, בחינת נשמע, ועל כן הם נקראין רגלין, בחינת אין עמידה אלא תפילה, ובחינת 'בימי רבן גמליאל היו לומדין בעמידה' המבואר בסוף המאמר. ומה ששומעין המוסר זהו בחינת השגת הדברי תורה שסביבות המצוה, בחינת אלה הדברים אשר דיבר משה שהיה דברי תוכחה, וזהו בחינת בין המצוות, כי העיקר הוא שיוכו לשוב בתשובה על ידי התוכחה, שזהו בחינת שעושה מהנשמע נעשה, היינו משמיעת המוסר עושיין תשובה, נמצא שהמוסר ששומעין הוא בחינת ד"ת בחינת נסתר, וגם כי גם בשעת מוסר נזהרין להחתים ולהסתיר הגזר דין, על כן המוסר הוא בחינת ד"ת הנ"ל.

וצריך לראות למלאות הידים שהיא האמונה על ידי הארה מבעה רועים וכו', הנה הז' רועים הם בעצמם המוכיחי הדור הנ"ל שזכו להשיג תורת ה' ותפילת ה' כנ"ל, רק שבתחלה מדבר כשיש גזר דין בעולם חס ושלום וצריכין להמתיק הדין על ידי תורת ה' ותפילת ה' כנ"ל בהכרח שיהיה האמונה בשלימות אצל ההמון עם, אבל כשאין האמונה בשלימות אינם יכולים לקבל המוסר וכמובא בפנים, וכאן מדבר בשעה שאין גזר דין בעולם אז אלו הצדיקים הנ"ל עוסקים לתקן האמונה ולהשלימה על ידי בחינת תורת ה' ממש, כמו שמבואר באות י' שעל כן אמונה נקרא ירושלים על שם שעיקר בניינה מבראשית שהוא ירא בשת שהוא תפילה, בחינת "יראת ה' היא תהלה", שהוא בחינת תורת ה' ממש, וזה שמוזכר בענין מוכיחי הדור את משה רבינו ע"ה שאמר למה יחרה, וכן כאן לענין הרועים הוא מביא את משה רבינו ע"ה שנקרא רעיא מהימנא, להורות כי המוכיחים והרועים הם בחינה אחת.

ושם באות ד' מובא: ואי אפשר לבוא לאלו הרועים כי אם על ידי עזות וכו' כי יש רועים של הס"א וכו', הנה מה שלא

באמת, פי אין גבוה משם, רק תורת ה' ממש. ואחר כך בשנבלל באין סוף, אזי הנעשה היא

בחנית תורת ה' ממש, והנשמע הוא בחנית תפלת ה'. פי יש תורת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם

ביאורים

ואחר כך בשנבלל באין סוף, שהיא בחינה גבוהה יותר מהעולמות העליונים, שזהו בחינת הקב"ה בעצמו, למעלה מכל הבריאה, אזי הנעשה' שלו שהוא בבחינת 'אין סוף', היא בחינת 'תורת ה' ממש, והנשמע' שלו שהוא גם כן בבחינת 'אין סוף', הוא בחינת 'תפלת ה'". פי יש 'תורת ה', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה

ממש, כי הבחינה הגבוהה יותר מהעולמות העליונים, היא בחינת 'אין סוף', והיא בחינת אורו של הקב"ה שאין בו שום השגה, ואין לו התחלה וסוף, והוא היה גם קודם הבריאה, וממנו השתלשלו ונבראו כל העולמות (עץ חיים פ"א), ולכן היא בחינת 'תורת ה' ממש, כי זוהי בחינת הקב"ה בעצמו, למעלה מכל הבריאה.

עיונים

ויצעק על זה בעצמו "אם עוונתי ענו בנו ה' עשה למען שמך" כמובא בפנים, ועל ידי זה יתבטל ויכניע הקול הברה אף שלא זכה להיות בשר להחכם שהוא בחינת הקדמת הנעשה כנ"ל, בבחינת אותן העומדים בחוץ שאינם בבחינת בשר אם קול שופר שמעו יצאו, כמובאר בפנים, רק אם הוא בבחינת בשר או בוודאי יכול להכניע העזות דסטרא אחרא על ידי הקולות דקדושה. אבל אפילו אם ירבה במצוות מעשיות מאד וגם ישמש להחכם הרבה מאד, אבל לא יתגבר בקולות דקדושה לצעוק לה' שיוציאהו מפחיתות מדריגתו, וכן אם לא ישמע קול אגחת החכם, או בוודאי לא יזכה לעולם למדריגה הגבוה ממנו, כי עיקר הדרך לזכות למדריגה הגבוה ממנו הוא על ידי בחינת נשמע שהוא בחינת קולות דקדושה, רק שאף על פי כן צריכין להקדים הנעשה גם כן בכדי שיהיה בחינת בשר, ואז יוכל בנקל על ידי הקולות דקדושה להכניע העזות הגוף ולהגיע להמדריגה הגבוה כנ"ל.

נמצא שמה שמדבר בכאן ששומע אגחת החכם שהוא בחינת נשמה נגדו, זהו בחינת שמקבל הארה משבעה רועים למלאות האמונה המבואר באות ג', וכאן הוא מבאר איך הרועה מתקן האמונה אצל מקורביו, היינו על ידי אגחת החכם היינו שמתאנה ומוכיחם על פחיתות מדריגתם היינו מה שאין האמונה אצלם בשלימות, וכשהם בבחינת בשר להחכם כמובאר בפנים אזי נשבר העזות גופם, שהוא בעצמו בחינת העזות של הרועים דסטרא אחרא שבא על ידי פגם אמונה, שנעשה מזה אמונות כוזביות שמאמינים בהרועים דסטרא אחרא כנ"ל, אבל ע"י אגחת החכם נכנע עזות גופם ואז יוכל להתקרב אליהם ולהודיע להם מההשגות שלו שהם בבחינת נסתר מאצל ההמון, ועל ידי זה מתקן האמונה אצלם בשלימות, כי עיקר תיקון האמונה הוא השגת הנשמע שהוא תורת ה' נגדם, ועל ידי זה נתקן האמונה אצלם, נמצא שתיקון האמונה הוא על ידי שני בחינת נשמע, היינו מתחילה צריכין להתגבר בעזות דקדושה להכניע העזות דסטרא אחרא, וכן לשמוע אגחת החכם להכניע עזות גופם, שנמשך מפגם אמונה, שזה בחינת דכוי תורה שסביבות המצוה, בחינת בין המצוות כנ"ל, ואחר כך צריכין לשמוע התגלות התורה מפי החכם שעל ידי זה נתקן האמונה אצלם, שזהו בחינת

ושם אות ו' מובא: וכן בכלליות בני האדם כו', רוצה לומר כי מתחלה דיבר בפרטיות בההמון שיש בהם ג' בחינות הנ"ל בשני האופנים, היינו בענין שצריך להכניע עזות גופו בכדי שיוזכה לקבל אור הנשמה, וכן צריך להכניע עזות הרועים דסטרא אחרא בכדי שיוכל להתקרב להרועים, ועכשיו מדבר כשכבר זכה להכניע עזות הרועים דסטרא אחרא וזכה להתקרב להרועים דקדושה יש שם גם כן ג' בחינות הנ"ל, היינו מה שמשמש להחכם זהו בחינת נעשה ומה ששומע קול אגחת החכם שעל ידי זה נכנע עזות גופו זהו בחינת שהשיג הבחינה שבין המצוות בחינת ד"ת הנ"ל לפי בחינתו, ומה שהחכם מתקרב אליהם ומלמד אותם דרכי ה' ונתתקן האמונה אצלם זהו בחינת שנעשה מהנשמע נעשה, נמצא היוצא מכל הנ"ל שלזכות למדריגה הגבוהה הוא על ידי בחינת נשמע הנ"ל בכמה בחינות, כל אחד כפי בחינתו, היינו האגחה של עצמו הוא בחינת נשמע שלו, וכן בכלליות האגחה של החכם הוא בחינת נשמע שהוא בחינת בין המצוות הנ"ל, ועל ידי זה זוכין למדריגה הגבוה ביותר.

ומובא שם: אך כשאינם בבחינת בשר אינם שומעין את קול האגחה כי אם קול הברה שזהו בחינת הרע שמתעורר לקטרג כנגדו, ודייקא כשהוא בבחינת בשר שמשמש את החכם וכן הגוף משמש את הנשמה במצוות מעשיות אז יוכל על ידי האגחה שהוא עזות דקדושה להכניע עזות דסטרא אחרא, שהוא קול הברה, היינו כנ"ל, כי השימוש הוא בחינת נעשה, ואז כשמשמש להנשמה אז דייקא יוכל על ידי העזות שהוא בחינת נשמע (ששומע אגחת החכם), להשיג המדריגה הגבוה ביותר, נמצא שעיקר השגת המדריגה הגבוה ביותר הוא על ידי עזות דקדושה שהוא קולות דקדושה, שהוא בחינת נשמע, אבל אף על פי כן צריכין להקדים מקודם את בחינת הנעשה שישמש הגוף להנשמה במצוות מעשיות, שהוא בחינת הנגלות שלו, ואז דייקא יוכל על ידי העזות שלו להגיע להמדריגה הגבוה ביותר, אבל אם לא יקדים הנעשה אז לא יוכל על ידי הקולות שלו שהוא בחינת עזות דקדושה להכניע העזות דסטרא אחרא ולא יגיע להמדריגה הגבוה, כי יתגבר הקול הברה חס ושלום וכנ"ל, אבל אף על פי כן אין זה דבר ברור כל כך, כי לפעמים יתגבר בקולות דקדושה כל כך

לְבָרְכָהּ (ירושלמי בכורים ור"ה): 'אֲנִי קִימְתִיהָ תַחֲלָה, וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוֹ (סוטה יד): תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְלָבִישׁ עֲרָמִים וּמְבַקֵּר חוֹלִים וְכוּ'. וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָהּ (ברכות ו): 'מִיָּנִין שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מְנִיחַ

ביאורים

חוֹלִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּרְא אֱלֹהֵי ה' בְּאֲלוֹנֵי מִמְרָא", אִף אֵתָּה, שֶׁהִקְב"ה קִיִּים גַּם כֵּן אֵת הַמְצוּוֹת, לִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ מִקִּימִים אוֹתָם, וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוטה יד) שֶׁהָאֵדָם צָרִיךְ לִלְכַת אַחַר מִידוּתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה: 'תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלָבִישׁ עֲרָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וְלֹאֲשֶׁתּוֹ כְּתוֹנֹת עוֹר וַיִּלְבִּישֵׁם", וּמְבַקֵּר

(ירושלמי בכורים יא: ור"ה) שֶׁהִקְב"ה אֹמֵר: 'אֲנִי קִימְתִיהָ תַחֲלָה', שֶׁהִקְב"ה קִיִּים גַּם כֵּן אֵת הַמְצוּוֹת, לִפְנֵי שֶׁאֲנַחְנוּ מִקִּימִים אוֹתָם, וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (סוטה יד) שֶׁהָאֵדָם צָרִיךְ לִלְכַת אַחַר מִידוּתוֹ שֶׁל הַקְּב"ה: 'תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלָבִישׁ עֲרָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וְלֹאֲשֶׁתּוֹ כְּתוֹנֹת עוֹר וַיִּלְבִּישֵׁם", וּמְבַקֵּר

עיונים

מֵאֲמִין בו, וְעַל יָדֵי זֶה נִתְתַקֵּן אֲצִלוֹ הָאֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, וְמָה שֶׁכָּתַב רַבֵּינוּ בָּאוֹת י': וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לִילֵךְ מִדְּרָגָה לְדְרָגָה כּו' עַד שִׁזְכֶּה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' בְּאֵמֶת, זֶהוּ מִדְּרִיגוֹת הַצְּדִיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד שֶׁהֵם בְּחִינַת הַשְּׁבַע רוּעִים הַנ"ל, שֶׁעַל יָדֵי שִׁמְשִׁיגִין תּוֹרַת ה' בְּאֵמֶת עַל יָדֵי זֶה הֵם מֵתְקַנִּים אֵת הָאֲמוּנָה אֲצֵל הַהֶמוֹן עִם הַמִּתְקַרְבִּים אֵלֵיהֶם וְכוּ'.

וְמוֹבָא שֶׁם: זֶהוּ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבִירוֹ הוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר הוּא נֶעֱנֶה תַחֲלִיחַ, נִרְאֶה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי לְקֶשֶׁר הָעֵנִין, כְּפִי מָה שֶׁבִּיאֲרֵנוּ לְעֵיל, שֶׁהַצְּדִיקִים כְּשׁוֹרְצִים לְתַקֵּן הָאֲמוּנָה אֲצֵל הַהֶמוֹן צָרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, שֶׁעַל יָדֵי זֶה עֵיקַר תִּיקוֹן הָאֲמוּנָה כְּמִבּוֹאָר בְּפָנִים לְקֶמֶן, עַל כֵּן הֵם מֵתְפַלְּלִים לָהּ יִתְבַּרַךְ שִׁיגִילָה לָהֶם בְּחִינַת תּוֹרַת ה' בְּכַדִּי שִׁיכּוֹל לְתַקֵּן הָאֲמוּנָה שֶׁל הַמִּתְקַרְבִּים אֵלֵיהֶם, אֲבָל בְּלֹא זֶה הֵם מֵתְבַיִשִּׁים לְבַקֵּשׁ גְּדוּלוֹת כְּאֵלָה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, רַק בְּשִׁבִּיל שְׁרוּצִים בְּתַקְנַת יִשְׂרָאֵל לְתַקֵּן הָאֲמוּנָה אֲצֵלָם, וְזֶה אִי אִפְשָׁר כִּי אִם עַל יָדֵי בְּחִינַת תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, עַל כֵּן הֵם מְבַקְשִׁים מֶה יִתְבַּרַךְ שִׁיגִילָה לָהֶם תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ בְּשִׁבִּיל תַקְנַת יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ הַמִּתְפַּלֵּל עַל חֲבִירוֹ וְהוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר, הַיִּינוּ כְּנ"ל שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל שִׁיתוּקֵן הָאֲמוּנָה אֲצֵלָם עַל יָדֵי שִׁיזְכֶּה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' וְלִגְלוֹת לָהֶם מִזֶּה הַתּוֹרָה עֲצוֹת נִפְלְאוֹת לְתַקֵּן הָאֲמוּנָה. וְזֶהוּ הוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר, כִּי בּוֹדָאֵי הוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר, הַיִּינוּ כְּנ"ל שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל שִׁיתוּקֵן הָאֲמוּנָה אֲצֵלָם עַל יָדֵי שִׁיזְכֶּה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' וְלִגְלוֹת לָהֶם מִזֶּה הַתּוֹרָה עֲצוֹת נִפְלְאוֹת לְתַקֵּן הָאֲמוּנָה, וְזֶהוּ הוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר, כִּי בּוֹדָאֵי הוּא צָרִיךְ לְאוֹתוֹ דַּבֵּר, דְּהַיִּינוּ לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' גַּם בְּשִׁבִּיל עֲצוֹמוֹ, כִּי זֶה עֵיקַר הַתְּכַלִּית, וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב לְעֵיל וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לִילֵךְ מִדְּרָגָה לְדְרָגָה כּו' עַד שִׁיזְכֶּה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה', רַק מִחֲמַת קִטְנוּתוֹ וְעוֹנוּתוֹתוֹ הוּא בּוֹשׁ בְּעֵינֵי עֲצוֹמוֹ לְבַקֵּשׁ גְּדוּלוֹת כְּאֵלָה, רַק מִחֲמַת תַקְנַת יִשְׂרָאֵל הוּא מְבַקֵּשׁ, עַל כֵּן הוּא נֶעֱנֶה תַחֲלִיחַ, כִּי מִחֲמַת שֶׁהוּא עֲנִיו כָּל כֵּךְ וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ עַל עֲצוֹמוֹ הוּא בְּבִחִינַת אֵין, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַחֲלִיחַ, קוֹדֵם הַבְּרִיאָה, עַל כֵּן הוּא נֶעֱנֶה תַחֲלִיחַ, דְּהַיִּינוּ שׁוֹזְכֶה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת קוֹדֵם הַבְּרִיאָה שֶׁהוּא תַחֲלַת הָאֲצִילוֹת, וְאַחַר כֵּךְ יוֹכֵל לְתַקֵּן גַּם הָאֲמוּנָה שֶׁל הַמִּתְקַרְבִּים אֵלֵיוֹ. עֵינֵי עוֹד בְּסִפְרָא בְּאֵבֵי הַנַּחַל שֶׁהָאֵרִיךְ עוֹד בּוֹה.

שְׁעוּשָׁה מֵהַנְּשַׁמְעַ עֲנֵשָׁה, כִּי הָאֲמוּנָה הִיא בְּחִינַת חוֹתֵם הַיְדִין שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשִׂיָה, הוּא נְבִינַת וְנִתְתַקְנַת עַל יָדֵי הַתְּגַלּוֹת סְתוּרֵי תּוֹרָה שֶׁשׁוֹמֵעַ מִפִּי הַחֹכֵם, שֶׁהִיא נִגְדָם בְּחִינַת תּוֹרַת ה' אֲצֵלָם, וְעַל יָדֵי זֶה נִשְׁלַמַת הָאֲמוּנָה אֲצֵלָם. וְעֵיקַר הַתִּיקוֹן הוּא עַל יָדֵי שֶׁהַחֹכֵם מֵתְפַלֵּל שִׁיזְכֶּה לְתוֹרַת ה' מִמֶּשׁ שֶׁהוּא בְּחִינַת נִשְׁמַע, וְעַל יָדֵי שִׁיגִילָה לָהֶם אַחַר כֵּךְ זֹאת הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּחִינַת תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, הֵגֵם שֶׁמִּסְתַּמָּא לֹא יִגְלֶה לָהֶם כְּמוֹ שֶׁהוּא מְשִׁיגָה, רַק עַל יָדֵי לְבוּשִׁים רַבִּים, אִף עַל פִּי כֵן מִחֲמַת שֶׁהִיא תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, עַל יָדֵי זֶה נִתְתַקֵּן אֲצֵלָם הָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה.

וְעַל פִּי זֶה מְבּוֹאָר הֵיטֵב עֵינֵין הַמְּבּוֹאָר בָּאוֹת ט': וְלְבוֹא לְעוֹזֹת דְּקְדוּשָׁה הוּא עַל יָדֵי שֶׁמַּחֲהָ שֶׁהוּא בְּחִינַת נֶעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע כּו', כִּי הַשִּׁימוּשׁ שֶׁמִּשְׁמַשׁ הַגּוֹף הַנְּשַׁמְהָ וְכֵן מָה שֶׁמִּשְׁמַשׁ לְהַחֲכֵם זֶהוּ בְּחִינַת נֶעֱשֶׂה כְּנ"ל, וְהָעוֹזֹת דְּקְדוּשָׁה זֶה נִשְׁמַךְ מִבְּחִינַת נִשְׁמַע כְּנ"ל, בְּחִינַת הַשְּׁגַת דְּבִרֵי תּוֹרָה שֶׁסּוֹבִיבוֹת הַמְצוּוֹה, הַיִּינוּ כִּי מָה שִׁישׁ לְאָדָם מְנִיעוֹת עַל הַמְצוּוֹה זֶהוּ בְּחִינַת הִירִידָה שְׁקוֹדֵם הָעֲלִיָה, רַק שִׁישׁ בּוֹה כְּמָה בְּחִינּוֹת, שֶׁאֲצֵל הַצְּדִיק הִירִידָה שְׁקוֹדֵם הָעֲלִיָה הוּא אִיזוּהָ הַסְתַּלְקוֹת הַמוֹחִין לִפִּי שְׁעָה, וְאַצֵּל הַמּוֹן עִם הִיא יְרִידָה מִמֶּשׁ, הַיִּינוּ שֶׁמִּתְגַּבֵּר עוֹזֹת הַגּוֹף וְאֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ לְהַתְּקַרֵּב לְהַמְדְרִיגָה הַגְּבוּהָ, וְאִדְרַבָּא עַל יָדֵי הַתְּגַבְּרוֹת עוֹזֹת הַגּוֹף הוּא נּוֹפֵל גַּם מִמְדְרִיגָתוֹ הָרֵאשׁוֹנָה, וְאִז צָרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל הַרְבֵּה לָהּ יִתְבַרַךְ שִׁיזְכֶּה לְהַכְנִיעַ עוֹזֹת הַגּוֹף, זֶהוּ בְּחִינַת נִשְׁמַע, בְּחִינַת תַּפִּילָה, בְּחִינַת בִּיטוּל לְאֵין סוֹף לִפִּי בְּחִינּוֹ, וְכִשְׁיִהִי חוֹק בּוֹה אִז יוֹכֵל לְהַתְּגַבֵּר בְּעוֹזֹת דְּקְדוּשָׁה כְּנִגְדַת הָעוֹזֹת שֶׁל הַרוּעִים דְּסִטְרָא אַחְרָא, וְיִזְכֶּה לְהַתְּקַרֵּב לְהַרוּעִים דְּקְדוּשָׁה, וְהֵם יִתְקַנּוּ אֲצֵלוֹ הָאֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת, נִמְצָא שֶׁבְּכָאן מְדַבֵּר שֶׁעַל יָדֵי נֶעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁלּוֹ הוּא זוֹכֶה לְהַתְּקַרֵּב לְהַרוּעִים וְהֵם יִתְקַנּוּ הָאֲמוּנָה שֶׁלּוֹ, אֲבָל הוּא בְּעֲצוֹמוֹ עֲדִיין אִינוּ יוֹכֵל לְזַכּוֹת לְשִׁלְמוֹת אֲמוּנָה עַל יָדֵי נֶעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁלּוֹ, כִּי תִיקוֹן הָאֲמוּנָה הוּא דִּיקָא עַל יָדֵי הַשְּׁגַת בְּחִינַת תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ, כְּמִבּוֹאָר לְקֶמֶן, וְהוּא עֲדִיין רְחוּק מִזֶּה מְאֹד, כִּי הַנֶּעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁלּוֹ הוּא בְּמִדְרִיגָה קְטַנָּה מְאֹד, רַק שׁוֹה פֶּעַל עַל יָדֵי נֶעֱשֶׂה וְנִשְׁמַע שֶׁלּוֹ בְּהַמְדְרִיגָה קְטַנָּה שִׁיזְכֶּה לְעוֹזֹת דְּקְדוּשָׁה וְלְהַתְּקַרֵּב לְהַרוּעִים שֶׁזְכוּ לְבְּחִינַת תּוֹרַת ה' בְּאֵמֶת, וְעַל יָדֵי זֶה הֵם מֵתְקַנִּין אֲצֵלוֹ הָאֲמוּנָה, וְזֶהוּ בְּעֲצוֹמוֹ נִחְשָׁב אֲצֵלוֹ שֶׁהַשִּׁיג תּוֹרַת ה', מָה שֶׁזְכוּ לְהַתְּקַרֵּב לְהַצְּדִיק שֶׁזְכוּ לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' מִמֶּשׁ וְהוּא

שֵׁשׁ תּוֹרַת ה' וְיֵשׁ תְּפִלַּת ה', וּבְשׂוּזָכָה לְהַכְלִיל בְּאֵין סוּף, אֲזִי תוֹרַתוֹ הוּא תּוֹרַת ה' מְמֹשׁ, וּתְפִלָּתוֹ הוּא תְּפִלַּת ה' מְמֹשׁ:

תְּפִלִּין וְכו'?' וְכֵן יֵשׁ תְּפִלַּת ה', כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָרוּנֵם לְבָרְכָה (שם ט): 'מִנֵּין שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מִתְּפִלָּל? שְׁנֵאמַר: וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי. נִמְצָא,

ביאורים

'תּוֹרַת ה' וְיֵשׁ בְּחִינַת 'תְּפִלַּת ה'', וּבְשׂוּזָכָה לְהַכְלִיל בְּאֵין סוּף, אֲזִי תוֹרַתוֹ הוּא 'תּוֹרַת ה' מְמֹשׁ וּתְפִלָּתוֹ הוּא 'תְּפִלַּת ה' מְמֹשׁ, וכשואדם זוכה לדרגה כזו של 'תְּפִלַּת ה'', הוּא מעורר את ה' יתברך שיתפלל בעצמו

(ליקוטי הלכות הלי' מתנה הלי' אות ב').

ה', כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ וְזָרוּנֵם לְבָרְכָה (שם ט): 'מִנֵּין שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְּפִלָּל, שְׁנֵאמַר: וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי', תְּפִילַתֵם לֹא נִאמַר אֵלָּא תְּפִילַתִי, והוא מתפלל: 'יהי רצון מלפני שייכשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מידותי, ואתנהג עם בני במידת רחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין'. נִמְצָא שֵׁשׁ בְּחִינַת

עיונים

ביאור הענין שזוכה לתורת ה' ותפילת ה'

אבל קודם שנכלל בו יתברך לגמרי כנ"ל אזי האדם בעצמו עושה המצוות ואזי הוא בבחינת שליח כמו השליח שמצוה ועושה שליחותו, כמו כן ממש הוא מצוה ועושה שליחות הבורא יתברך, כי בשביל זה נשתלח לזה העולם לעשות שליחותו יתברך לקיים התורה והמצוות שהוא מצוה עליהם, כי כל העבודה של האדם בזה העולם מכנה בשם שליחות, כמובא בכל ספרי מוסר שמוכיחין ומזהירין את האדם 'מה יעשה ליום פקודה ומה ישיב לשולחו דבר'.

אזי תורתו היא תורת ה' ממש: בליקוטי הלכות (הלי' שלוחין הלי' כב): 'עיקר התכלית והשלימות האחרון לזכות לבוא לבחינה זו העליונה להכלל באין סוף עד שיהיה התורה והתפילה שלו בחינת תורת ה' ותפילת ה', אשרי מי שזוכה לזה, ואזי התפילה היא בבחינת 'יהי רצון מלפני', שהיא תפילת ה' יתברך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל בברכות, וזה בחינת 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי' 'אזכיר' דייקא, כי מי שזוכה לבחינת תפילה כזו, דהיינו תפילת ה', נמצא כשמוכיח את שמו יתברך, מאחר שנכלל בו יתברך, נמצא שה' יתברך בעצמו מזכיר את שמו יתברך, מאחר שנכלל בו יתברך, נמצא, שה' יתברך בעצמו מזכיר את שמו יתברך, כביכול, שזהו בחינת תפילת ה' כנ"ל, וזהו "בכל המקום אשר אזכיר את שמי", 'אזכיר' דייקא כנ"ל.

ואף על פי שבאמת אין זה תכלית השלימות לעשות עבודת ה' בבחינת שליחות, כמו השליח שעושה שליחות המשלה, כי עיקר התכלית הוא רק שיהיה נכלל בו יתברך ואזי אין העבודה שלו בבחינת שליחות כלל, מאחר שכל מה שעושה ומקיים המצוות הם תורת ה' ממש, וכל המצוות שהוא עושה, ה' יתברך בעצמו עושה אותם. נמצא, שאינו בבחינת שליח כלל, וזהו עיקר התכלית כנ"ל, אף על פי כן בהכרח שיקיים האדם התורה והמצוות בתחילה בבחינת שליחות, כי אי אפשר לבוא מיד לבחינה עליונה הנ"ל להכלל בו יתברך, כי אם כן יתבטל החומר לגמרי ולא יהיה בחירה כלל אם היה נכלל בו מיד ולא היה מקום לקיום התורה ובריאת העולם אם היה הכל נכלל בו בתחילה, ועל כן מאחר שעיקר קיום התורה הוא על ידי שיש בחירה אשר בשביל זה נברא העולם הזה הגשמי, על כן בהכרח שבתחילה יקיים האדם המצוות עם הגוף, ואזי מקיים האדם בעצמו המצוות, ואזי הוא בבחינת שליחות שעושה שליחות וציווי הבורא יתברך כנ"ל, ואחר כך על ידי שמקיים מצוותיו יתברך עם הגוף בבחינת שליחות, אזי זוכה על ידי זה להכלל בו יתברך".

ובפרפראות לחכמה כתב לבאר מעט הענין של תורת ה' ותפילת ה', כי אף שהדברים גבוהים ורמים מאוד ומופלא מאתנו לגמרי, אף על פי כן נראה לקרב אל השכל קצת. כי באורייתא ברא קודשא בריך הוא עלמא, והקדוש ברוך הוא מנהיג עולמו על פי התורה, וכמובן באות א' גם כן שגור דין צריך להיות דין תורה, ובחינת ההנהגה זו היא על פי תורת ה', וה' יתברך רב חסד ומטה כלפי חסד, וכל מה שיכול

והנה עיקר בריאת האדם הוא בשביל בחינה זו שייגיע לזה התכלית, שיזכה להכלל בו יתברך עד שיהיה תורתו ותפילתו בחינת תורת ה' ותפילת ה' ממש, אבל אי אפשר לבוא לזה מיד, כי ה' יתברך רצה לברוא את האדם בזה העולם כדי שיהיה לו בחירה, ועיקר קיום התורה תלוי בזה במה שיש להאדם בחירה, ובשביל זה שלח את האדם בזה העולם בתוך גוף וחומר עכור כדי שיהיה לו בחירה, ומאחר שהאדם הוא בעולם הזה בתוך גוף וחומר גשמי, הוא צריך בתחילה לקיים התורה והמצוות בתוך הגוף, וכל זמן שלא נתבטל הגוף החומר לגמרי אזי כל התורה והמצוות והתפילה שמקיים הוא בבחינת תורתו ותפילתו, כי עדיין לא נכלל בשרשו, באין סוף, וכל מה שמקיים יותר את התורה ועובד את ה', הוא יוצא בכל פעם מדרגא לדרגא ומבטל בכל פעם את הגוף יותר ונכלל יותר בשרשו באין סוף, עד שזוכה לבוא אל התכלית שיתבטל הגוף לגמרי ונכלל לגמרי באין סוף, ואזי זוכה לבחינת תורת ה' ותפילת ה' ממש כנ"ל, ואזי כשנכלל בשרשו באין סוף נמצא כל התורה והמצוות והתפילה שמקיים הם תורת ה' ותפילת ה' ממש, נמצא, שה' יתברך בעצמו כביכול עושה המצוות שהוא עושה, מאחר שנכלל בו יתברך כנ"ל,

תפלת ה' הוא בחינת קדם הבריאה, בחינת אין סוף, שנהו בחינת תחלה, ומחמת שזאת הבחינה היא בחינת אין, על-כן אין מי שיזכה לזה, כי אם מי שהוא בבחינת אין, דהיינו שהוא ענו באמת, ומבטל עצמו לגמרי בתכלית הפטול, כאלו אינו בעולם, עד שנכלל באין סוף, ששם הוא בחינת תפלת ה' כנ"ל.

ובזה מקשר היטב מה שמובא לקמן על מאמר רבותינו זכרונם לברכה: אלעזר ועירא וכו', שחשדוהו בגדלות, ועל-כן חבשוהו וכו', עין שם.

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צא): 'המבקש רחמים על חברו, והוא צריך לאותו דבר – הוא נענה תחלה', כי מה שצריך לאותו דבר, ואינו מבקש על עצמו, הוא מחמת שהוא בבחינת אין, והוא בחינת תחלה, הינו קדם הבריאה, ומחמת שהוא בבחינת תחלה, על-ידי זה הוא נענה תחלה:

[לכאורה, אין לזה הענין חבור היטב למה שלמעלה, אך באמת מבאר זה הענין היטב למען קצת, כי מבאר לעיל ולקמן, שבחינת

ביאורים

בחינת קדם הבריאה, בחינת אין סוף, שנהו בחינת 'תחלה', ומחמת שזאת הבחינה היא בחינת אין, על כן אין מי שיזכה לזה, כי אם מי שהוא בבחינת אין, דהיינו שהוא ענו באמת, ומבטל עצמו לגמרי בתכלית הפטול, כאלו אינו בעולם, עד שנכלל באין סוף, ששם הוא בחינת 'תפלת ה' כנ"ל.

ובזה מקשר היטב מה שמובא לקמן באות י"א על מאמר רבותינו זכרונם לברכה: 'אלעזר ועירא וכו'', שחשדוהו בגדלות ועל כן חבשוהו וכו', כי על ידי הגדלות מתקלקל החותם הפנימי, שהוא בחינת רגלין

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צא): 'המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר – הוא נענה תחלה', כי מה שצריך לאותו דבר ואינו מבקש על עצמו הוא מחמת שהוא בבחינת אין, דהיינו שהוא נכלל באין סוף והוא בחינת 'תחלה', הינו בחינת אין סוף שהיא קדם הבריאה, ומחמת שהוא בבחינת 'תחלה', על ידי זה הוא נענה תחלה.

[מבאר ר' נתן ז"ל: לכאורה, אין לזה הענין חבור היטב למה שלמעלה. אך באמת מבאר זה הענין היטב למען קצת, כי מבאר לעיל ולקמן, שבחינת 'תפלת ה' הוא

עיונים

לגמרי, רק שבחינת הכלליות הזה צריך להיות בבחינת רצוא ושוב וכמבואר גם כן בסיומן ד' מאמר "אנכי" וכו'. וגם כי הלא נראה בחוש, שאף על פי כן עדיין הוא בכלל הנבראים, על כן כשזוכה להמשיך ולעורר על ישראל רחמים על ידי תפילתו שהוא בחינת תפילת ה', אז נעשה גם בחינת ההנהגה של רחמים אלו בבחינת תורת ה', מאחר שזכה אחד מכלל הנבראים להמשיך ולעורר רחמים כאלו, אז גם רחמים אלו נעשים ונכללים בבחינת תורת ה'.

ואפשר שגם אלו הרחמים שה' יתברך בעצמו מעורר וממשיך על ידי תפילתו כביכול, מאחר שכבר נמשכו רחמים כאלו בהנהגת הבריאה, אולי גם הם נכללים אז בבחינת ההנהגה של תורת ה', ואז ה' יתברך מתפלל ומעורר עוד רחמים גדולים ביותר, וכן בכל פעם עד אין סוף, כי רחמיו יתברך רבים וגדולים מאוד עד אין סוף ממש. וכמו כן גם אלו הצדיקים שזוכין לתורת ה' ולתפילת ה' ממש, אז הרחמים שמעוררים וממשיכים על ידי תפילתם נעשים ונכללין אז בבחינת תורת ה', ואז עולין עוד ממדרגה למדרגה בבחינת הכלליות באין סוף בעצמו, כי בכל פעם ממשיכין על ידי תפילתם שהוא בחינת תפילת ה' ממש, רחמים גדולים גבוהים ועצומים ביותר, וגם מהרחמים אלו

לזכות את ישראל על פי תורת ה' בוודאי מזכה אותם, אף על פי כן מגלה הדין לבחינת לימודי ה', בכדי שילכו להוכיח את ישראל ולהחזירם למוטב כדי להמתיק הדין.

אך יש גם כן בחינת תפילת ה' שהוא בחינת קודם הבריאה, היינו שלפעמים ה' יתברך מתפלל כביכול, היינו שממשיך ומעורר רחמים כאלו שהם כביכול למעלה מבחינת תורת ה' שעל ידה הנהגת הבריאה, כי אף שמבואר בפנים שגם תורת ה' ממש הוא למעלה מבראשית נקודת הבריאה, היינו שאין לכלל מדרגת הנבראים השגה בה מאחר שהוא תורת ה' ממש, אך אף על פי כן, ה' יתברך מנהיג את הבריאה על פי בחינת תורת ה', אך מחמת רוב רחמיו וחסדיו הוא מתפלל גם כן וממשיך על ישראל רחמים כאלו שהם למעלה מבחינה זו.

ומי שזוכה להכלל באין סוף ממש כביכול למעלה מראשית נקודת כל הבריאה, שאז תורתו תורת ה' ממש ותפילתו תפילת ה' ממש, אז גם הוא יכול לעורר ולהמשיך בחינת רחמים הנ"ל שהם כביכול למעלה מבחינת תורת ה'. אך מאחר שאי אפשר לו להיות בבחינת הכלליות הנ"ל באין סוף יתברך בביטול גמור ובתמידות כדי שלא יתבטל ממציאותו

בחינת תפלת ה' פנ"ל, ועל-כן הוא נענה תחלה, כי הוא בבחינת תחלה פנ"ל]:

וזה בחינות אב ובן, מאמר וחצי מאמר. כי הנעשה הוא בחינות נגלה, בחינות תורה, בחינות פרא, בחינות בן, בחינות ערן תתאה, בחינות חכמה תתאה, בחינות חצי מאמר, כנגד הנשמע, שהוא בחינות פראשית, מאמר השלם, חכמה עלאה, ערן עלאה, בחינות אב, בחינות תפלה, בחינות נסתר. כי כל דרנא נגד דרנא שלמעלה ממנה הוא בחינות חצי מאמר. כמו האב, כשמדבר, מדבר מאמר השלם, וכשבנו הקטן מדבר אחריו, הוא מדבר רק חצי מאמר – בן כל דרנא נגד דרנא שלמעלה ממנה, היא בחינות חצי מאמר, והדרנא שלמעלה ממנה היא בחינות מאמר השלם נגדה, וכן מדרנא

ולכאורה, אין קשר לענין פגם הגדלות להתורה הזאת, שלא נזכר פאן לכאורה מענין גדלות כלל, אך באמת על-פי הנ"ל מבאר לעינים, שכל ענין זה לזכות לבחינת נעשה ונשמע הגבוה יותר, שהוא בחינת כלליות באין סוף, בתחלת הבריאה – כל זה אי אפשר לזכות, כי אם על-ידי ענוה באמת, שהוא בחינת אין פנ"ל.

ועתה מבאר היטב קשר ענין זה "המתפלל על חברו והוא צריך וכו'" להתורה הזאת, כי זה שמתפלל על חברו, אף-על-פי שהוא צריך לאותו דבר, זהו בחינת ענוה, בחינת אין, שמתבטל עצמו, ואינו חושש על עצמו כלום, רק מרגיש צער ישראל חברו, ועל-ידי התבטול זה, הוא נכלל באין, שהוא בחינת תחלה, בחינת קדם הבריאה, בחינת נשמע,

ביאורים

פ'אין, שהוא בחינת תחלה, בחינת קדם הבריאה, בחינת נשמע, בחינת תפלת ה' פנ"ל, ועל בן הוא נענה תחלה, כי הוא בבחינת תחלה פנ"ל].

וזה בחינת מה שמובא בספרא דצניעותא שם: אב ובן, מאמר וחצי מאמר. כי ה'נעשה' הוא בחינת נגלה, בחינת תורה, בחינות פרא, בחינות בן, בחינות ערן תתאה, בחינות חכמה תתאה, בחינות חצי מאמר, כנגד הנשמע, שהוא בחינות פראשית, מאמר השלם, חכמה עלאה, ערן עלאה, בחינות אב, בחינת תפלה, בחינות נסתר, כי כל דרנא נגד דרנא שלמעלה ממנה הוא בחינות חצי מאמר. כמו האב כשמדבר, מדבר מאמר השלם, וכשבנו הקטן מדבר אחריו, הוא מדבר רק חצי מאמר – בן כל דרנא נגד דרנא שלמעלה ממנה היא בחינות חצי מאמר, והדרנא שלמעלה ממנה היא בחינות מאמר השלם נגדה, וכן מדרנא לדרנא, כי כל בני אדם יחיות ועופות וצמחים וכל הדברים שבה העולם הם

(כמובא לעיל באות א'), עין שם. ולכאורה אין קשר לענין פגם הגדלות להתורה הזאת, שלא נזכר פאן לכאורה מענין גדלות כלל. אך באמת על פי הנ"ל מבאר לעינים, שכל ענין זה לזכות לבחינת נעשה ונשמע הגבוה יותר, שהוא בחינת כלליות באין סוף, בתחלת הבריאה, שעל ידי זה זוכים לעזות דקדושה, שעל ידי זה זוכים לאמונה, שהיא שומרת על החותם הפנימי, כל זה אי אפשר לזכות כי אם על ידי ענוה באמת, שהוא בחינת אין פנ"ל, שעל ידי זה נכללים בבחינת אין, אבל על ידי הגדלות פוגמים בכל זה, ונמצא שפוגמים בחותם הפנימי.

ועתה מבאר היטב קשר ענין זה "המתפלל על חברו והוא צריך וכו'" לאותו דבר הוא נענה תחילה" להתורה הזאת, כי זה שמתפלל על חברו אף על פי שהוא צריך לאותו דבר, זהו בחינת ענוה, בחינת אין, שמתבטל עצמו, ואינו חושש על עצמו כלום, רק מרגיש צער ישראל חברו, ועל ידי התבטול זה הוא נכלל

עיונים

אחר כך צריכין לילך ממדריגה למדריגה מבחינת נעשה ונשמע זה לגבוה ממנו, ואיך שייך זה אז, מאחר שכבר השיגו תכלית מדריגת בחינת הנעשה ונשמע הגבוה מעל גבוה, שהוא בחינת נעשה ונשמע של ה' יתברך בעצמו, שהוא בחינת תורת ה' ותפילת ה' ממש. אך כפי הנ"ל מובן קצת.

נעשין אז בחינת תורת ה', ומתפללין עוד, וממשיכין עוד רחמים גדולים ביותר, וכן עד אין סוף ממש כביכול. ובוה מיושב, מה שלכאורה אינו מובן בענין אלו הצדיקים שזכו ליכלל באין סוף ממש, עד שתורתם תורת ה' ותפילתם תפילת ה' ממש, אם כן מה עושין אחר כך, כי בוודאי גם

לְדַרְנָא. כִּי כָל בְּגִי'אָדָם וְחַיּוֹת וְעוֹפוֹת וְצִמְחִים וְכָל הַדְּבָרִים שְׂמֹנֶה הָעוֹלָם, הֵם רַק בְּחִינּוֹת חֲצִי מֵאֲמֵר נֶגַד הָעוֹלָם שְׂלֹמֶעֱלָה מִזֶּה הָעוֹלָם, כִּי הֵם רַק רְמִיזִים לְדְבָרִים הַגְּבוּהִים מֵהֶם, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם. וְכֵן כְּלָלִיּוֹת הַבְּרִיאָה נֶגַד קֳדָם הַבְּרִיאָה הִיא בְּחִינּוֹת חֲצִי מֵאֲמֵר, כִּי עֵקֶר שְׁלֹמוֹת – בְּאִין סוּף, וְשֵׁם הוּא בְּחִינּוֹת מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם. וְזֶה: בְּרָא, שְׂהוּא כְּלָלִיּוֹת הַבְּרִיאָה, הוּא חֲצִי מֵאֲמֵר נֶגַד בְּרֵאשִׁית, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת קֳדָם הַבְּרִיאָה, בְּחִינּוֹת תְּפִלָּה. כְּמוֹ בְּרֵאשִׁית – יִרְא בִשְׁת (תְּקוּנִים תִּקּוּן ז), שְׂהוּא תְּפִלָּה, בְּחִינּוֹת (מִשְׁלֵי לֵא): "יִרְאֵת ה' הִיא תִתְהַלֵּל", שְׂהוּא מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם:

וְעַל-בֵּן אֱמוּנָה נִקְרָא יְרוּשָׁלַיִם כְּנִל, עַל-שֵׁם שְׂעֵקֶר בְּגִינָה מִבְּרֵאשִׁית, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת יִרְאָה שְׁלֵם, כִּי תִמְן יִרְאָה, תִּמְן שְׁלֵם. בְּרֵאשִׁית, יִרְא בִשְׁת, מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם. כִּי אֱמוּנָה הוּא מְהוּרְעִים כְּנִל, וְלְהוּרְעִים אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַרֵּב כִּי אִם עַל-יְדֵי עֲזוּת כְּנִל, וְלַעֲזוּת זוֹכִין עַל-יְדֵי שְׂמִחָה כְּנִל, וְלִשְׂמִחָה זוֹכִין עַל-יְדֵי בְּחִינּוֹת נַעֲשָׂה וְנִשְׁמַע, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת תוֹרָה וְתְּפִלָּה וְכו'. כְּנִל. אֵד עֵקֶר שְׁלֹמוֹת הַשְּׂמִחָה הוּא עַל-יְדֵי יִרְאָה, כִּי "וְגִילוֹ בְּרַעְדָּה" כְּתִיב (תְּהִלִּים ב), הֵינּוּ עֵקֶר הַגִּילָה וְהַשְּׂמִחָה הִיא עַל-יְדֵי תְּפִלָּה, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת יִרְאָה כְּנִל, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת נִשְׁמַע, בְּחִינּוֹת מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם, שְׂשֵׁם עֵקֶר הַשְּׁלֹמוֹת כְּנִל. נִמְצָא,

ביאורים

היא בחינת 'יראה', שזהו בחינת 'בראשית', שהוא 'ירא בשת', 'מאמר השלם', כי אמונה הוא מהרועים כנ"ל, כמובא לעיל שעל ידי שמתקרבים לשבעת הרועים שהם הצדיקים האמיתיים זוכים לאמונה, ולְהוּרְעִים אִי אֶפְשָׁר לְהִתְקַרֵּב כִּי אִם עַל יְדֵי עֲזוּת כְּנִל, וְלַעֲזוּת זוֹכִין עַל יְדֵי שְׂמִחָה כְּנִל, וְלִשְׂמִחָה זוֹכִין עַל יְדֵי בְּחִינּוֹת נַעֲשָׂה וְנִשְׁמַע, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת 'תורה' וְתְּפִלָּה וְכו'. כְּנִל. ואף שצריך גם את בחינת 'תורה' וגם את בחינת 'תפילה', אֵד עֵקֶר שְׁלֹמוֹת הַשְּׂמִחָה הוּא עַל יְדֵי בְּחִינּוֹת 'תפילה' שהיא בחינת 'יראה', כִּי "וְגִילוֹ בְּרַעְדָּה" כְּתִיב (תְּהִלִּים ב), ורמזו בזה, הֵינּוּ, עֵקֶר הַגִּילָה וְהַשְּׂמִחָה הִיא עַל יְדֵי 'תְּפִלָּה', שְׂהוּא בְּחִינּוֹת 'יראה' כְּנִל, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת 'נִשְׁמַע', בְּחִינּוֹת 'מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם', וְהַלְשׁוֹן 'מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם' מורה על כך שְׂשֵׁם עֵקֶר הַשְּׁלֹמוֹת כְּנִל, הֵינּוּ שְׂעֵיקֶר שְׁלִימוֹת הַשְּׂמִחָה, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת עֲזוּת דְּקוּדוּשָׁה, זוֹכִים עַל יְדֵי שְׂאִין הָאָדָם רוֹצֵה לַעֲמוּד עַל מְדִרְיָה אַחַת בַּעֲבוּדַת ה', שְׂהַמְדִּירְגָה הַזֹּאת שְׂהַשִּׁיג כְּכֹר וְעוֹמֵד בָּה עַכְשָׁיו הִיא בְּחִינּוֹת 'נַעֲשָׂה' בְּחִינּוֹת 'תורה' אֲצִלוֹ, רַק מִשְׂתוֹקֵק בְּכָל פַּעַם לְהַשִּׁיג אֶת הַנִּסְתָּר מִמֶּנּוּ וְלַעֲלוֹת בְּכָל פַּעַם לְמְדִרְיָה גְבוּהָה בְּיוֹתֵר, שְׂזֶה בְּחִינּוֹת 'נִשְׁמַע', בְּחִינּוֹת נִסְתָּר, בְּחִינּוֹת 'תפילה', בְּחִינּוֹת יִרְאָה, בְּחִינּוֹת

רַק בְּחִינּוֹת 'חֲצִי מֵאֲמֵר' נֶגַד הָעוֹלָם שְׂלֹמֶעֱלָה מִזֶּה הָעוֹלָם, כִּי הֵם רַק רְמִיזִים לְדְבָרִים הַגְּבוּהִים מֵהֶם, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם. וְכֵן כְּלָלִיּוֹת הַבְּרִיאָה נֶגַד קֳדָם הַבְּרִיאָה הִיא בְּחִינּוֹת 'חֲצִי מֵאֲמֵר', כִּי עֵקֶר שְׁלֹמוֹת – בְּאִין סוּף, וְשֵׁם הוּא בְּחִינּוֹת 'מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם'. וְזֶה: בְּרָא, שְׂהוּא כְּלָלִיּוֹת הַבְּרִיאָה, הוּא חֲצִי מֵאֲמֵר נֶגַד בְּרֵאשִׁית, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת קֳדָם הַבְּרִיאָה, בְּחִינּוֹת 'תְּפִלָּה', כְּמוֹ שְׂדִרְשׁוֹ בְּתִקּוּנֵי זוֹהַר: 'בְּרֵאשִׁית – יִרְא בִשְׁת' (תְּקוּנִים תִּקּוּן ז), הֵרִי שְׂבְּרֵאשִׁית הוּא בְּחִינּוֹת יִרְאָה וְכוּשָׁה, שְׂהוּא תְּפִלָּה, שְׂהוּא בְּחִינּוֹת מֵה שְׂנֵאמֵר (מִשְׁלֵי לֵא): "יִרְאֵת ה' הִיא תִתְהַלֵּל", וְרִמְזוּ בְּזֶה, שְׂהַתְּהִילָה וְהַתְּפִילָה הִיא בְּחִינּוֹת יִרְאָה, כִּי הַתְּפִילָה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מִתּוֹךְ יִרְאָה וְכוּשָׁה מֵהַקְּב"ה, וְיִרְאָה הִיא בְּחִינּוֹת 'בְּרֵאשִׁית', וְנִמְצָא שְׂהַתְּפִילָה הִיא בְּחִינּוֹת 'בְּרֵאשִׁית', שְׂהוּא 'מֵאֲמֵר הַשְּׁלֵם'.

וְעַל בֵּן אֱמוּנָה נִקְרָא יְרוּשָׁלַיִם כְּנִל, כְּמוֹבָא לְעִיל בְּאוֹת ח' שִׂירוּשָׁלַיִם נִקְרָאֵת 'קְרִיָה נִאֲמֵנָה', שְׂזֶהוּ בְּחִינּוֹת 'אֱמוּנָה', וְהַטַּעַם הַפְּנִימִי שְׂהַאֲמוּנָה נִקְרָאֵת 'ירוּשָׁלַיִם', עַל שֵׁם שְׂעֵקֶר בְּגִינָה מִ'בְּרֵאשִׁית', שְׂהוּא בְּחִינּוֹת 'ירְאָה שְׁלֵם', כִּי 'ירוּשָׁלַיִם' יֵשׁ בָּה שְׂתֵי מִיָּלִים: יִרְאָה שְׁלֵם, כִּי תִמְן – שֵׁם יִרְאָה, תִּמְן – שֵׁם שְׁלֵם, הֵרִי שִׂירוּשָׁלַיִם

עיונים

מלך שלם, אמר הקב"ה אם קורא אני אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם, יראה שלם, ירושלים.

מאמר המדרש בענין יראה שלם יראה שלם: עיין מדרש רבה וירא פ' נ"ו, וז"ל: 'אברהם קרא אותו יראה, שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, שם קרא אותו שלם, שנאמר (בראשית יז) 'ומלכי צדק

בְּחִינֹת יְרָאָה, שֶׁהוּא בְּחִינֹת מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם, שְׁזָהוּ
בְּחִינֹת בְּרֵאשִׁית, יֵרָא בִשְׁת, שֶׁהוּא מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם
בְּנִ"ל. וְזֶה (שם טו): "עֲדוֹת ה' נֶאֱמָנָה" – עֲדוֹת ה',
שֶׁהֵם הָעֲדָיִים הַנִּ"ל, נֶאֱמָנָה, עַל־יְדָה נִבְנִית הָאֱמוּנָה:

שְׁעַקֵּר בְּגִין הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינֹת יְרוּשָׁלַיִם קְרִיָה
נֶאֱמָנָה, זֹכֵין עַל־יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינֹת יְרָאָה,
בְּחִינֹת מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם בְּנִ"ל. וְעַל־כֵּן נִקְרָאת הָאֱמוּנָה
יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא יְרָאָה שְׁלֵם, בִּי עֵקֶר בְּנִינָה – עַל־יְדֵי

ביאורים

גבוהה יותר שנסתרת ממנו, וחוזר ומתפלל ומרבה
בהתבודדות שיזכה להשיג מדרגה זו, ועל ידי זה חוזר
ומשבר יותר את העזות דסטרא אחרא, וחוזר ומקבל
הארה יותר גדולה מהנשמה ומהצדיק, וההארה
וההשגה הזאת היא בעצמה השגת ה'נשמע' הגבוה
יותר, ואז נשלמת ונבנית ביותר האמונה, וכן מדרגה

לדרגה (על פי פרפראות לחכמה, וליקוטי הלכות ה'ל' נשיאת כפיים ה'ל' ד).

נֶמְצָא שְׁעַקֵּר בְּגִין הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינֹת יְרוּשָׁלַיִם
קְרִיָה נֶאֱמָנָה, זֹכֵין עַל יְדֵי תְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינֹת
יְרָאָה, בְּחִינֹת מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם בְּנִ"ל. וְעַל כֵּן נִקְרָאת
הָאֱמוּנָה יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהוּא יְרָאָה שְׁלֵם, בִּי עֵקֶר בְּנִינָה
עַל יְדֵי בְּחִינֹת יְרָאָה, שֶׁהוּא בְּחִינֹת מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם,
שְׁזָהוּ בְּחִינֹת בְּרֵאשִׁית, שִׁיש בַּה שְׁתֵּי מִלִּים: יְרָא
בִשְׁת, שֶׁהוּא מֵאֲמַר הַשְּׁלֵם בְּנִ"ל.

וְזֶה הַרְמוֹז בַּפְּסוּק (שם טו): "עֲדוֹת ה' נֶאֱמָנָה" – עֲדוֹת
ה", שֶׁהֵם הָעֲדָיִים – הַכְּתוּרִים הַנִּ"ל, שֶׁהֵם נִעֲשֶׂה
וְנִשְׁמָע, "נֶאֱמָנָה", עַל יְדָה נִבְנִית הָאֱמוּנָה.

עיונים

ונשמע העליון, דהיינו שנכלל באין סוף וכו', ואם כן לפי זה
הדבר תמוה מאוד, כי בודאי כשכבר זכה לנעשה ונשמע גבוה
כזה, דהיינו שהשיג הנסתרות, אם כן כבר קיבל הארות
והשגות הרבה מהנשמה, כי השגת הנשמע בעצמו, דהיינו
השגת הנסתר, זהו בעצמו בודאי הארת והשגת הנשמה, ואיך
שייך לומר שעל ידי השגת הנשמע הזה יזכה לעזות לשבר
עזות הגוף ולזכות להתקרב להנשמה ולהצדיק, כי בודאי
כשכבר השיג נעשה ונשמע כזה, בודאי כבר שיבר עזות הגוף,
כי אם לאו איך היה זוכה להשגת הנשמע כזה.

אך באמת הדברים קשורים זה בזה, כי בודאי השגת הנשמע
זהו בעצמו ההארות וההשגות שצריכין לקבל הגוף מהנשמה,
כלליות העולם מהצדיק כנ"ל, כי כל מה שמקבלין הגוף
וכלליות העולם מהנשמה והצדיק הוא בחינת נשמע ונסתר
שבתחילה היה נסתר מהם, אך המשך הדברים וקישורם הוא
כך, כי באמת נשמע נקרא בעת שההשגה עדיין נסתר ממנו,
כי אחר כך כשזוכה להשיג הנשמע שוב אינו נקרא בשם
נשמע כי אם בשם נעשה, כי כשמשיג הנשמע אזי נעשה
מהנשמע נעשה ויש לו נשמע גבוה ממנו וכן לעולם, ועיקר
שם נעשה ונשמע בכל דרגא ודרגא הוא בחינת נגלה ונסתר,
בחינת תורה ותפילה, ועל ידי זה זוכין לבחינת שמחה שהוא

בושה, כי לא השיג עדיין את המדרגה הזאת, והיא
בבחינת 'אין סוף' אצלו נגד מדרגתו שהוא עומד בה,
אך אף על פי כן הוא נכסף ומשתוקק בכל ליבו לבוא
למדרגה זו הגבוהה ממדרגתו, ומתפלל הרבה על זה,
ומתדבק אליה בדביקות גדולה ובביטול גמור וביראה
ובושה גדולה, כי מתבייש מאוד לפני מדרגה זו
הגבוהה ונסתרת ממנו, ונכסף ומשתוקק מאוד לבוא אל
מדרגה זאת ולהכלל בה, ומרבה בהתבודדות ושיחה
בינו לבין קונו שיזכה לה, ופורש כפיו ומשתטח עצמו
לפני ה' יתברך, ועל ידי היראה והבושה הגדולה הזאת
דייקא, הוא זוכה לשמחה, ועל ידי השמחה הוא זוכה
לעזות דקדושה ולשבור את עזות גופו, ועל ידי זה הוא
זוכה לקבל הארות והשגות מהנשמה שלו, וכן מצדיק
הדור, והארות והשגות אלו הם עצמם בחינת ה'נשמע'
שהיה נסתר ממנו שזוכה עכשיו להשיגו, ואז לפי
השגתו כך נשלמת האמונה, כי מקבל את שלימות
האמונה מהנשמה ומהצדיק, ואז יש לו בחינת 'נשמע'

כשזוכין לצאת מנעשה ונשמע זה לנעשה ונשמע גבוה יותר,
זהו בעצמו בחינת ההשגות וההארות שמקבלין מהנשמה
ומהצדיק, וזוכין לזה על ידי התפילה והדביקות שמתפללין
ומדבקיין עצמן לה' יתברך בעת שהדבר נסתר ממנו

עיקר בנין האמונה שהיא בחינות ירושלים קריה נאמנה זוכין על
ידי תפילה: בליקוטי הלכות (ה'ל' נשיאת כפיים ה'ל' ד) כתב: "מבואר
בתורה זו שצריכין לקבל שלימות האמונה מהצדיק הדור
שהוא כלליות שבעה רועים וכו', וכן צריך כל אחד לקבל
מהנשמה שלו כל ההארות וההשגות שהנשמה משגת שהגוף
גם כן ידע מזה, וכל זה אי אפשר לזכות כי אם על ידי עזות
דקדושה וכו', ולעזות זוכין על ידי השמחה שהוא בחינת
נעשה ונשמע, ועיקר שלימות השמחה הוא בחינת הנשמה,
וצריכין בכל פעם לילך מדרגא לדרגא לעשות מהנשמע
נעשה, ושיהיה לו נשמע גבוה ממנו וכו', וכן לעולם, עד
שיהיה נכלל באין סוף וכו', ואז זוכה לשמחה שעל ידי זה
זוכין לעזות, ועל ידי זה זוכין לקבל ההארות וההשגות
שהנשמה משגת, וכל כלליות העולם יכולין לקבל מצדיק
הדור וכו', ואז זוכין לאמונה שלימה ונשלם חותם הידין וכו'.

ולכאורה לפום ריהטא נראה שאי אפשר לזכות להתקרב
להנשמה שלו וכו', וכן לצדיק הדור וכו', כי אם על ידי נעשה

עיונים

התפילה הנ"ל חוזר ומשבר ביותר העזות דסטרא אחרא, וחוזר ומקבל הארה יותר גדולה מהנשמה ומהצדיק. וזאת ההארה וההשגה הוא בעצמו השגת הנשמע הנ"ל הגבוה יותר. ואז נשלם ונבנה ביותר ירושלים קריה נאמנה. וכן מדרגא לדרגא. וכן לעולם".

ובביאור הליקוטים הוסיף בזה, שזהו כעין המובא בליקוטי הלכות (הל' ברכת הריח ה"ד אות י"ט) שכשכוסף ומשתוקק האדם להגיע לאיזה מדריגה, נמשך מאתה מיד על האדם, מהתנוצצות האור שבה, ועל ידי ההארה הזאת בעצמה, זוכה אחר כך האדם להגיע להמדריגה הזאת, ולכן כשהאדם כוסף ומשתוקק לזכות לנסתר ממנו, ומתפלל על כך, (והתפילה היא בעצמה בחינת נסתר, בחינת נשמע), הוא זוכה על ידי זה להגיע למדריגה זו.

וכתב עוד, שנמצא לפי זה שהנשמה של האדם היא בבחינת הנשמע, שהרי השגת הנשמע זהו ההשגה שמקבלים מהנשמה, ונמצא לפי זה שהגוף הוא בבחינת נעשה, ולפי זה מבואר מה שמואב לעיל שכדי שהגוף יקבל את השגות הנשמה הוא על ידי שהגוף משמש לנשמה כעשיית מצוות מעשיות, כי הגוף הוא בחינת נעשה. ולפי זה מבואר יותר ענין נעשה ונשמע, שעל ידי שנעשה מצוות מעשיות, על ידי זה נזכה לשמוע את ההשגות של הנשמה.

והנה לעיל מבואר שהרב והתלמיד הם בחינת נשמה וגוף, שהרב הוא בחינת נשמה כנגד התלמיד שהוא בחינת גוף, ונמצא שהרב הוא בחינת נשמע, והתלמיד הוא בחינת נעשה, וזהו בחינת אב ובן המואב לעיל, שאב הוא בחינת הרב, ובן הוא בחינת התלמיד, ואף שבפרטיות יש גם לרב עצמו וגם לתלמיד עצמו בחינת נעשה ונשמע, אך באופן כללי נחשבים שתי הבחינות של נעשה ונשמע שיש לרב למדריגת נשמע, וכן כנגד זה בתלמיד שתי הבחינות של נעשה ונשמע שלו נחשבים למדריגת נעשה, (ולכן גוף החכם נחשב לנשמה לגבי תלמידיו, כי גם מדרגת הנעשה של החכם היא בחינת נשמע לגבי תלמידיו).

וכתב עוד, כי מבואר לעיל שעצם המצוה הוא בחינת נעשה, והדיבורים שסביבות המצוה הם בחינת נשמע, והנה מבואר עוד לעיל שנשמע הוא בחינת מאמר השלם, בחינת אב ובן כאחד, ונעשה הוא בחינת בן, בחינת חצי מאמר, והטעם משום שבחינת הנשמע כוללת הכל, גם את הנעשה, אבל בבחינת הנעשה שהוא בלא הנשמע, לכן הוא רק חצי מאמר בלבד, וממילא מובן מה שנאמר "אחת דיבר אלקים שתיים זו שמעתי", שהקב"ה דיבר את עצם המצוה וגם את הדיבורים שסביבות המצוה כאחדות אחת, כי בבחינת הנשמע כלול גם הנעשה, ואחר כך אצל משה רבינו שהו בחינת נעשה לגבי ה' יתברך, שהוא בחינת חצי מאמר, שהו נחצה ונתחלק האור לשתי מדריגות, של המצוה עצמה והדיבורים שסביבות המצוה, ולכן 'שתיים זו שמעתי'.

בחינת עזות דקדושה, שעל ידי זה זוכין לקבל כל ההארות וההשגות מהנשמה ומהצדיק, שזהו בעצמו בחינת השגת הנשמע בעצמו.

דהיינו למשל אדם פשוט העומד במדרגה התחתונה והנעשה שלו הוא בחינת תורה בפשיטות, והנשמע שלו שהוא הנסתר הוא גם כן איזה מדרגה קטנה הגבוה ממנו, כי הוא אינו יודע עדיין שום דרך ועצה בעבודת ה', וכל הדרכים והעצות הם בחינת נשמע, בחינת נסתר אצלו, שהוא בחינת תפילה דבקות, היינו שהוא צריך להתפלל הרבה לה' יתברך ולבטל עצמו אליו יתברך ולהרבות בהתבודדות ושיחות בינו לבין קונו ובתחינות ותפילות ובקשות וכו', וכל זה הוא בחינת נשמע שהוא בחינת תפילה, דהיינו מה שמתפלל לה' יתברך שיוורוה ה' יתברך דרך ועצה ישרה לעבודתו יתברך, שעתה הדרך והעצה הזאת היא נסתר ממנו בבחינת נשמע כנ"ל, ואזי על ידי זה הדיבקות והתפילה בעצמו שהוא בחינת נשמע, על ידי זה זוכין לברא לשמחה, בחינת "ושמחת עולם על ראשם", שנעשה מנעשה ונשמע כנ"ל, היינו מתורה ותפילה, כי על ידי התורה הפשוטה שלומד לפי מדרגתו, ועל ידי התפילה וההתבודדות שלו שפורש כפיו ומשתטח עצמו לפני ה' יתברך שיוורוה דרך ועצה לעבודתו הנסתר ממנו, על ידי זה בעצמו זוכה לשמחה, ועל ידי השמחה הזאת זוכה לעזות דקדושה כנ"ל, ואזי נשבר עזות גופו וזוכה לקבל הארות והשגות מהנשמה שלו, וכן מהצדיק הדור, היינו שמקבל מהם השגת הנשמע שהוא השגת הנסתר, היינו שמישיג עתה הדרך והעצה שהיה נסתר ממנו, ואז לפי השגתו כן נשלם האמונה, שזהו בחינת חותם הידין, שהוא בחינת ירושלים קריה נאמנה, שהוא בחינת יראה שלם, שזוכין על ידי הנשמע, שהוא בחינת יראה מאמר השלם כנ"ל, כי השגת הנשמע בעצמו זהו בחינת ירושלים קריה נאמנה, היינו בחינת שלימות האמונה שמקבלין מהצדיק והנשמה כנ"ל.

והכלל שבכל דרגא ודרגא כשזוכין לצאת מנעשה ונשמע זה לנעשה ונשמע גבוה יותר, זהו בעצמו בחינת ההשגות וההארות שמקבלין מהנשמה ומהצדיק, וזוכין לזה על ידי נעשה ונשמע בעצמו, דהיינו על ידי נגלה ונסתר תורה ותפילה, היינו על ידי התפילה והדיבקות שמתפללין ומדבקיין עצמן לה' יתברך בעת שהדבר נסתר ממנו, על ידי זה בעצמו זוכין לשמחה, שעל ידי זה זוכין לעזות דקדושה ולשבר עזות הגוף ולקבל הארות והשגות מהנשמה והצדיק, שזהו בעצמו בחינת השגת הנשמע והנסתר, ואז נשלם האמונה, בחינת ירושלים קריה נאמנה, שהוא בחינת חותם הידין וכו' כנ"ל, ואז נעשה מהנשמע נעשה, ואז שוב אין הנשמע והנסתר הזה נקרא בשם נשמע ונסתר כי אם בשם נעשה ונגלה, ואז יש לו בחינת נשמע ונסתר גבוה מזה, ואז חוזר ומתפלל ומשתטח עצמו לפני ה' יתברך ומרובה בשיחה והתבודדות שיוורוה ה' יתברך הנסתר והנשמע הזה. ואז זאת התפילה וההתבודדות והדיבקות נקרא בשם נשמע, ואז על ידי הנשמע הזה שהוא

וזה (בראשית מט): "משם רעה אבן ישראל", ותרגומו: אב ובן. וזה מאמר השלם, שהוא אב ובן פחדא, כי חצי מאמר הוא בחינות בן לחוד, אבל מאמר השלם הוא אב ובן פחדא, כי שם נכלל הכל,

ועל ידי זה יכול לבוא לבחינות רעים פנ"ל, וזהו: "משם רעה אבן ישראל" פנ"ל: יא אך פשוטים לצאת ממדרגת געשה ונשמע זה למדרגת געשה ונשמע גבוה ממנה, צריך

ביאורים

וזה הרמז בפסוק שבירך יעקב אבינו את יוסף (בראשית מט): "משם רעה אבן ישראל" – ניתנה לו טבעת על ידו, ומשם עלה להיות הרועה של עם ישראל (רש"י שם), ותרגומו של "אבן": אב ובן, שזהו יעקב ובניו. ורמז בזה, כי "אבן ישראל" זה 'מאמר השלם', שהוא 'אב ובן' פחדא – כאחד, כי 'חצי מאמר' הוא בחינות 'בן' לחוד, אבל 'מאמר השלם' הוא 'אב ובן' פחדא – כאחד, כי שם נכלל הכל, כי הבריאה כולה משתלשלת מבחינת קודם הבריאה והיא כלולה בבחינת קודם הבריאה, ועל ידי זה – על ידי בחינת 'אבן ישראל' שזהו בחינת 'נשמע' שהוא בחינת 'אב ובן', יכול לבוא לבחינות 'רעים' פנ"ל, דהיינו להתקרב לשבעת הרועים. וזהו: "משם רעה אבן ישראל" פנ"ל.

יא. אך פשוטים לצאת ממדרגת געשה ונשמע זה למדרגת געשה ונשמע גבוה ממנה, דהיינו שמה שהיה אצלו בבחינת 'נשמע' יהיה אצלו בבחינת 'געשה', ותהיה לו בחינת 'נשמע' גבוהה יותר, צריך לחיות

לאחר שנתבאר כי יש בחינת 'חותם' הנעשה על ידי מוכיחי הדור שחותמים את גור הדין שנגור בשמים שלא ינקו ממנו החיצונים, וכשהחותם הזה מתקלקל נעשים גירושין ומחלוקת בעולם, ויש בחינת 'חותם'

עיונים

ביאור ענין הירידה שקודם העליה

וכתיב "ויעל אברם ממצרים", אברם הוא הנשמה, ומצרים הוא הקליפות.

ובתולדות יעקב יוסף (פרשת תרויט) כתב: "ל"ל וזהו החיות רצוא ושוב", כי תענוג תמידי נעשה טבע, ואינו תענוג. לכך האדם עולה ויורד בעבודת ה' יתברך, כדי שיהיה תענוג שהוא עיקר עבודת ה'. וכמו ששמעתי ממורי, וז"ש "זאת תורת העולה", כי המיעוט שאין עולה לו עבודה תמה ומצטער הוא התכלית של עליה שיהיה לו אז יותר תענוג וק"ל.

ובדגל מחנה אפרים (פרשת ויחי) כתב: "יש לפרש על דרך (כבא מציעא נ"ט), 'אוקירו לנשייכו כדי שתתעוררו', ושמעתי בזה רמז נשייכו כשנופל ממדרגתו ושוכח בה' אוקירו אותו המדריגה ויתן אל לבו שהוא כדי שתתעוררו היינו ירידה זו צורך עליה הוא כדי לעלות אל מדריגה יותר וזהו בחינת מנשה ואפרים מנשה היינו לשון שכחה שהוא כשנופל לקטנות ואפרים הוא לשון פרה ורבה היינו בחינת גדלות וזהו שאמר הכתוב אחיו הקטן יגדל ממנו דייקא היינו מן בחינת מנשה שהוא קטנות עולה למדריגה יותר גדולה ממה שהיה כבר.

ובבאר מים חיים (פרשת לך לך) כתב: "כאשר הצדיק לפעמים נופל ממדרגתו ירידה זו צורך עליה הוא ואחר זה הוא עולה

צריך שיהיה לו ירידה קודם העליה: ובקיצור ליקוטי מוהר"ן כתב: 'מזה יכול כל אדם להבין כמה הוא צריך להתחזק בעבודת ה' ולא יפול לעולם בדעתו מכל הנפילות והירידות שבעולם, כי אם יתחזק ויתאמץ לבלי להסתכל על זה בשום אופן שבעולם אפילו אם יעבור עליו מה אז יזכה לבסוף שיתחזקו כל הירידות לעליות גדולות, כי הירידה היא תכלית העליה.

ויש בזה לדבר הרבה, כי כל אחד שנפל למקום שנפל נדמה לו שעליו אינם נאמרים דברים האלה, רק הגדולים במעלה העולים בכל פעם מדרגא דרגא, אבל באמת תדע ותאמין כי כל הדברים האלה נאמרים גם על הקטן שבקטנים והגרוע שבגרועים, כי ה' יתברך טוב לכל תמיד.

ובספר צוואת הריב"ש (דף ע"ב) כתב: 'פעמים שנופל אדם ממדרגתו מחמת עצמו, שה' יתברך יודע שהוא צריך לכך, ופעמים העולם גורמים שיפול אדם ממדרגתו, והירידה הוא צורך עליה, כדי לבוא למדרגה יותר גדולה, כמו שכתוב (תהלים מ"ח) הוא ינהגנו עלמות, וכתב (בפ' לך) "וירד אברם מצרימה"

עיונים

ובמקום אחר (הל' עירובי תחומין הל' ד) כתב: "האדם צריך לחדש תמיד בתורה ועבודה, שזהו בחינת קבלת התורה בכל פעם בחינת נעשה ונשמע מחדש גבוה יותר, כי אפילו מי שאינו זוכה לחדש ממש חידושין דאורייתא והשגות שהם בחינת נעשה ונשמע, אף על פי כן גם העבודה בעצמה של איש הישראלי כשהוא איש כשר באמת, כשזוכה בכל פעם להתעורר ביותר לעבודתו יתברך באמת בהתעוררות חדש, גם זה הוא בחינת קבלת התורה מחדש, בחינת נעשה ונשמע מחדש, שמקבל על עצמו לקיים את התורה מחדש וכל אשר דיבר ה' יעשה וישמע, וכמוכן זה בדברי רבינו ז"ל במקום אחר, ועל ידי זה בעצמו יכול לזכות להשגות ממש על ידי פשיטותו ותמימותו שיתנהג כל כך בכשרות באמת בהתעוררות חדש בכל פעם, עד שיוכה לבחינת קבלת התורה ממש בחינת נעשה ונשמע באמת, דהיינו שיוכה להשיג ולהביין מה שהיה נסתר ממנו תחילה, וכן מדרגא לדרגא עד אין סוף, שזהו בחינת נעשה ונשמע וכו' כנ"ל.

אבל אין האדם זוכה למדרגה גבוה יותר כי אם על ידי שיהיה לו ירידה קודם העליה וכו', וזה בכל אדם ובכל זמן ובכל דרגא ודרגא, אפילו מי שצריך לזכות לאיזה דרגא קטנה אפילו להתעוררות חדש, צריך שיהיה לו מקודם איזה ירידה לפי מדרגתו, והירידה היא בחינת הנסיונות והצירופים שיש לו מקודם שעולה מדרגא לדרגא, והנה באמת בשעת הירידה שיש קודם העליה שהיא בחינת קבלת התורה מחדש בחינת נעשה ונשמע גבוה יותר, או בשעת הירידה האדם הוא באמת בסכנה גדולה, כי הרבה נפלו על ידי ירידתם רחמנא לצלן, וצריך אז להיות נגיבור חזק בל ימוט, וגם צריך סיעתא דשמיא שיוכה להחזיק עצמו בשעת הירידה שלא יפול לגמרי חס ושלום, רק יחזיק עצמו בכל עוז עד שיוכה לשבר ולבטל מה שצריך לבטל ולשבר כפי הירידה שלו, עד שיוכה ברחמיו יתברך לבחינת העליה, ואז זוכה שיתחפץ הירידה לעליה, כי הירידה היא תכלית העליה."

ובמקום אחר (הל' מתנה הל' ה) כתב: "מבואר בתורה זו כי גם אצלו יתברך מצינו בחינת תורה ותפילה, כמו שאמרו רז"ל 'מנין שהקב"ה מניח תפילין וכו'', וכן אמרו רז"ל 'מנין שהקב"ה מתפלל וכו'', ובדואי יש חילוק בין תורה ותפילה שלנו ובין תורת ה' ותפילת ה' וכו', וקודם שעולין מדרגא לדרגא צריך שתהיה ירידה קודם העליה כי הירידה היא תכלית העליה וכו', עיין שם כל זה היטב היטב, נמצא שיש אצלו יתברך תורה ותפילה, וזה בחינת משפט וצדקה, כי תורה בחינת משפט, כי התורה נקראת משפט, היינו בחינת ההנהגה על פי משפט התורה, אבל כפי משפט התורה קשה להעולם להתקיים כי התורה מחייבת להחזיק עונשו ח"ו, ואפילו תשובה לא היה מועיל על פי משפט התורה, אבל ה' יתברך שיתף רחמים בדין ומנהיג העולם בצדקה וחסד, שזהו בחינת תפילה, בחינת תפילה ה' שהוא מה שמתפלל יהי רצון שיכבשו רחמי את כעסי מעלי כמו שאמרו רז"ל, היינו מה שה' יתברך ממשיך בכל פעם רחמים עליונים מאוד אף על

למעלה למעלה יותר מכאשר היה מקודם והוא דמיון אחד הרוצה לזרוק דבר למעלה אז משפיל עצמו ומשפיל ידו למטה לזרוק אחר כך בכח גדול את הדבר למעלה, וכן אדם השלם כשבא לפעמים לבחינת אחר ונופל ממדרגתו אז הוא בא על ידי זה לבחינת קדם קדמתה לעלות מעלה מעלה, וזוה אומרים בשם הבעש"ט זי"ע ועל כל ישראל במה שאמרו ז"ל (כבא מציעא ג"ט). אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו, כלומר שיהיה יקר וחשוב בעיניכם השכחה והנפילה ממדרגתכם קצת כי היכי דתתערתו על ידי זה לבוא למעלה נפלאה'.

ובספר באר מים חיים (פרשת אחרי מות) כתב: 'הנה נודע אשר והחיות רצוא ושוכ. שגם אצל הצדיק גמור אי אפשר לו שיצמוד תמיד במדרגה עליונה באהבתו את ה' וביראתו. רק שצריך לפעמים ליפול ולירד מבחינתו, והירידה הזאת צורך עליה הוא כי אחר כך יעלה במעלות רבות ונכבדות עוד יותר ויותר כי תענוג תמידי אינו תענוג. וכמשל האב והבן כשהם תמיד יחד במקום אחד לא יתרבה ביניהם תענוג מחדש ותמיד במדרגה אחת עומדין ואינם מרגישים שמחה ותענוג במה שהם יחד כיון שתמיד כך הוא, ואמנם כאשר יתרחק לפעמים הבן מהאב ולא יהיה אצלו שנה או שנתיים והבן הוא החביב אל אביו מאוד אז כאשר אחר כך יבוא אליו מארץ מרחק יתרבה שמחתם ותענוגם מאוד מאוד בעת ההוא בשמחה רבה. וכן הוא בכל הדברים שבעולם, כמו איש ואשה הדרים יחד באהבה שהוא אהבה הגשמיות מה שלכו של אדם מתאוותו ומחמתו, מכל מקום אם ידורו תמיד באהבה ואחזה לא יוכר כלל כי אהבתם זה לזה, כמו אם לפעמים יפול ביניהם איזה שגאה ומחלוקת ואחר כך יעשו שלום ביניהם לקרב את המקורבים, יתודע ויוכר האהבה והחביבה ביניהם ביותר או, וביותר יוכר בחינה זו בבחינת יתרון אור מן החושך, כי מי שהיה בחושך אפילה ומתיירא מחיות רעות ומלסטים ומנחשים ועקרבים ואחר כך כשיבוא אל האור יתרבה בעיניו תענוג ושמחת האורה עד בלתי שיעור וערך'.

ובליקוטי השלכות (הל' נשיאת כפיים הל' ד) כתב: "הירידה שקודם העליה זהו בעצמו בחינת עזות הגוף שמתגבר בכל פעם כשרוצה לצאת מדרגא לדרגא, ועיקר שבירת עזות הגוף עזות דסטרא אחרא הוא על ידי השמחה, כי אי אפשר להתגבר עליו כי אם על ידי שמחה וחדוה דייקא, ולשמחה זוכין על ידי נעשה ונשמע, היינו תורה ותפילה, היינו על ידי התורה שלומד, ועל ידי התפילה וההתבודדות שמתפלל לה' יתברך שיוכה לצאת ממדרגה זאת ולעלות למדרגה גבוה יותר, ועיקר על ידי התפילה וההתבודדות שהוא בחינת נשמע שהוא עיקר שלמות השמחה, כי עיקר השמחה זוכין על ידי התפילה וההתבודדות וכו' שעל ידי זה זוכין לעזות דקדושה לשבר עזות הגוף שמתגבר בכל פעם, שהוא בחינת הירידה שקודם העליה, כי זוכין על ידי התפילה וההתבודדות להתחזק בשמחה ולהתגבר בעזות ועקשנות גדול דקדושה, עד שמשברין עזות הגוף דסטרא אחרא ומהפכין הירידה לעליה, וזוכין להשיג הנשמע והנסתר שהתפלל עליו."

עינים

שמקיימין אינם בשלימות הראוי, וצריכין יגיעה גדולה לקיים איה מצוה כראוי.

אבל כתר הנשמע שהוא בחינת תפילה שעיקרה בחינת רצון וביטול וכו', זה אי אפשר ליקח מישראל בשום אופן, כי איך שהוא אף על פי כן רצוננו וכוספינו חזק ותקיף מאוד מאוד לשוב לה' יתברך בכל עת, וכמו שכתוב "מה תעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ", וכמו שכתוב כי עזה כמות אהבה קשה כשאלו קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה וכו', שכל זה נאמר על רשפי שלהבת תבערת הלב לה' יתברך בעמקות פנימיות רצונו, שאפילו הקטן שבקטנים במדריגה התחתונה מאוד בוער ליבו לה' יתברך עד אין סוף, ועל כן כתר הנשמע לא איבדו ישראל, ועל כן על ידי בחינת הנשמע בחינת רצון בחינת תפילה וכו' אנו משלימין כל המצוות, כמו שאנו אומרים קודם כל מצוה יהי רצון מלפניך כאילו קיימתיה בכל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה וכו', היינו כנ"ל, כי עיקר קיומנו על ידי הרצון שהוא בחינת נשמע וכו' שעולה עד אין סוף, כי גם במדריגה התחתונה מאוד יכולין לכסוף עד אין סוף, אחר שכבר גילו לנו הצדיקי אמת השגות כאלה שיש תפילת ה', שהוא בחינת סתרי נסתרות, בחינת חסד וצדקה הנעלם ונסתר מאוד."

ובהמשך שם כתב: "כלל הגלות הוא בחינת ירידה שקודם העליה, בבחינת מה שאמר ה' יתברך ליעקב כשהיה צריך לירד למצרים בגלות, "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה", ובפרט הגלות האחרון הזה שעליו נאמר ותרד פלאים וכו' וכנ"ל, וכל זה עובר על כל אחד ואחד בפרטיות, כי יש מי שאינו מתעורר כלל לעלות מירידתו, ויש שמתעורר קצת אך מריבוי הירידות שעוברין עליו לטובתו כדי שיעלה מדרגא לדרגא, הרבה נפלו על ידי הירידות וכמובא מזה, על כן צריך שתדע שצריכין התחזקות הרבה ועקשנות גדול בלי שיעור, שכל זה הוא בחינת עזות דקדושה שמקבלין על ידי שמחה שנמשך מבחינת נעשה ונשמע וכו'.

ועיקר הכח שיוכל להתחזק מי שהוא אפילו בתכלית הירידה, הוא על ידי שמקבלין כח מבחינת גיבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, שהם הצדיקים הגבוהים שזוכין לבחינת נעשה ונשמע העליון הנ"ל, שהוא בחינת תורת ה' ותפילת ה', ששם החסד והצדקה עד אין סוף, בחינת חסדי ה' כי לא תמנו וכו', כי באמת אי אפשר להבין החסד והצדקה הנמשך משם כי הוא בחינת תפילת ה', שה' יתברך בעצמו כביכול צריך להתפלל על זה להמשיך ולגלות החסד הנפלא הנעלם הזה שאי אפשר להשיגו, כי תפילת ה' הוא בחינת סתרי נסתרות שבנסתרות עד אין קץ, כי הוא בחינת נסתר העליון הנ"ל שאין מי ששיג איך הוא יתברך עושה המשפט בצדקה וכנ"ל.

ובזה יכול להתחזק כל אחד בכל עת, כי עיקר נפילתו הוא מחמת שידוע שכפי משפט התורה חטא ופגם מאוד, וגם כי חזק עצמו כמה וכמה פעמים וסמך על חסדו יתברך, שהוא

פי שחטאו ישראל כמו שחטאו, כדי שיתקיימו עד שישובו כולם ברחמיו, כי על ידי שהוא יתברך מתפלל וכובש כעסו וממתיק הדין והמשפט ברחמים ובצדקה, על ידי זה בעצמו הוא מחליש ומבטל כח היצר הרע שכל כוחו מדינים וגבורות, ומגביר כח היצר טוב שכוחו מחסדים ורחמים, כמו שכתב רבינו ז"ל כמה פעמים ובפרט בסיון ע"ב ע"ש, ועל ידי זה יתקיים ועשיתי את אשר בחוקי תלכו וכו'.

וזה כל עבודת הצדיקים הגדולים כל ימיהם, כי עיקר עבודת הצדיקים הוא להמשיך דינים ולהמשיך רחמים על ישראל, ועל ידי זה בעצמו הם מחזירים את ישראל בתשובה וכנ"ל, וכל מה שהצדיק גדול ביותר וכל מה שבא למדריגה גבוה ביותר הוא זוכה להמשיך רחמים וחסדים עליונים יותר ויותר, וכמו שמבואר בזה הקדוש החילוק שבין נח ואברהם ומשה וכו', אבל עכשיו בתוקף אריכת מרירת הגלות שישראל ירדו מאוד מחמת אריכת הגלות, בבחינת "ותרד פלאים", אין עוזר להם כי אם על ידי הצדיקים שזוכין לתורת ה' ותפילת ה' ממש, שמעוררין אותו יתברך שיתפלל בעצמו בעד ישראל וימשיך רחמים וחסדים חדשים בכל פעם, בחינת רחמים וחסדים שאינם כלים לעולם, בחינת "חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו", כי הם נכללין באור האין סוף ששם הרחמים אין סוף.

כי בתחילת הבריאה המשיך ה' יתברך בעצמו מידת הרחמים ושיתף במידת הדין וכו' כנ"ל, כי אז לא היה שום צדיק בעולם, אבל עכשיו הכל תלוי בהתעוררות תחתון על ידי גדולי הצדיקים גיבורי כח הנ"ל שהם בחינת עושי דברו לשמוע בקול דברו, בחינת נעשה ונשמע הנ"ל וכמו שדרשו רז"ל זה הפסוק לענין נעשה ונשמע, וכו', והעיקר שעל ידי ריבוי החסדים החדשים ונפלאים שממשיכין, על ידי זה מבטלין ומחלישין כח היצר הרע, ומכניסין הרהורי תשובה והתחזקות נפלא שישראל להתחיל בכל פעם לשוב אליו יתברך מכל מקום שהוא, כי כל מה שממשיכין חסדים יותר וממתיקין דינים יותר כמו כן מחלישין כח היצר הרע והסטרא אחרא שכל כוחם מדינים כנ"ל.

וזה שמבואר בתורה זו שעל ידי נעשה ונשמע זוכין לשמחה, שעל ידי זה זוכין לעזות דקדושה להתגבר על עזות דסטרא אחרא של העזי פנים ושל הגוף, כי הא בהא תליא, כי על ידי נעשה ונשמע הנ"ל נמתקין כל הדינים, שעל ידי זה מגביהין כח יצר טוב על יצר הרע, שזהו בחינת התגברות יותר דקדושה על עזות דסטרא אחרא וכנ"ל."

ובהמשך שם כתב: "זהו בחינת מה שכתבו רבותינו ז"ל במדרש ומואב בדברינו, שכתר הנעשה איבדו ישראל וכתר הנשמע נשאר להם, כמו שאמרו על פסוק "ועתה ישראל שמע אל וכו'", היינו כנ"ל, כי כתר הנעשה איבדנו בעונותינו, כי אין אנו יכולין לקיים שום מצוה בשלימות, כי אע"פ שאנו מקיימין המצוות גם בגלות אבל אין אנו יכולין לקיים שום מצוה בשלימות הראוי, כי כמה מצות אי אפשר לקיים כלל בגלות כמו קרבנות וכו', ואפילו המצות

לְהִיּוֹת יְרִידָה קִדְּם הָעֲלִיָּה, כִּי הַיְרִידָה הִיא תַכְלִית הָעֲלִיָּה, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרְוָנָם לְבָרְכָה (ע"ז ד:):
 לֹא הָיָה דָּוָד רֹאיוֹ לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה וְכוּ', לֹא הָיוּ
 יִשְׂרָאֵל רֹאיוֹיִם לְאוֹתוֹ מַעֲשֵׂה, אֲלֵא שְׁנַתָּן הַשֵּׁם

ביאורים

"ולבי חלל בקרבי", שביטל את היצר הרע שבקרבו, וכן לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה שחטאו בחטא העגל, שנאמר "מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים", אלא שנתן השם יתברך להם מקשול

ירידה קדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה – על ידי הירידה האדם מגיע לעליה הגדולה ביותר, כמו שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (ע"ז ד:): 'לא היה דוד ראוי לאותו מעשה וכו' שחטא בבת שבע, שנאמר

עיונים

רז"ל, ועל כן אהב ה' יתברך את אברהם, למען אשר יצוה את בניו וכו' ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, כי כל בניו וזרעו לדורות עולם צריכין לזיזה לשמור דרך ה' הזה לילך בדרך זה של בחינת צדקה ומשפט, להאמין תמיד שיש דרכי ה' הנעלמים מאוד שהם בחינת צדקה ומשפט הנ"ל, שעל ידי זה עיקר קיום התורה תמיד בכל אחד מישראל כפי מה שהוא בכל תוקף התגברות הגלות ככלל ובפרט, כי על ידי זה עיקר התקרבות לה' יתברך לכל אחד בכל מקום שהוא באותו העת והשעה.

כי על ידי בחינת משפט לבד קשה להתקרב, כי כפי גדולת ה' יתברך, בחוט השערה שפוגמין בהתורה היה ראוי על פי המשפט שיבוא על האדם מה שיבוא ח"ו, כמו שכתוב בליקוטי תנינא (סי' מ"ט), וצריכין לבטוח ברחמי צדקתו שיעשה עמנו צדקה וחסד ומתנת חנים, אך אם כן אין צריכין לעשות כלום, מאחר שמקבלין רק על ידי צדקה ומתנת חנים, על כן צריכין לבטל דעתו נגד דעת הצדיקי אמת, ולהאמין בדרכי ה' שאוהב צדקה ומשפט שבמשפט בעצמו עושה צדקה כנ"ל, שאי אפשר להבין זאת כנ"ל, וכל אחד צריך לשמור דרך ה' לילך בזה, להחזיק עצמו בה' יתברך ותורתו תמיד על ידי הצדקה שלא יפול בדעתו משום דבר שבעולם, כי הלא יש בחינת דרך ה' שאי אפשר להבין שהוא בחינת צדקה וחסד חנים הנ"ל, אך אף על פי כן לא יתמצא ידי לעשות עדיין מעט דמעט טוב ולהתרחק מהרע, אני מחויב לחטוף כל ימי חיי כל מה שאוכל, כדי לקיים משפטי התורה הקדושה כל מה שאוכל, ואם כי איני מקיים חלק אלף ורבעה וגם פגמי מרובים מאוד, הלא יש בחינת צדקה הנ"ל, אך אף על פי כן צריכין להתחזק לקיים בכל יום ועת כל מה דאפשר, שזהו בחינת משפט דהיינו מצוות ומשפטי התורה, נמצא שכל אדם צריך לילך בדרך זה לשמור דרך ה' שהוא בחינת צדקה ומשפט, שהוא בחינת דרכי ה' שאי אפשר להשיג, שעל ידי זה כל אחד יכול לישאר קיים בעבודת ה' כל ימי חייו וכנ"ל.

ביאור ענין חטא דוד המלך וחטא העגל, וביאור ענין הירידה שהיא בגלל עוונת הגוף, וביאור המעלה שהקדימו ישראל נעשה לנשמת

לא דוד ראוי לאותו מעשה: בגמ' ע"ז דף ד' ע"ב מובא: "אמר רבי יהושע בן לוי, לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה, שנאמר מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה

בחינת נסתר בחינת תפילה, אבל אחר כך פגם גם כזה מאוד מאוד עד אשר ח"ו אפס תקוה, אבל כשמאמין שיש תפילת ה' שגילו חז"ל וכו"ל ששם החסד והצדקה עד אין קץ, והוא בחינת נסתר גבוה מאוד שאי אפשר להשיגו כי אם גדולי הצדיקים המובחרים שזכו לזה, על ידי זה גם הוא יכול להתחזק בכוחם כי הם ממשיכין עזות דקדושה גם עליו וכנ"ל, רק העיקר שיאמין בכוחם הגדול ויהיה עז כנמר להמשיך על עצמו העזות דקדושה הנמשך מהם, כי שם בענין העזות הוא העיקר מה שאין יודעין מהיכן ההתחלה (כ"ש במ"א סי' קמ"ז), כי כל מה שמתקרב אליהם יותר נמשך עליו העזות דקדושה יותר, וכל מה שממשיך על עצמו העזות דקדושה יותר הוא מתקרב אליהם יותר וכו'.

כי רק בשביל זה נברא האדם וירד לעולם הגשמי הזה המלא קליפות והסתות וכו', כדי שיוכל להוציא החסדים הנעלמים מאוד מאוד מההעלם אל הגילוי, שזה עיקר גדולת הבורא יתברך, כי עיקר גדולתו הוא החסד שנקרא גדולה, וכל מה שמוציאין חסדו מההעלם אל הגילוי נתגלה גדולתו יתברך יותר, וזה עיקר בחינת ירידה תכלית העליה, כי על ידי הירידה ואף על פי כן מחזק עצמו על ידי האמונה בעוצם חסדיו יתברך עד אין קץ ותכלית, על ידי זה מגלה חסדיו ומוציא החסד הנעלם בחינת נסתר הנ"ל מהעלם אל הגילוי, שזה עיקר גדולתו יתברך שבשביל זה ברא העולם כדי לגלות רחמיו וחסדיו וכו'. וזה עיקר עליותו שהוא מה שהשיג בחינת נשמע בחינת תפילה בחינת נסתר הגבוה יותר, שכל בחינות אלו הם בחינת חסדים הגבוהים ביותר שהיו נסתרים מאוד וכנ"ל, וזוכה להשיגם על ידי שהתחזק בעוצם הירידה להשתוקק לה' יתברך ולהתפלל ולהתחנן אליו יתברך על ידי גודל העזות דקדושה שהכניסו בו הצדיקים גבורי כח הנ"ל להאמין בחסדיו העצומים שאינם כלים לעולם וכנ"ל, ובשביל זה 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', כי הבעלי תשובה מגלין ומפרסמין ביותר חסדו וטובו, על ידי שהתחזקו לבטוח בחסדו בעוצם ירידות כאלה שעברו עליהם, שזה עיקר גדולתו יתברך וכנ"ל.

ובהמשך שם כתב: "וזהו בחינת 'ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', כי שמירת צדקה ומשפט הוא בודאי דרך ה' כנ"ל, אבל כל אדם מישראל שהוא מזרע אברהם צריך לילך בזה, כי צריכין להתדבק במידותיו יתברך כמו שאמרו

יתברר להם מכשול לטובת העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: רבותינו זכרונם לברכה שם: להורות תשובה: וזה (ישעיה א): "והמכשלה הזאת תחת ידך" (שבת קכ גיטין מג) – אלו דברי תורה, שאין אדם עומד

ביאורים

העליה, וכך גם אצל כל אדם, כשהוא זוכה להשיג איזה מדריגה, יש לו לאחר מכן ירידה, והירידה שלו היא כדי שיעלה לאחר מכן לדרגה גבוהה יותר מהדרגה שהיה בה קודם הירידה, ונמצא שהירידה היא לצורך עליה.

וזה מה שנאמר (ישעיהו א): "והמכשלה הזאת תחת ידך", ודרשו על כך רבותינו ז"ל כי מה שנאמר 'מכשלה': 'אלו דברי תורה, שאין אדם עומד עליהם אלא אם בן נכשל בהם' (שבת קכ גיטין מג), שאינו יודע לאמרן כהלכתן, עד

לטובת העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם, שהחטא של דוד המלך ושל ישראל בחטא העגל, היה גזירה משמים, כדי 'להורות תשובה' ליחיד ולרבים, שאם יחיד או רבים חטאו, ילמדו שבאפשרותם לעשות תשובה, הרי שהמכשול שהיה לדוד המלך ולעם ישראל היה לצורך עליה, כדי שיזכו על ידי זה למדריגה גבוהה יותר, וכדי שתהיה עליה לחוטאים, שילמדו מזה שאם הם נפלו הם יכולים להפוך את הירידה לתכלית

עיונים

עדן תתאה, כי כל תאוות הגוף שאינם מוכרחים הם בבחינת עזות דסטרא אחרא, שהוא תכלית ההיפך מעזות דקדושה, שעל ידו זוכים לתענוג הנשמה, שמשגיחה השגות עליונות, וכשהאדם נמשך אחר תאוות הגוף אינו יכול להשיג את תענוג הנשמה.

ואמנם באמת דוקא במקומות הנמוכים שיש שם הסתרה, שם נמצאת קדושה גבוהה מאוד, אלא שקשה מאוד למוצאה כיון שהיא מכוסה ונסתרת, ואמנם כשהאדם מתגבר ומשבר את עזות גופו, וממעט בתאוותיו ותענוגיו, ואינו מסתפק מהם אלא בתכלית המיעוט וההכרח, אז הוא זוכה דוקא על ידי הגוף להשיג את תענוגי הנשמה, כמובא לעיל הפסוק "מבשרי אחזה אלוך", שבגופו יראה ויחזה השגות עליונות שהנשמה משגת תמיד, כי הנשמה תודיע לו מכל מה שהיא רואה ומשיגה. אבל מעוצם וכובד הדבר לזכך את הגוף בשלימות, אי אפשר לזכות לזה אלא על ידי ההתקשרות לצדיק הגדול שהוא בחינת משה משיח, שזוכה לבחינת אין סוף, בחינת קודם הבריאה, כי במדריגת הבריאה עצמה אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. וזהו שמובא לעיל לענין קול אנחה שעל ידה שוברים את עזות הגוף, מאמר חז"ל שאנחה שוברת גופו של אדם, ולכאורה הרי האנחה שוברת רק את עזות הגוף, אך באמת כל הגוף עצמו אפילו הדברים המוכרחים הם גשמיים ויש בהם אחיזה של העזות. עכ"ד ביאור הליקוטים.

והנה לפי המבואר במאמר זה ענין נעשה ונשמע, יש להבין מהו החידוש בזה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, הרי כן היא הדרך שקודם האדם מקיים את מה שהוא מבין ויכול לקיים, שהוא בחינת נעשה, ואחר כך הוא מתפלל ומשתוקק להשיג את המדריגה שלמעלה ממנו, שהוא בחינת נשמע, וכן מה היתה ההתפארות הגדולה שה' יתברך התפאר בזה כל כך, ומדוע הקדמת הנעשה לנשמע היתה ההכנה לקבלת התורה.

ואפשר לבאר בזה, על פי המבואר בפרפראות לחכמה שמי שהוא במדריגת נשמע, אי אפילו כשעומד על מדריגה

אותי כל הימים וגו', והיינו דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, לא דוד ראוי לאותו מעשה, דכתיב ולבי חלל בקרבי, ולא ישראל ראוי לאותו מעשה, דכתיב מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי כל הימים, אלא למה עשו, לומר לך שאם חטא יחיד אומרים לו כלך אצל יחיד ואם חטאו צבור אומרים להו לכו אצל ציבור".

ופירש רש"י שם: "לאותו מעשה – דבת שבע. לבי חלל – יצר הרע חלל בקרבי ואין לו כח לשלוט בקרבי. לומר לך – גזירת מלך היתה ליתן פתחון פה לשבים".

ובביאור הליקוטים הקשה, כיון שכשרוצים לזכות למדריגת נשמע גבוהה יותר צריך שתהיה ירידה קודם העליה, וזהו ענין החטא של דוד המלך, וחטא העגל שחטאו ישראל אחר מתן תורה, אם כן למה נעשו דוד המלך וישראל על זה, מאחר שהיה זה גזירה משמים שיפלו כדי שיעלו למדריגה גבוהה יותר, וכדי להורות תשובה לרבים.

וכתב לתרץ, כי מלשון הפסוק שהביא רבינו ז"ל "והמכשלה", וכן מה שאמרו חכמינו ז"ל שנכשל בהם, מבואר מזה, שבאמת הקב"ה מפיל את האדם, אך רצון ה' יתברך שיהיה זה בחינת מכשול, דהיינו שהאדם יכשל בניגוד לרצונו, בשוגג או באונס, אבל כשמתערב בנפילה גם מעט מרצון האדם ותאוותו, אז נחשב דבר זה לחטא ועוון, והאדם נענש על זה.

וכתב עוד, כי נתבאר לעיל שהנשמה היא בחינת נשמע, והגוף הוא בחינת נעשה, ולפי זה מבואר מה שמובא לעיל באות ה' שכשהגוף עז וחזק בתאוות, אז הנשמה אינה יכולה להודיע לו מההשגות שלה, כי תלכד בתוקף עזות הגוף, שהוא עז וחזק בתאוות, וכן תלכד בתענוגי הגוף, ולכן צריך לזכך את הגוף, ולשבר את עזותו, והיינו שקודם שזוכה הנשמה לעלות לבחינת נשמע, להשיג דברים עליונים, שהוא בחינת עין עילאה, יש קודם לכן ירידה, שהיא בחינת נעשה, שהנשמה נופלת לתענוגי ותאוות הגוף, שזה נמשך מבחינת

עליהם אלא-אם-בן נכשל בהם. דברי-תורה הם בחינות הדבורים שסביבות המצוה, שהם: וידבר ה' אל משה וכו' פנ"ל, שהם בחינות נסתרות, בחינות נשמע, בחינות תפלה פנ"ל. עומד עליהם - זה

ביאורים

אל משה וכו' פנ"ל, שהם בחינות נסתרות, בחינות נשמע, בחינות תפלה פנ"ל. ומה שנאמר 'עומד עליהם', 'עומד' זה בחינות תפלה, כי אין עמידה אלא

שאומרם קודם לכן שנים ושלושה פעמים בשיבוש (רש"י שם) ולכן הם מכונים 'מכשלה', ורמזו בזה, כי 'דברי תורה' הם בחינות הדבורים שסביבות המצוה, שהם 'וידבר ה'

עיונים

מיניה, ואפילו במדריגה שהוא עכשיו יש גם כן ה' יתברך, כי לית אתר פנוי מיניה, רק שהוא מצומצם מאוד, וזהו נקרא נעשה קודם ונשמע, אף בנפילתינו ממדרגתינו להדבק בה' יתברך באותה מדריגה, ואחר כך נשמע, שעיקר השמיעה גבוה לשון הבנה, דהיינו שבא למדריגה יותר גדולה, וזה הוא עיקר קבלת התורה שקיבלו ישראל, ולכן התפאר ה' יתברך בזה מאוד שקיבלו התורה בגדול האמת, והשיגו האמת שלעולם יהיו דבוקים בה' יתברך ולא יפרדו ממנו אף בנפלים ממדריגתם, וזהו עיקר ההילוך וההנהגה הישראלית, ובוה צריך להלך".

ועל פי זה תתבאר היטב שיחתו של רבינו ז"ל המובאת בשיחות הר"ן סימן קכ"ג, וז"ל: 'מענין קצת אנשים שמתקרבים לעבודת ה' יתברך ואחר כך מתרחקין. ענה ואמר: אף על פי כן יקר אצל ה' יתברך ההתקרבות בעצמו אף לפי שעה, אף על פי שאחר כך נעשה מה שנעשה חס ושלוש. ואמר, הלא על שעת מתן תורה נאמר (שיר השירים ד ט): "לבבתי באחת מעיניך", ואיתא במדרש: 'מהו באחת מעיניך, אלא שבעין השנית כבר היו מסתכלין על העגל', נמצא שבשעת מתן תורה כבר היה דעתם לפרוש חס ושלוש, ואף על פי כן היה יקר בעיני ה' יתברך מאוד ההתקרבות בעצמו, כמו שכתוב "לבבתי באחת מעיניך", כי זה בעצמו יקר מאוד בעיני ה' יתברך'.

ולכאורה יש להבין את הענין, מדוע היה יקר בעיני ה' יתברך דבר זה, הרי אם היה כבר אז דעתם לפרוש מהקב"ה ח"ו, אם כן כל קבלת התורה שקיבלו אינו קבלה אמיתית, ומדוע היה דבר זה יקר מאוד בעיני ה' יתברך. ואמנם לפי המבואר לעיל יתבאר הענין היטב, כי אכן רצונם של כלל ישראל היה להשאר תמיד דבוקים בה' יתברך בתכלית הדביקות, אך כלל ישראל ידעו שאחר כך יפלו ממדריגתם, כי זהו ההכרח שקודם שעולים לדרגה גבוהה יותר יש ירידה, ואף על פי כן קיבלו את התורה, אף שידעו שטבע חומריות הגוף והתגברות היצר יתכן שיפלו אחר כך בחטא העגל, כי ידעו שזהו הדרך בעבודת ה', וקיבלו על עצמם שבכל אופן שהוא יהיו דבוקים בה' יתברך, וגם יפלו וילקחו מהם כל המדריגות והכתרים שלהם, ולכן היה יקר מאוד בעיני ה' יתברך ההתקרבות שלהם, כי היתה זו התקרבות כזו של נעשה ונשמע, שגם אם יפלו ממדריגתם יהיו דבוקים בה' יתברך. ואכן אחר חטא העגל זכו להקמת המשכן, "ושכנתי בתוכם", שתשרה השכינה בתוך כל אחד ואחד מישראל.

גבוה ביותר בעבודת ה' אינו מסתפק בזה רק רוצה לעלות עוד יותר, ולא עוד, אפילו אם יורד חס ושלוש גם ממדריגתו הראשונה אז בוודאי אינו מסתפק עצמו במדריגה זו שירד אליה, רק מצפה שיעלה מירידתו זו למדריגה גבוה ביותר ממדריגתו שהיה בה קודם הירידה, ושהירידה הזו תהיה תכלית העליה, וזה בחינת 'איבדתם את הנעשה', היינו שירדתם גם ממדריגה זו שהייתם בה מקודם, על כל פנים 'שמרו את נשמע', ואז תצפו לעלות ממדריגת ירידתכם, ולא עוד אלא שאפשר שעל ידי זה תתהפך הירידה לתכלית העליה.

ובביאור הליקוטים ביאר עוד יותר בזה, שהנשמה היא בחינת נשמע, והגוף הוא בחינת נעשה, והיינו שקודם שזוכה הנשמה לעלות לבחינת נשמע, להשיג דברים עליונים, יש קודם לכן ירידה, שהיא בחינת נעשה, שהנשמה נופלת לתענוגי ותאוות הגוף. נמצא לפי דבריו שלא רק שאחר בחינת נעשה יש ירידה, אלא ענין הנעשה עצמו כולל את הירידה שקודם העליה לבחינת נשמע.

ולפי זה אפשר לבאר את הענין שישראל הקדימו נעשה לנשמע, שכן כלל ישראל הבינו בעומק דעתם שאף שהם כעת במדריגה גבוהה מאוד כאדם הראשון קודם החטא, אך לאחר מכן יהא עליהם לרדת ולפול ממדריגתם, (וכמו שבאמת היה לאחר מכן שחטאו בחטא העגל), כי זהו סוד סדר הבריאה שהחושן קודם לאור וההעדר קודם להויה, וכשם שהגרעין נרקב באדמה ורק אז צומח ממנו אילן שלם, כך גם האדם מוכרח לעבור ירדות ונפילות רבות קודם שעולה לדרגה גבוהה יותר, וזאת קיבלו ישראל על עצמם, שגם כשיפלו ממדריגתם, מבחינת הנעשה שלהם, יאמינו ויבינו שנפילה זו היא משמים, כדי שייגיעו לדרגה גבוהה יותר, ויעבדו את ה' יתברך כפי יכולתם גם בבחינת הנעשה שקודם לנשמע, בירידה הקודמת לעליה, שיהיו דבוקים בה' יתברך בכל מצב שהוא, גם בבחינת הנעשה הנמוך ביותר, משום שידעו שזהו הכנה להגיע לנשמע הגבוה יותר, ולכן גם כשיפלו מבחינת הנעשה יעשו גם אז מה שביכולתם ובכוחם, ויזכו גם אז לבחינת נעשה כפי כוחם, אף שהם עדיין רחוקים מאוד מהנשמע'.

וכך כתב ב'מאור עינים' (פ' יתרו): "צריך האדם שגם בנפלו ממדריגתו יתאמץ לעלות אל ה' באותו מדריגה שהוא עכשיו, כי צריך להאמין שמלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי

וְזֶה (רימ"ה ג): "פיוס ההוא יבקש עוון ישראל ואיננו", כי לעתיד יהיה בלוי תשובה, ועל ידי התשובה ודונות נעשין זכיות, ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל כן יבקשו אז העונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עונות ישראל, אך לוקחין עוד איזה עון, כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, כי יהיו כל העונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העונות נתהפכין לזכיות על ידי התשובה, שזהו פחיות ירידה תכלית העליה הנ"ל. וזה (הושע ט):

פחיות תפלה, כי אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו), ולעשות מהדברי התורה, שהוא פחיות נשמע, יהיה נעשה ממנו פחיות נעשה, עד שיהיה העמידה, שהיא פחיות התפלה, יהיה עליהם, הינו שיהיה לו פחיות עמידה, פחיות תפלה, פחיות נשמע גבוה יותר, כי כשיהיה מהנשמע נעשה, יהיה לו נשמע גבוה ממנו כנ"ל. וזה אי אפשר אלא אם כן נכשל בהם, כי לעלות מדרגא לדרגא, צריך ירידה תחלה, שהיא המכשול:

ביאורים

המכשול, ועל ידי המכשול הוא עולה לדרגה גבוהה יותר מהדרגה שהיה בה קודם לכן.

וזה מה שנאמר לענין לעתיד לבוא (רימ"ה ג): "פיוס ההוא יבקש עון ישראל ואיננו", ורמזו בזה, כי לעתיד יהיה בלוי תשובה, כי כל ישראל יחזרו בתשובה, ועל ידי התשובה ודונות נעשין זכיות, ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועל כן יבקשו אז העונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עונות ישראל, אך לוקחין עוד איזה עון כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, ורמזו בזה שהוא מלשון אין, כי יהיו כל העונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העונות נתהפכין לזכיות על ידי

תפלה, (ברכות ו) שנאמר "ויעמוד פנחס ויפלל" (תהלים קו), ולעשות מהדברי תורה, שהוא פחיות נשמע, יהיה נעשה ממנו פחיות נעשה, דהיינו ששיג את הדברי תורה שהיו נסתרים ממנו, עד שיהיה העמידה, שהיא פחיות התפלה, שהוא פחיות נשמע, יהיה עליהם, מעל הדברי תורה, הינו שיהיה לו פחיות עמידה, פחיות תפלה, פחיות נשמע גבוה יותר מהדברי תורה, שהיו אצלו עד עכשיו בפחיות נשמע, כי כשיהיה מהנשמע נעשה יהיה לו נשמע גבוה ממנו כנ"ל, וזה אי אפשר אלא אם כן נכשל בהם, כי לעלות מדרגא לדרגא צריך ירידה תחלה, שהיא

עיונים

להתגייר ביסורים כאלה? אך רות הצדקת בודאי היתה זאת במחשבתה, כי בודאי קיבלה על עצמה להתגייר ולא לעבור חס ושלום שום עבירה קלה, מכל שכן עבירות של ארבע מיתות בית דין חס ושלום, אך אף על פי כן השיבה בתמימות צדקתה ואמרה: "באשר תמותי אמות", שאפילו אם יתגבר הבעל דבר ויביאני חס ושלום למה שיוכל להכשיל את האדם, אף על פי כן אני מקבל עלי קדושת ישראל באמת ויעבור עלי מה ובאשר תמותי אמות וכו'. ואז קרבה אותה נעמי בהתקרבות גדול ונעשית צדקת גדולה עד שזכתה שיצא ממנה משיח שיחזיר את כל העולם למוטב.

אם כן רואים אנו בחינה זו גם אצל רות, שקיבלה עליה עול מצוות באופן שגם אם תיפול ממדריגתה תשאר בקדושת ישראל, כי ידעה שיתכן שתיפול ממדריגתה, וכך גם בקבלת התורה קיבלו על עצמם ישראל שישארו דבוקים בה' יתברך גם אם יפלו ממדריגתם, ולכן אנו קוראים את מגילת רות בחג השבועות.

מאמר הגמרא שהעונות מתהפכים לזכיות

העונות נתהפכין לזכיות: עיין יומא דף פ"ו ע"ב: 'אמר ריש לקיש, גדולה תשובה שדונות נעשות לו כשגנות, שנאמר

ועל פי זה יתבאר ענין קריאת מגילת רות בשבועות, וכמו שכתב בליקוטי הלכות (שילוח הקן הלכה ה): 'רות היתה צדקת גדולה ונתגיירה באמת מאור, ונתרצית על הכל עד שאמרה: "באשר תמותי אמות ושם אקבר", שפירשו רבותינו ז"ל שאמרה לה נעמי: ארבע מיתות נמסרו לבית דין, השיבה לה: "באשר תמותי אמות", שני קברים נמסרו לבית דין אחד לנחנקין ונהרגין ואחד לנסקלין ונשרפין, ונתרצית גם על זה ואמרה: "באשר תקברי אקבר", ואז: "ותרא כי מתאמצת היא ללכת איתה ותחדל לדבר אליה", ולמדו מזה שאין מרבין לרחוק רק מקרבין אותו, וכן הוא בענין התקרבות הרחוקים אל האמת. והבן היטב כל זה עד היכן נתרצית רות הצדקת, שנעמי התרתה בה שיש ארבע מיתות בית דין ושני קברים, כאמרת אולי לא תוכל לעמוד בנסיון ותעבור חס ושלום על ארבע מיתות בית דין, והשיבה: "באשר תמותי אמות ושם אקבר", שאין שיהיה אני חפץ בהאמת בקדושת ישראל ויעבור עלי מה, כי לכאורה היה ראוי לרות להשיב לנעמי: מה אתה מייראני בארבע מיתות בית דין, הלוא הבחירה בידי ובודאי לא אעבור חס ושלום עבירות גדולות כאלה שמגיע עליהם חס ושלום ארבע מיתות בית דין, מאחר שאני באה

למעוֹת חס וְשְׁלוֹם, בִּי בְּהִכְרַח צְרִיכִין לְעוֹת בְּשִׁבִיל
הַקְּדוּשָׁה בְּנ"ל, בִּי אִי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוּשָׁה
בְּאִמְת, בִּי אִם עַל־יְדֵי עוֹת בְּנ"ל, וְכִמּוֹ שְׁאִמֵּר הוּא
עֲצֻמוֹ: 'הוּי עוֹ בְּנִמְר', וּמִצַּד אַחַר הָעוֹת רַע מְאֹד,
הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא עוֹת־פְּנִים שְׁלֵא בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשָׁה
(מִכְּל־שִׁבּוֹן בְּשֶׁהוּא עוֹת־פְּנִים בְּנִגַּד הַקְּדוּשָׁה, שְׁמִעוּ
פְּנִים נִגַּד יִרְאִי ה' וְכִיּוֹצֵא), שְׁנֵה הָעוֹת רַע מְאֹד, בִּי
עוֹת־פְּנִים לְגִיהֶנֶם. וְאִם־כֵּן נִפְל פּוֹתָא בְּבִירָא, בִּי אִין
יִודְעִין אִיד לְהִתְנַהֵג – עַל זֶה בְּקִשׁ הַתַּנָּא: 'הֵי רְצוֹן
שְׁתַּבְּנָה עִירָךְ בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ' (שְׁלִכְאוּרָה הוּא

"שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל וְכוּ', בִּי כְּשִׁלְתָּ בְּעוֹנוֹךָ", הֵינּוּ עַל־יְדֵי
הַתְּשׁוּבָה, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִהַעֲבֹרוֹת בְּחִינַת מְכַשְׁלָה,
שֶׁהוּא הַתּוֹרָה בְּנ"ל:

וְזֶה פְּרוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה (אֲבוֹת פ"ה): 'וְהוֹדָה בֵּן תִּמְאָא אוֹמֵר:
הֵי עוֹ בְּנִמְר וְכוּ'. נִמְצָא, שְׁמֹהִיר עַל עוֹת
הַקְּדוּשָׁה, שְׁצָרִיד הָאֲדָם שִׁיְהִיָּה עוֹ בְּנִמְר בְּנִגַּד כֵּל
הַקְּמִים בְּנִגַּדוֹ לְמַנַּע אוֹתוֹ, חַס וְשְׁלוֹם, מִעֲבֹדְתוֹ.
וְתַכְף וּמִיד מְבַאֵר שֶׁם גְּדַל הַפְּנָם וְהָאִסּוּר שֶׁל
הָעוֹת־פְּנִים דְּסִטְרָא־אַחֲרָא, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב שָׁם: 'הוּא
הִיָּה אוֹמֵר: עוֹת־פְּנִים לְגִיהֶנֶם וְכוּ', וְאִם־כֵּן אֶפְשֶׁר

ביאורים

וְזֶה פְּרוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה (אֲבוֹת פ"ה): 'וְהוֹדָה בֵּן תִּמְאָא אוֹמֵר:
הֵי עוֹ בְּנִמְר וְכוּ' וְקַל כִּנְשֵׁר וְרוּץ כְּצַבִּי וּגִיבוּר כְּאֵרִי,
לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אֲבִיךָ שְׁבַשְׁמִים. נִמְצָא, שְׁמֹהִיר עַל עוֹת
הַקְּדוּשָׁה, שְׁצָרִיד הָאֲדָם שִׁיְהִיָּה עוֹ בְּנִמְר בְּנִגַּד כֵּל
הַקְּמִים בְּנִגַּדוֹ לְמַנַּע אוֹתוֹ חַס וְשְׁלוֹם מִעֲבֹדְתוֹ. וְתַכְף
וּמִיד מְבַאֵר שֶׁם גְּדַל הַפְּנָם וְהָאִסּוּר שֶׁל הָעוֹת פְּנִים
דְּסִטְרָא אַחֲרָא, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב שָׁם בְּהַמְשַׁךְ הַמְּשֻׁנָּה: 'הוּא
הִיָּה אוֹמֵר: עוֹ פְּנִים לְגִיהֶנֶם וְכוּ' וּבוֹשֶׁת פְּנִים לִגַּן עֲדִין.
וְאִם בֵּן אֶפְשֶׁר לְמַעוֹת, חַס וְשְׁלוֹם, וְלֹא לְדַעַת כִּי־צַד
לְהִתְנַהֵג, בִּי בְּהִכְרַח צְרִיכִין לְעוֹת בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשָׁה
בְּנ"ל, בִּי אִי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְּדוּשָׁה בְּאִמְת בִּי
אִם עַל יְדֵי עוֹת בְּנ"ל, וְכִמּוֹ שְׁאִמֵּר הוּא עֲצֻמוֹ: 'הוּי
עוֹ בְּנִמְר', וּמִצַּד אַחַר הָעוֹת רַע מְאֹד, הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא
עוֹת פְּנִים שְׁלֵא בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשָׁה (מִכְּל־שִׁבּוֹן מִי שֶׁהוּא
עוֹ פְּנִים בְּנִגַּד הַקְּדוּשָׁה, שְׁמִעוּ פְּנִים נִגַּד יִרְאִי ה'
וְכִיּוֹצֵא), שְׁנֵה הָעוֹת רַע מְאֹד, בִּי עוֹ פְּנִים לְגִיהֶנֶם.
וְאִם כֵּן, נִפְל פּוֹתָא בְּבִירָא – נִפְלָה הַרְפוּאָה וְהַעֲצִיבָה
בְּבוּר (שְׁבַת דף ס"ז ע"ב), בִּי אִין יִודְעִין אִיד לְהִתְנַהֵג, דְּהֵינּוּ
כִּי־צַד מִצַּד אֶחָד לְבַטֵּל אֶת הָעוֹת דְּסִטְרָא אַחֲרָא וּמִצַּד
שְׁנֵי לְזַכּוֹת לְעוֹת דְּקְדוּשָׁה

הַתְּשׁוּבָה, שְׁנֵהוּ בְּחִינַת 'וְיִרְדָּה תְּכַלִּית הָעֲלִיָּה' תנ"ל,
כִּי הִירִידָה שֶׁזֶהוּ הָעוֹנוֹת שִׁישְׂרָאֵל עָשׂוּ, תִּגְרוּם לְהַם
לְעֹלוֹת לְדַרְגָּה גְבוּוּהָ יוֹתֵר, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכּוּ לְתְּשׁוּבָה
שְׁלִימָה, וְלִהְיֶה אֵת מָה שֶׁהִיָּה אֲצִלָּם עַד עַכְשֵׁיו בְּחִינַת
'נִשְׁמַע', וְכֵן יִזְכּוּ לְעֹלוֹת מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה עַד שִׁיכְלִלוּ בְּאִין
סוּף, וְאִזּוּ גַם עוֹנוֹתֵיהֶם יִכְלִלוּ בְּאִין סוּף וְיִהְפְּכוּ לְזַכּוּיוֹת,
וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִהֶם תּוֹרָה, כִּי עוֹנוֹת אֵלוֹ גְּרַמּוּ לְהֶם לְהַגִּיעַ
לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה.

וְזֶה הַרְמוּז בַּפְּסוּק (הוֹשֵׁעַ יד): "שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל וְכוּ' עַד הִ'
אֲלוֹקֶיךָ, בִּי כְּשִׁלְתָּ בְּעוֹנוֹךָ", הֵינּוּ עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה וְיִהְיֶה
נַעֲשֶׂה מִהַעֲבֹרוֹת בְּחִינַת 'מְכַשְׁלָה', שֶׁהוּא הַתּוֹרָה בְּנ"ל,
שׁוֹכִים לָהּ עַל יְדֵי שְׁנַכְשָׁלִים קוֹדֵם לָכֵן, וְלִכֵּן הִיא מְכֻוֹנָה
'מְכַשְׁלָה', כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל עַל הַפְּסוּק: "וְהַמְכַשְׁלָה
הַזֹּאת תַּחַת יָדְךָ", וְנִמְצָא שֶׁ"כְּשִׁלְתָּ" רִמְזוּ לְתּוֹרָה. וְזֶהוּ
הַרְמוּז בַּפְּסוּק: "שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל" – כְּדֹאֵי לָךְ לַעֲשׂוֹת
תְּשׁוּבָה, כִּי עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה הַעֲבִירוֹת שֶׁעָשִׂיתָ יִהְפְּכוּ
לְתּוֹרָה, וְנִמְצָא שֶׁמִּלְבַּד הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת שֶׁתּוֹכָה לְהֶם עַל
יְדֵי תְּשׁוּבַתְךָ שֶׁתַּעֲשֶׂה מַעֲתָה, עוֹד תּוֹכָה שְׁגַם עוֹנוֹתֶיךָ
שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשֵׁיו יִהְפְּכוּ לְזַכּוּיוֹת וּלְתּוֹרָה.

עַתָּה יִתְבָּאֵר כִּי־צַד הַמְּבֹאֵר בְּמֵאמֵר זֶה מְרוּמּוֹ בְּדַבְרֵי
הַמְּשֻׁנָּה 'הוּי עוֹ כְּנִמְר וְכוּ'.

עיונים

וּבִסְפָר מְאֹר וְשִׁמְשׁ (פְּרִשְׁת בְּחוֹקִי) כְּתַב: "שְׁמַעְתִּי בִשֵׁם
הַבַּעֲשָׁט ז"ל עַל פְּסוּק "בַּיּוֹם הַהוּא יִבְקֹשׁ עוֹנוֹן יִשְׂרָאֵל
וְאֵינְנוּ", וְצָרִיךְ לְדַעַת הוּאִיל וְיִמְחֹל לְהֶם עוֹנוֹתֵיהֶם לְמָה
יִתְבַקֵּשׁ עוֹד, וְאִמֵּר הוּא ז"ל כִּי הִשֵּׁב מֵאֲהַבָה זְדוּנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ
זְכוּיוֹת וְאִם כֵּן יִקְבְּלוּ שְׂכָר עֲלֵיהֶם, לָכֵן יִתְבַקֵּשׁ עוֹד כְּדִי

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כְּשִׁלְתָּ בְּעוֹנוֹךָ, הֵא עוֹנוֹן מִזִּיד
הוּא וְקָא קְרִי לִיָּה מְכַשּׁוֹל, אֵינִי וְהָאִמֵּר רִישׁ לְקִישׁ גְּדוּלָה
תְּשׁוּבָה שְׁזוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כְּזִכּוּיוֹת, שְׁנֵאמֵר וּבִשְׁבוּב רִשַׁע
מִרְשַׁעְתּוֹ וְעֵשָׂה מִשְׁפַּט וְצַדִּיקָה עֲלֵיהֶם הוּא יַחִידָה, לֹא קִישֵׁי
כֵּאֵן מֵאֲהַבָה כֵּאֵן מִיִּרְאָה.

נאמנה כנ"ל. אך לבוא לזה הוא על-ידי: 'ותן חלקנו בתורתך', הינו על-ידי שמשגיגין בחינת נעשה ונשמע - שעושיין מהנשמע נעשה, מתורת ה' - תורתו, דהינו שזוכה להשיג תורת ה' כנ"ל. וזהו: 'ותן חלקנו בתורתך' - שיהיה חלקנו, שהוא החלק שלנו בתורה, הינו בחינת תורתו, בחינת נעשה, בתורתך - הינו תורת ה' ממש, הינו שזוכה להכלל באין כנ"ל, שזוכה להשיג תורת ה', בחינת נשמע, שעל-ידי זה זוכין לשמחה כנ"ל, שעל-ידי זה זוכין לעזות דקדושה כנ"ל, בחינת: "כי חדות ה' היא מעזכם" כנ"ל:

וזה: 'ובשת פנים לגועדן', כי באמת זה העזות דקדושה נמשך מבשת, כי לעזות דקדושה זוכין

פליאה גדולה, וכל אדם משתומם על זה: מה סמיכות יש לתפלה זאת להקודם, וגם אין זה דרך המשנה להתפלל תפלה ובקשה באמצע דבריו, אך עתה מבאר היטב), הינו שהתפלל, שזוכה לידע איד להתנהג בענין העזות, הינו שלא יהיה לו שום עזות דסטרא אחרא, רק שזוכה שיהיה לו עזות דקדושה, שעל-ידו נבנה ירושלים קריה נאמנה, הינו שזוכין לאמונה על-ידי זו העזות, כמבאר לעיל, שאי אפשר להתקרב להצדיקים אמתיים, שהם בחינת כלליות שבועה רועים, שהם כלליות הקדושה, שעקר האמונה נמשך על-ידם, כי אם על-ידי עזות כנ"ל, וזהו: 'יהי רצון שתבנה עירך במהרה כמינו', הינו שיהיה העזות עזות דקדושה, שממנו נבנה ירושלים קריה

ביאורים

אך לבוא לזה הוא על ידי מה שנאמר בהמשך המשנה שם: 'ותן חלקנו בתורתך', הינו על ידי שמשגיגין בחינת נעשה ונשמע - שעושיין מהנשמע נעשה, מתורת ה' - תורתו, דהינו שזוכה להשיג תורת ה' כנ"ל. וזהו: 'ותן חלקנו בתורתך' - שיהיה חלקנו, שהוא החלק שלנו בתורה, הינו בחינת תורתו, בחינת נעשה, בתורתך - הינו תורת ה' ממש, הינו שזוכה להכלל באין כנ"ל, דהיינו בבחינת אין סוף, ששם בחינת התורה היא תורת ה' ממש, והתפילה היא תפילת ה' ממש, והיינו שזוכה להשיג תורת ה', בחינת נשמע, שעל ידי זה זוכין לשמחה כנ"ל, שעל ידי זה זוכין לעזות דקדושה כנ"ל, בחינת: "כי חדות ה' היא מעזכם" כנ"ל.

וזה מה שנאמר שם במשנה: 'ובשת פנים לגועדן', כי באמת זה העזות דקדושה נמשך מבשת, כי לעזות

(שלבאורה הוא פליאה גדולה וכל אדם משתומם על זה: מה סמיכות יש לתפלה זאת להקודם - למה שנאמר קודם לכן, וגם אין דרך המשנה להתפלל תפלה ובקשה באמצע דבריו, אך עתה מבאר היטב), הינו שהתפלל, שזוכה לידע איד להתנהג בענין העזות, הינו שלא יהיה לו שום עזות דסטרא אחרא, רק שזוכה שיהיה לו עזות דקדושה, שעל ידו נבנה ירושלים קריה נאמנה, הינו שזוכין לאמונה על ידי זה העזות, כמבאר לעיל, שאי אפשר להתקרב להצדיקים אמתיים, שהם בחינת כלליות שבועה רועים, שהם כלליות הקדושה, שעקר האמונה נמשך על ידם, כי אם על ידי עזות כנ"ל. וזהו: 'יהי רצון שתבנה עירך במהרה כמינו', הינו שיהיה העזות עזות דקדושה, שממנו נבנה ירושלים קריה נאמנה, כנ"ל.

עיונים

עז כנמר, ויתחזק ויתגבר לכבוש את יצרו, וזהו עיקר עזות דקדושה, כי עיקר עזות דקדושה מקבלין מבחינת בושת פנים דקדושה, בחינת ובושת פנים לגן עדן וכי'.

ועל כן עיקר הזיווג היא בליל שבת, כי העיקר הוא לשבר עזות הגוף בתאוה זו, כי שם עיקר אחיות עזות דסטרא אחרא שאין לו בושת אנפין מה יתברך חס ושלום, ובשבת אז זוכין לבושה דקדושה שהיא בחינת עזות דקדושה כנ"ל, בבחינת בראשית ירא שבת ירא בשת, ואז זוכין שיהיה לו בושת אנפין מקודשא בריך הוא, שלא יהיה נלכד חס ושלום

להרבות שכון. וזהו ביום ההוא יבוקש עון בית ישראל, כשביל להרבות שכון, ואיננו, רצה לומר שלא יהיו עוד עוונות אלא זכיות."

מת צריך האדם להשתמש בבושת פנים ומתי בעזות דקדושה

זה העזות דקדושה נמשך מבושת: בליקוטי הלכות (הל' עירובי תומיין הל' ד) כתב: "שמירת הברית הוא עיקר עזות דקדושה, כי בו עזו, בו תוקפא, כמובא, כי אין בושת אלא במקום עריין, ועל כן העיקר לשבר זאת התאוה שהיא בחינת בושת, על ידי שיהיה לו בושת אנפין מה יתברך, ועל ידי זה יהיה

על ידי שמחה וחדות, בחינת: פי חדות ה' היא מעונכם פנ"ל, ולחדות ה' זוכין על ידי בחינת נעשה ונשמע פנ"ל, ועקר שלמות השמחה הוא על ידי היראה, שהיא בחינת נשמע, בחינת תפלה פנ"ל,

ביאורים

ידי יראה, שהיא בחינת 'נשמע', בחינת תפלה פנ"ל, כמובא לעיל באות י' ש'בראשית' שהוא בחינת 'מאמר השלם', בחינת 'נשמע', יש בו שתי מילים: 'ירא בושתי',

דקדושה זוכין על ידי שמחה וחדות, בחינת: "כי חדות ה' היא מעונכם" פנ"ל, ול'חדות ה'" זוכין על ידי בחינת 'נעשה ונשמע' פנ"ל. ועקר שלמות השמחה הוא על

עיונים

צריכין ליהזר מאוד שלא יפלו בדעתם חס ושלום מחמת הבושה, דהיינו שמחמת הבושה שמתביישין להרים פניהם נגדו יתברך יסתמו פיהם לגמרי חס ושלום, ולא יבקשו מחילה כלל ולא יתוודו חטאיהם ועוונותיהם מחמת שמתביישין מפניו יתברך, כי מזה צריכין ליהזר מאוד, כי באמת אף על פי שבודאי צריכין להתבייש מאוד מפניו יתברך על גודל עוונותיו, אבל אף על פי כן צריכין להתגבר ולהתחזק מאוד בעזות גדול דקדושה להעז פניו נגדו יתברך להתוודות לפניו עוונותיו ולבקש כפרה ומחילה מלפניו, כי זהו רצונו יתברך, כמו שכתוב (משלי כח), "מכסה פשעיו לא יצליח ומודה ועוזב ירוחם", וכו'.

ועל כן צריך להתגבר לבוא לעזות גדול מתוך הבושה הגדולה שיש לו מפניו יתברך, וכמבואר במאמר זה שעזות דקדושה נמשך דייקא מבושה דקדושה, דהיינו שאף על פי שיש לו בושה גדולה מפניו יתברך, אף על פי כן יבטח ברחמיו המרובים בלי שיעור וערך ויסלק הבושה מעל פניו ויעז פניו נגדו יתברך ויתודה לפניו כל חטאיו ויבקש מחילה, כי כך הוא רצונו יתברך כנ"ל, כי אם ישאר חס ושלום בבושה, דהיינו שיתבייש מפניו יתברך ולא יתוודה כלל ולא יבקש מחילה וכפרה כלל מחמת הבושה, אזי אדרבא זהו עיקר העזות שמעז פניו לפני ה' יתברך ואינו מודה על האמת לפניו, כמו שכתוב, "הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי", וגם אם לא יתגבר לבקש מחילה ולהתפלל לפני ה' יתברך שיצילו מחטאיו, חס ושלום, יוכל להכשל להבא בחטאים שהם עיקר העזות דסטרטא אחרא שמעז פניו בפני ה' יתברך לעשות איזה חטא חס ושלום.

וכמו שמצינו כמה בני אדם שנשכלים בזה שהם מהפכים דברי אלקים חיים, כי בתחילה הוא חוטא נגד ה' יתברך ויש לו עזות כזה לעשות עבירה, חס ושלום, למרות עיני כבודו חס ושלום, נמצא, שיש לו עזות גדול מאוד, ואחר כך אחר שעשה החטא והעוון הוא נופל בדעתו מאוד מאוד ונדמה לו שזהו בכלל בושה שמתבייש מאוד לפניו יתברך עד שאינו יכול אפילו להתפלל כלל, ולעשות שום דבר שבקדושה מחמת גודל הנפילה שנפל בדעתו מאוד מחמת העוונות שנכשל בהם, ומזה באים כל הנפילות של כמה וכמה אנשים שנופלים למה שנופלים, רחמנא לצלן, וכל זה הוא מחמת הבושה הגדולה שיש להם אחר החטא, ומחמת זה נופלים בדעתם ומתביישים לעשות שום דבר שבקדושה, ועל ידי זה יורדן מטה מטה עד שבאים למה שבאים, רחמנא לצלן.

בתאוה הבהמיות, שלא יהיה עזות חס ושלום, ואז זוכה שיהיה זיווגו בקדושה גדולה באימה ביראה בבושת אנפין, כמובא בתקונים."

ובמקום אחר (הל' הלוואה הל' ג) כתב: "באמת צריך האדם לשקול דרכיו מאוד בזה בענין העזות דקדושה, כי יש עזות דסטרטא אחרא שהיא מדה רעה מאוד שצריכין לברוח ממנה מאוד מאוד, כי עז פנים לגיהנם, ולהפך בקדושה אי אפשר להתקרב בשום אופן אל הקדושה באמת כי אם על ידי עזות, על כן צריך כל אדם לפלס דרכיו ולהסתכל על האמת במקום שצריכין להתגבר שיהיה לו עזות בשביל דבר שבקדושה שצריכין להתחזק בזה מאוד בחינת הוי עז כנמר וכו', ולהיפך להתרחק מעזות דסטרטא אחרא מאוד, כי יש בושה דקדושה ועזות דקדושה ולהפך יש בושה דסטרטא אחרא ועזות דסטרטא אחרא ובחינת אלו של בושה ועזות דקדושה ולהבדיל דסטרטא אחרא הם בכל הבחינות, הן כנגד בני אדם והן כנגד ה' יתברך, כביכול, וצריכין לזהר בזה מאוד להשתמש בכל מידה כראוי בקדושה ולא להפך דברי אלקים חיים חס ושלום.

ונבאר קצת מעט מזה וממילא יבין המשכיל השאר דבר מתוך דבר, כי כנגד ה' יתברך בודאי צריך שיהיה להאדם בושה גדולה ונוראה כנגד רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין, והבושה היא מעלה גדולה מאוד שעל ידי זה ניצולין מחטאים מחמת שמתביישין ממנו יתברך, כמו שכתוב, "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", ואמרו רבותינו ז"ל, זו הבושה. וכמו שהפליגו רבותינו ז"ל במעלת הבושה.

אבל אף על פי כן בהכרח שיהיה להאדם עזות גדול כנגד ה' יתברך, כי לפי גודל הבושה מפניו יתברך לא יוכל להרים ידו לעשות שום דבר שבקדושה ולא יוכל לפתוח פיו כלל להתפלל לפניו על צרכיו מגודל הבושה, וכמבאר בדברי רבינו ז"ל מזה במקום אחר שבשעת התפילה צריכין לסלק הבושה מעל פניו ולהתגבר בעזות גדול נגדו יתברך להעז פניו לבקש מלפניו יתברך כל צרכיו, כמו שכתוב, "בך בטחו אבותינו וכו', בך בטחו ולא בוש". כמבואר (בסימן ל'). ובפרט מי שנכשל, חס ושלום, באיזה פגם שפגם נגדו יתברך, מכל שכן אם חטא חס ושלום חטא גמור, מכל שכן כמו שיש כמה אנשים שמלכלכים בעוונות רבים מאוד, ובודאי צריכין להתבייש מאוד מפניו יתברך על שחטאו כנגדו יתברך, אבל

וְזֶה פְּרוּשׁ: 'אַלְעֹזֵר וְעִירָא תְּהוּ סִיּוֹס מְסָאנָא
 אַכְמָא. אָמְרוּ לֵהּ: מַה עֲבַדְתְּ. אָמַר: קָא
 מְתַאפְּלִינָא עַל יְרוּשָׁלַיִם' (ב"ק נט) – כִּי תִהְיֶה מִתְאֵבֵל
 עַל יְרוּשָׁלַיִם קָרְיָה נְאֻמְנָה, תִּיגַו עַל קַלְקוּל הָאֻמוּנָה,
 וְעַל־כֵּן סִיּוֹס מְסָאנָא אַכְמָא, לְהוֹרוֹת שְׁתַּתְקַלְקַל חוֹתֵם
 הַרְגְּלִין, וְנַעֲשֶׂה מִ"חוֹתֵם" דָּם "נִדְת". וְזֶה: מְסָאנָא

וְיִרְאָה הִיא בִשְׁת, יִרְא בִשְׁת. נִמְצָא, שְׁנֵה הַעֲזוֹת
 דְקַדְרְשָׁה נִמְשָׁד מִבִּשְׁת. וְזֶה: וּבִשְׁת פְּנִיִם לְגַן עֵדֶן, כִּי
 הַעֲזוֹת הַזֹּאת דְקַדְרְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּשְׁת, הוּא
 בְּחִינַת עֵדֶן, בְּחִינַת עֵדֶן עֲלָאָה וְכו', שֶׁהוּא בְּחִינַת
 נִשְׁמַע, בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת תְּפִלָּה כְּפִ"ל, וְלִבּוֹא לְעֲזוֹת
 הַזֹּאת, הַתְּפִלָּל: יְהִי רְצוֹן שְׁתַּבְּנָה עֵירָד וְכו' כְּפִ"ל:

ביאורים

להם: או אתם שאלו ממני דבר או אני אשאל ממכם
 דבר, אמרו לו: שאל אתה, אמר להם: מי שקצץ עץ
 תמר שפירותיו עדיין אינם מבושלים כמה משלם, אמרו
 לו: דמי הפירות שאינם מבושלים, אמר להם: והרי יהיו
 ממנו תמרים ששויים יותר, אמרו לו: משלם דמי תמרים,
 אמר להם: והרי לא לקח ממנו את העץ כשהיו בו
 תמרים, אמרו לו: אמור לנו אתה, אמר להם: בשישים,
 (ששמים כמה שוה קרקע פי שישים מקרקע זו שהעץ
 בה כשהיא יחד עם העץ, וכמה שוה כשהיא בלא העץ,
 ומשלם את ההפרש), אמרו לו: מי אומר כמותך, אמר
 להם: הרי שמואל חי ובית דינו קיים, שלחו שאלה זו
 לפני שמואל, אמר להם שמואל: נכון אמר לכם ששמים
 בשישים, ועזבוהו.

ורמוז בדברי הגמרא, כִּי מַה שֶׁאִמַּר שֶׁהוּא מִתְאֵבֵל עַל
 יְרוּשָׁלַיִם, הֵינּוּ שֶׁהוּא תְּהוּ מְתַאֲבֵל עַל יְרוּשָׁלַיִם קָרְיָה
 נְאֻמְנָה, תִּיגַו עַל קַלְקוּל הָאֻמוּנָה. וְעַל כֵּן סִיּוֹס מְסָאנָא
 אַכְמָא – לִבֵּשׁ מִנְעֵלִים שְׁחוּרִים, לְהוֹרוֹת שְׁתַּתְקַלְקַל
 חוֹתֵם הַרְגְּלִין, שֶׁהוּא חוֹתֵם הַפְּנִימִי, כְּמוֹכָא לְעִיל
 בַּאוֹת א', שְׁמוֹכִי הַדּוֹר חוֹתֵם אֶת גִּזְרֵי הַדִּין שֶׁנִּגְזַר
 בְּשִׁמִּים עַל הַדּוֹר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים, וְחוֹתֵם
 זֶה נִתְקַלְקַל, וְנַעֲשֶׂה מִ"חוֹתֵם" דָּם "נִדְת", שֶׁהֵם

וְיִרְאָה הִיא בִשְׁת, יִרְא בִשְׁת, שִׁירָא וּמִתְבִּיֵשׁ מַה
 יִתְבַּרְךְ, נִמְצָא שְׁנֵה הַעֲזוֹת דְקַדְרְשָׁה נִמְשָׁד מִבִּשְׁת. וְזֶה
 רִמּוֹז בְּמִילִים: 'וּבִשְׁת פְּנִיִם לְגַן עֵדֶן, כִּי הַעֲזוֹת הַזֹּאת
 דְקַדְרְשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת 'בִּשְׁת', הוּא בְּחִינַת 'עֵדֶן', בְּחִינַת
 'עֵדֶן עֲלָאָה' וְכו', כְּמוֹכָא לְעִיל בַּאוֹת ט', שֶׁהוּא בְּחִינַת
 'נִשְׁמַע', בְּחִינַת 'יִרְאָה', בְּחִינַת 'תְּפִלָּה' כְּפִ"ל. וְלִבּוֹא
 לְעֲזוֹת הַזֹּאת, הַתְּפִלָּל: 'יְהִי רְצוֹן שְׁתַּבְּנָה עֵירָד וְכו'
 כְּפִ"ל, שֶׁתִּהְיֶה הַעֲזוֹת עֲזוֹת דְקַדְרְשָׁה, שֶׁעַל יְדֵי זוֹכִים
 לְאֻמוּנָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת יְרוּשָׁלַיִם קָרְיָה נְאֻמְנָה.

עתה יתבאר, כיצד על פי המבואר במאמר זה,
 יבואר הרמוז במעשה של 'אלעזר ועירא' המובא
 בגמרא.

וְזֶה פְּרוּשׁ מַה שְׁמוֹכָא בְּגִמְרָא (ב"ק נט): 'אַלְעֹזֵר וְעִירָא
 תְּהוּ סִיּוֹס מְסָאנָא אַכְמָא – אֲלֵעֹזֵר זְעִירָא הִיָּה לִּבּוֹשׁ
 מִנְעֵלִים שְׁחוּרִים (שֶׁהוּא מִנְהַג אֲבֵלִים), וְעוֹמֵד בְּשׁוֹק שֶׁל
 נִהַרְדְּעָא. אָמְרוּ לֵהּ: מַה עֲבַדְתְּ – אִמְרוּ לוֹ: מִדּוּעַ אַתָּה
 לִּבּוֹשׁ דּוֹקָא מִנְעֵלִים כֵּאלוֹ. אָמַר: קָא מְתַאֲפְּלִינָא עַל
 יְרוּשָׁלַיִם – אִמַּר לֵהֶם: מִשּׁוּם שֶׁאֲנִי מִתְאֵבֵל עַל
 יְרוּשָׁלַיִם, אִמְרוּ לוֹ: הֵאֵם אַתָּה חֹשֵׁב לְהִתְאֵבֵל עַל
 יְרוּשָׁלַיִם, סִבְרוּ שְׂגָאוּהּ הִיא וְחִבְשׁוּהּ בְּמַאֲסֵר, אִמַּר
 לֵהֶם: אָדָם גְּדוֹל וְחֹשֵׁב אֲנִי. אִמְרוּ לוֹ: מִנֵּין נָדַע, אִמַּר

עיונים

זה העזות הוא בושה, כי נמשך מבחינת בושת פנים לגן עֵדֶן
 שמשם נמשך העזות דקדושה כנ"ל, כי על ידי העזות הזה
 יזכה להנצל מחטאים להבא ולהיות כרצונו, שזוהו בחינת
 בושה שיתבייש מעתה לפניו לבלי לעבור על מצוותיו
 יתברך, בחינת ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זה הבושה,
 לבלתי תחטאו וכנ"ל, ולהיפך הבושה דסטרא אחרא
 שמתבייש לדבר לפניו יתברך ולהרים עצמו לעבודתו יתברך
 מחמת גדול עוונותיו זהו עיקר העזות דסטרא אחרא שנמשך
 מבושה דסטרא אחרא, כי הלא על ידי בושה זו, אדרבא,
 הוא מעז פניו מאוד נגדו יתברך ואינו עובדו כלל חס
 ושלום, ויבוא למה שיבוא חלילה אם יפול בדעתו חס
 ושלום וכנ"ל.

ובאמת הם המפכים הדרך מהיפוך אל היפוך, כי אדרבא,
 צריכים להתנהג בהיפך ממש, כי בתחילה בודאי צריך
 שיהיה לו בושה גדולה לפניו יתברך ויהיה מורא שמים עליו
 כמורא בשר ודם לבלי לעשות שום חטא ועוון נגדו יתברך,
 אבל אם כבר התגבר עליו הבעל דבר ונכשל במה שנכשל,
 חס ושלום, צריך להתגבר שיהיה לו עזות גדול מאוד נגדו
 יתברך ולהתאמץ בכל עוז לבלי ליפול בדעתו כלל, רק
 לבטוח ברחמיו המרובים בלי שיעור ולהתחזק להתחיל בכל
 עת מחדש, ולא יסתכל כלל על מה שעבר עד הנה, רק
 ישתטח לפניו יתברך ויבקש מלפניו ויתוודה לפניו עוונותיו
 ויבקש מחילה עליהם, ויתחנן מלפניו יתברך על להבא
 שיצילהו ה' יתברך ברחמיו המרובים בלי שיעור, כי באמת

ממילא חותם הרגלין, פי עקר הוא האמונה פנ"ל):
 'אמרו לה: מי חשיב את לאתאבולי וכו'" –
 הינו שחשדוהו שיש לו גדלות, ועל־כן
 על־ידך נתקלקלו הרגלין, בבחינת (תהלים ל): "אל

אפמא – שנתקלקל הרגלין ונעשה נדת, פי האי שחר
 אדם הוא (חולין מו), וזה נעשה על־ידי קלקול האמונה,
 פי עקר היא האמונה, פמבאר למעלה (שעל־ידי
 קלקול האמונה, שהוא בחינת חותם הידיו, נתקלקל

ביאורים

פנ"ל, כי כשמתקלקל החותם החיצון יכולים החיצונים
 להתקרב לחותם הפנימי ולקלקל גם אותו, ולכן כיון
 שהיה מתאבל על קלקול האמונה, לבש מנעלים
 שחורים, להורות שהתקלקלה האמונה שהיא חותם
 הידיו, וממילא התקלקל חותם הרגלין).
 'אמרו לה: מי חשיב את לאתאבולי וכו'" – אמרו לו:
 האם אתה חשוב להתאבל על ירושלים, סברו שגאווה
 היא וחבשוהו במאסר, – הינו שחשדוהו שיש לו
 גדלות, ועל כן על ידך נתקלקלו הרגלין, בבחינת מה
 שנאמר (תהלים ל): "אל תבואני רגל נאווה", הרי שהגאווה

בגימטריא שווה. וזה: 'מסאנא אפמא' – מנעלים
 שחורים – שנתקלקל בחינת הרגלין ונעשה נדת, פי
 אמרו בגמרא לענין דם נדה: 'האי שחר אדם הוא' –
 כשאשה רואה דם שחור הרי שהוא היה פעם אדם
 והשתנה לשחור (חולין מד), ונמצא ששחור רומז על דם
 נדה, וזה נעשה על ידי קלקול האמונה, פי עקר היא
 האמונה, פמבאר למעלה (שעל ידי קלקול האמונה,
 שהוא בחינת חותם הידיו, שהוא החותם החיצון
 שסביב החותם הפנימי, נתקלקל ממילא חותם
 הרגלין, שהוא החותם הפנימי, פי עקר הוא האמונה

עיונים

כאין כלפי הצדיק הגדול ממנו, ועזות היא בחינת גאווה, ואצל
 הקב"ה הגאווה והענוה מתאחדים יחד, ובמקום גדולתו שם
 אתה מוצא ענוותנותו, ומשם נשפע ונשתלשל לנבראים
 אחדות הגאווה והענוה, שהיא אחדות העזות והבושת, וכתב
 ששמע מאביו ז"ל בשם מוהרנ"ת ז"ל ששמע מפיו של רבינו
 ז"ל שרמז בשעת אמירת תורה זו בענין תמורת וחילוף העזות
 דסטרא אחרא בעזות דקדושה, שמואב לעיל שאפשר לטעות
 חס ושלום ביניהם, ורמז בזה שיש שנוגע ענין התמורה
 והחילוף הזה גם בגדולי גדולים, ורבינו ז"ל הודה לה יתברך
 שזכה להתקדש ולהודרך מזה, ועל פי זה יבואר הענין,
 שאלעזר זעירא, זכה לענוה, ולכן נקרא זעירא, והוא השתדל
 בבנין ירושלים שהיא האמונה על ידי שהתאבל עליה, כמו
 שאמרו שכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבנינה, ולכן
 השתדל במידת הענוה שהיא בושת פנים, שהיא היפך העזות
 דסטרא אחרא, ובושת זו מאוחדת עם העזות דקדושה, ועל
 ידי העזות דקדושה נבנית האמונה, וכיון שהשתדל בענין
 העזות דקדושה, לכן חשדוהו בענין זה בעצמו באחיות
 הגאווה והעזות דסטרא אחרא, שמה חס ושלום נאחו בו מעט
 בחינת העזות דסטרא אחרא, כי גם בצדיקים האמיתיים, נאחו
 לפעמים בדקות ענין העזות דסטרא אחרא, להעזי ולהתגאות
 כנגד הגדול מהם, שהוא מוכיח הדור, (וכעין מה שמצינו אצל
 השבטים הקדושים שלא רצו להתבטל ליוסף הצדיק שהיה
 גדול מהם), וגם אם אין בהם בענין הזה, רק פגם דק מן הדק,
 אבל כל הגדול מחבירו, גדול יצרו יותר, ובפרט בענין כזה,
 אשר עיני כל בית ישראל נשאות עליהם, והמחלוקת תתרבה
 אחר כך ממילא על ידי אנשיו ומקורביו כפלי כפלים מכפי
 שיצא מפיו בעצמו. ואז חבשוהו בתפיסה, ואז אמר להם:
 אתם שאלו ממני דבר או אני אשאל ממכם דבר, כי זה יהיה

הקשר בין ענין הגדלות שחשדוהו לענין העזות דקדושה
 שחשדוהו שיש לו גדלות: הנה מוהרנ"ת ז"ל הקשה לעיל
 (באמצע אות י' במאמר המוסגר) בענין זה, שלא נזכר במאמר
 בתחילה מענין פגם הגדלות, וזהו על פי הכלל שנראה ברובם
 ככולם של התורות שלאחר שהודיע את עצם ההשגה של
 המאמר לעוברא ולמעשה, ומביא אחר כך איזה פסוק או
 מאמר חז"ל שמרמז בו המאמר, אינו מוסיף בביאור המאמר
 חז"ל או הפסוק ענין חדש שלא הוזכר קודם לכן, ועיין שם
 מה שתיריך בזה.
 ובביאור הליקוטים כתב לבאר בזה, כי הנה מבואר לעיל
 שמאמר השלם שהוא בחינת נשמע הוא בחינת אב ובן כאחד,
 כי שם נכלל הכל, וזהו גם ענין אחדות ודביקות הנשמה
 בבשר הגוף, שהנשמה שהיא בחינת נשמע והגוף שהוא
 בחינת נעשה נכללים יחד, וזהו גם ענין אחדות העזות
 והבושת דקדושה, שמבואר לעיל שהעזות דקדושה נמשך
 מבושת, וזהו משום שבשורש הם נכללים יחד, כי העזות
 דקדושה הוא מצד הנשמה והאב, והבושת הוא מצד הגוף
 והבן, ואמנם כשם שכשנעשה ונשמע מתאחדים יחד נקראת
 המדריגה על שם נשמע, והיא עצם המדריגה, כך גם כשזוכים
 להתעלות לבחינה העליונה שהיא בחינת קודם הבריאה,
 בחינת אין סוף, שהיא בחינת עזות, בחינת אב, אף שהמדריגה
 התחתונה כנגד העליונה היא נקראת בבחינת בושת ובבחינת
 בן, אבל באמת שם גם בושת הבן נכללת בתכלית האחדות
 בעזות האב, ולכן מי שזוכה למדריגה זו נחשב הדבר שהוא
 תורת ה' ותפילת ה' ממש, כי הוא מתאחד עם ה' יתברך.
 והנה נמצא שהעזות דקדושה והבושת מאוחדים יחד, וזהו
 ענין הענוה והגאווה, כי בושת פנים הוא ענין ענוה וביטול

תבואני רגל גאווה, כי על ידי גדלות נתקלקלו הרגלי, בבחינת: 'כל המתגאה, פאלו דוחק רגלי' השכינה. ועל כן, בין ששדוהו בגדלות, חבשוהו, כי ענש הגדלות הוא תפיסה, כמו שאמרו רבותינו

ביאורים

וממילא מתקלקל החותם הפנימי (על פי דברי ר' נתן זצ"ל לעיל באת 10), וטעם נוסף מדוע על ידי הגדלות מתקלקל החותם הפנימי, כי הגאווה באה על ידי עזות דסטרא אחרא, שהיא ההיפך מעזות דקדושה הנמשכת מבושת, שעל ידה זוכים לאמונה, שעל ידי זה נשמר החותם הפנימי, ועל ידי גאווה שהיא עזות דסטרא אחרא אי אפשר לזכות לעזות דקדושה (ביאור הליקוטים), ועוד יש לפרש על פי מאמר רבותינו ז"ל בגמרא ב"ב דף צ"ו: 'כל המתגאה אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: גבר יהיר ולא ינוה, וכתב התם: אל נווה קדשך' (שמות ט"ו), מבואר שעל ידי גדלות ויוהרא אין זוכים לכנוס אל 'נווה קדשך', שמבואר לעיל שזהו בחינת השבעה רועים, שהם כלליות הקדושה, שעל ידם נשלם האמונה הקדושה שהוא בחינת ירושלים (פריפראות לחכמה). ועל כן, בין ששדוהו בגדלות, חבשוהו במאסר, כי ענש הגדלות הוא תפיסה במאסר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יג.) על אדם שזכה

היא בחינת 'רגל', והטעם, כי על ידי גדלות נתקלקלו הרגלי, בבחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל: 'כל המתגאה, פאלו דוחק רגלי' השכינה, דכתיב 'מלוא כל הארץ כבודו', כי הוא מראה שיש כח ושליטה לדבר אחר בעולם חוץ מהשכינה, הרי שעל ידי הגדלות מתקלקלת הבחינה העליונה שנקראת 'רגלי', והטעם שעל ידי הגדלות מתקלקל החותם הפנימי שהוא בחינת 'רגלי', כי על ידי ענוה וביטול זוכים לבחינת 'שמע', דהיינו לעלות מדרגה לדרגה ולהשיג את מה שנסתר ממנו, עד שהאדם זוכה על ידי זה להיות בבחינת 'אין' ולהכלל באין סוף, כי אי אפשר להכלל באין סוף' שהוא בחינת 'אין' אלא מי שהוא בחינת 'אין', דהיינו שהוא עניו באמת ומבטל עצמו תכלית הביטול, ועל ידי זה זוכים לשמחה, ועל ידי זה זוכים לעזות דקדושה, ועל ידי זה זוכים להתקרב לשבעת הרועים, שעל ידם נשלמת האמונה, שעל ידי האמונה נשמר החותם הפנימי, נמצא שעל ידי גאווה אי אפשר לזכות לכל זה,

עיונים

על ידי עזות, ועוד יש להתפלא על מאמר התנא שכתב באופן כללי שעז פנים לגיהנום, שהרי קודם לכן כתב הוא בעצמו. הוי עז כנמר.

וכתב לבאר בזה, כי אין מי שיזכה לשלימות המידה הזאת של העזות והגאווה דקדושה, אלא משה משיח בעצמו, שזוכה למידה השמינית שהיא למעלה מהשבעה רועים, כמבואר לעיל, ולכן הוא זוכה בשלימות לשמינית שבשמינית של הגאווה שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ה.) שצריך שתהיה לתלמיד חכם, והוא כולל ומייחד את העזות והגאווה באחדות גמורה עם הבושה והענוה, כי הוא בחינת אין לגמרי ובטל לגמרי לאין סוף, עד שבאמת קשה מאוד לכנותה כלל בשם גאווה ועזות, כי אחר כל עזותו וגאוותו הוא שפל רוח מאוד מאוד ועניו מכל האדם, כי מידת העזות והגאווה היא בחינת נשמע, בחינת נסתר, ומעוצם הסתרתה והעלמתה, היא מתאחדת לגמרי עם מידת הבושת והענוה, ושניהם מאירים ומשמשים בכתר אחד.

והרועים דקדושה שלמטה ממדרגת משה, אינם זוכים עדיין לעצם קדושת העזות והגאווה, ולכן עיקר מידתם הוא הבושת והענוה, אלא שהם מקבלים מנשמת משה הארה בעלמא מבחינת העזות, בחינת שמינית שבשמינית. ולכן הוכרח התנא יהודה בן תימא להתפלל על זה, כי ענין זה הוא נסתר ונעלם, לדעת להשתמש עם העזות דקדושה באופן

נסיון אם יש לי גדלות, אז ראוי שלא אוכל להשיב לכם ולא לשאול אתכם, כי 'כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו', ורמוז בזה, כי כל המתגאה ומגביר את עזות גופו, על ידי זה נשמתו נפרדת ומסתלקת ממנו, כמובא לעיל באות ה' שכשיש לגוף עזות אין הנשמה יכולה להתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תלכד בתוקף ועזות הגוף, ונמצא שחכמתו והשגתו הנמצאת בחלקי נשמתו נפרדים ומסתלקים ממנו, ואז שאל אותם שאלות, והשאלות היו בענין זה בעצמו של עזות דסטרא אחרא, שהיא הגאווה.

וכתב עוד בזה, כי יש להתפלא, במה שנראה מדברי רבינו ז"ל שכתב באופן מוחלט שהגאווה היא מידה רעה ומגונה מאוד, ואף שודאי זהו האמת, אך מכיון שהגאווה היא עיקר מידת העזות דסטרא אחרא, וכנגד זה בקדושה צריך גם כן עזות, נמצא שגם בקדושה צריך גאווה, וזהו ענין מה שנאמר 'ויגבה ליבו בדרכי ה'", ואם כן למה כתבו חכמינו ז"ל באופן מוחלט שכל המתגאה חכמתו מסתלקת ממנו, ועוד יש להתפלא, כי כיון שעיקר המשכת העזות דקדושה היא מהרועים דקדושה, לכאורה לא מובן מה שכתב לעיל שהרועים דסטרא אחרא כל מלכותם היא על ידי עזות, שהרי גם מלכות הרועים דקדושה היא על ידי עזות, וכל ההבדל הוא שזהו עזות המשמשת לקדושה ולהיפך בסטרא אחרא, ואם כן מדוע כתב שרק הרועים דסטרא אחרא מלכותם היא

הוא בְּחִינַת עֲזוּת, בְּחִינַת קוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד): "הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְמַרְףָּה". וְשָׁאֵל: מֵאֵי מִשְׁלָם מִי שֶׁפָּגַם בְּזֶה הָעֲזוּת. וְהַשִּׁיבוּ: מִשְׁלָם בְּפָרָא – כְּמוֹ שֶׁפָּגַם יִשְׁלָם. וְשָׁאֵל: וְהָא קָא הוּי תַמְרֵי – כִּי עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁפָּגַם בְּעֲזוּת, יְכוּל לְבֹא לְקַלְקוֹל הָאֲמוּנָה, וְזֶה תַמְרֵי – בְּחִינַת (ירמיה ב): "הִהְמִיר גּוֹי אֱלֹהִים, וְעָמִי הִמִּיר כְּבוֹדִי וְכוּ'". וְהַשִּׁיבוּ: יִשְׁלָם תַמְרֵי – כְּמוֹ שֶׁמְגִיעַ עַל קַלְקוֹל הָאֲמוּנָה. וְהָא לָא הוּי תַמְרֵי – כִּי אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדוּן לֹא בָּא לְכַפִּירוֹת. וְהַשִּׁיבוּ:

וְכַרְוֵנָם לְבִרְכָה (מגילה יג): 'וְאִם הִגִּים דַּעְתּוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ-הוּא מִשְׁפִּילוֹ, שְׁנֵאמַר: 'וְאִם אֲסוּרִים בְּזִקִים'. נִמְצָא, שֶׁעֲנַשׁ הַגְּדֵלוֹת – תְּפִיסָה, וְעַל-כֵּן חֲבִשׁוּהוּ: 'אָמַר לְהוּ: בְּעוֹ מִנְאִי אוֹ אֲבָעֵי מִנִּיבּוּ' – כִּי זֶה יְהִי נְסִיּוֹן אִם יֵשׁ לִי גְדֵלוֹת, אוֹ רְאוּי שְׁלֵא אוֹכַל לְהַשִּׁיב לָכֶם, כִּי 'כָּל הַמִּתְנַאֵה, חֲכַמְתוּ מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ' (פסחים סו).
'בְּעֵי מִנְיָהוּ: הָאִי מֵאֵן דְּקִין בּוּפְרָא, מֵאִי מִשְׁלָם'. קִין בְּפָרָא הוּא בְּחִינַת שֶׁפָּגַם בְּעֲזוּת. בְּפָרָא

ביאורים

"הַכְּפִירִים שׁוֹאֲגִים לְמַרְףָּה", הֵרִי שֶׁהַלְשׁוֹן 'כְּפִירִים' רוֹמַז עַל קוֹלוֹת. וְשָׁאֵל: מֵאֵי – מֵה מִשְׁלָם מִי שֶׁפָּגַם בְּזֶה הָעֲזוּת דְקִדוּשָׁה. וְהַשִּׁיבוּ: 'מִשְׁלָם בּוּפְרָא' – כְּמוֹ שֶׁפָּגַם יִשְׁלָם, דֵּהֵינּוּ שִׁיעֲנֵשׁ כְּפִי כְּמָה שֶׁפָּגַם בְּבַחֲיַת הָעֲזוּת דְקִדוּשָׁה. וְשָׁאֵל: 'וְהָא קָא הוּי תַמְרֵי' – וְהֵרִי יְהוּי מִמֶּנּוּ תַמְרִים, וְרִמּוּז בּוּזָה, כִּי עַל יְדֵי זֶה שֶׁפָּגַם בְּעֲזוּת, יְכוּל לְבֹא לְקַלְקוֹל הָאֲמוּנָה, כִּי עַל יְדֵי עֲזוּת דְקִדוּשָׁה זוֹכִים לְאֲמוּנָה, וְאִם כֵּן עַל יְדֵי עֲזוּת דְסֵטְרָא אַחֲרָא מִתְקַלְקַלְת הָאֲמוּנָה. וְזֶה 'תַמְרֵי' – בְּחִינַת מֵה שְׁנֵאמַר (ירמיה ב): "הִהְמִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים, וְעָמִי הִמִּיר כְּבוֹדִי וְכוּ' בְּלֹא יוֹעִיל", הֵרִי שֶׁקַּלְקוֹל הָאֲמוּנָה הֵיא בְּבַחֲיַת תְּמוּרָה, שֶׁמִּמִּירִים אֵת הַקְּב"ה בְּאֵל אַחֵר, וְאִם כֵּן מְגִיעַ לוֹ עוֹנֵשׁ חֲמוּר יוֹתֵר, כִּיּוֹן שֶׁמְגִיעַ עַל יְדֵי פָגַם הָעֲזוּת לְקַלְקוֹל הָאֲמוּנָה. וְהַשִּׁיבוּ: 'יִשְׁלָם תַמְרֵי' – כְּמוֹ שֶׁמְגִיעַ עַל קַלְקוֹל הָאֲמוּנָה. וְהוּא שָׁאֵל אוֹתָם: 'וְהָא לָא הוּי תַמְרֵי' – כִּי אַף עַל פִּי כֵּן עֲדוּן לֹא בָּא לְכַפִּירוֹת, וְלִמָּה

לְגִדּוּלָה וְשִׁלְטוֹן: 'וְאִם הִגִּים דַּעְתּוֹ – שֶׁמִּתְנַאֵה, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁפִּילוֹ, שְׁנֵאמַר: 'וְאִם אֲסוּרִים בְּזִקִים' – שֶׁהַמְגִבִּיה עֲצֻמוֹ בֵּא לִידֵי עֲנִיּוֹת וִיסוּרִים'. וְכִיּוֹן שְׁנֵאמַר עַל הַמִּתְנַאֵה הַפְּסוּק 'וְאִם אֲסוּרִים בְּזִקִים', נִמְצָא שֶׁעֲנַשׁ הַגְּדֵלוֹת – תְּפִיסָה בְּמַאֲסָה, וְעַל כֵּן חֲבִשׁוּהוּ בְּמַאֲסָה.
'אָמַר לְהוּ: בְּעוֹ מִנְאִי אוֹ אֲבָעֵי מִנִּיבּוּ' – אָמַר לְהֵם: אוֹ אֵתֵם שָׁאֵלוּ מִמֶּנִּי דְבַר אוֹ אֲנִי אֲשָׁאֵל מִמְכֶם דְּבַר, – כִּי זֶה יְהִי נְסִיּוֹן אִם יֵשׁ לִי גְדֵלוֹת, אוֹ רְאוּי שְׁלֵא אוֹכַל לְהַשִּׁיב לָכֶם וְלֹא לְשֹׂאֵל אֵתְכֶם, כִּי 'כָּל הַמִּתְנַאֵה, חֲכַמְתוּ מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ' (פסחים סו).
'בְּעֵי מִנְיָהוּ: הָאִי מֵאֵן דְּקִין בּוּפְרָא מֵאִי מִשְׁלָם' – שָׁאֵל אוֹתָם: מִי שֶׁקִּצֵּץ עֵץ תֵּמַר שֶׁפִּירוֹתָיו עֲרִיין אֵינֵם מְבוֹשְׁלִים כְּמָה מִשְׁלָם, וְרִמּוּז בּוּזָה, כִּי 'קִין בּוּפְרָא' – הוּא בְּחִינַת שֶׁפָּגַם בְּעֲזוּת. 'בּוּפְרָא' הוּא בְּחִינַת עֲזוּת, בְּחִינַת קוֹלוֹת דְקִדוּשָׁה שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲזוּת דְקִדוּשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קד):

עיונים

וְגו', וְאִם הִגִּים דַּעְתּוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִשְׁפִּילוֹ שְׁנֵאמַר וְאִם אֲסוּרִים בְּזִקִים וְגו', וְפִירֵשׁ רַש"י שֶׁם: 'וְאִם הִגִּים דַּעְתּוֹ כו' – הֵכִי סִמְכֵי קְרָאֵי וְיוֹשִׁיבֵם לְנֹצַח וְיִגְבְּהוּ וְאִם אֲסוּרִים בְּזִקִים, עַל יְדֵי שֶׁמְגִבִּיהֵן עֲצֻמָּן בְּאִין לִידֵי עֲנִיּוֹת וִיסוּרִים".

מאמר הגמרא שהמתנאה חכמתו מסתלקת ממנו

חכמתו מסתלקת ממנו: בגמ' פסחים דף ס"ו ע"ב מובא: "אמר רב יהודה אמר רב כל המתיהר, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו, אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, מהלל דאמר מר התחיל מקנטרן בדברים וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי, אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו מדבורה, דכתיב חדלו פרוזן בישראל חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל וגו', וכתיב עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר וגו'".

שתהיה מאוחדת עם הבושת והענוה, ולא תתערב בה חס ושלום עזות דסטרא אחרא וגאווה.

וכתב עוד לבאר, מה שהביא מאמר חז"ל שכל המתנאה כאילו דוחק רגלי השכינה, כי הנה כדי לקבל מהצדיק מוכיח הדור שהוא בחינת רגליו, צריך להכניע את עצמו תחתיו, ולהתבייש ממנו, ולכן מי שמתנאה וממילא אינו מכניע עצמו תחת המוכיח, הוא מתרחק מן הרגליו, וזהו כל המתנאה כאילו דוחק רגלי השכינה.

מאמר הגמרא בענין המגיס דעתו שהקב"ה משפילו

ואם הגיס דעתו: בגמ' מגילה דף י"ג ע"ב מובא: "אמר רבי אלעזר, כשהקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות, שנאמר ויושיבם לנצח ויגבבו

שעבוד מלכות, אך ענש העוונות נשאר רק בגיהנם, וזה שפגם בעוונות דקדושה על ידי עוונות פנים דסטרא אחרא, ישלם בששים, הינו בגיהנם כנ"ל:

בששים - הינו גיהנם, שכל העולם אחר מששים לגיהנם, פי עזפנים לגיהנם, פי הענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו עליו השלום, על

ביאורים

שגורמות לנו המלכויות השולטות עלינו (מדרש רבה לך לך פ' מ"ב ופקודי פ' נ"א), אך ענש העוונות נשאר רק בגיהנם, וזה שפגם בעוונות דקדושה על ידי עוונות פנים דסטרא אחרא, ישלם בששים, הינו בגיהנם כנ"ל.

עתה יתבאר כי מה שנתבאר במאמר זה בענין העונות דקדושה, ובענין שני החותמות שזוכים להם על ידי זה, נעשה בחדוש תשרי.

עיונים

העזים הגדיל עד מאד וכעצמו נשברה הקרן הגדולה ותעלינה חזות ארבע תחתיה לארבע רוחות השמים, נופלת עליו זו אדום, שנאמר (ירמיה מט) מקול נפלים רעשה הארץ, אמר הקב"ה כל ימים שיהיו בניך עסוקים בתורה ובקרבנות הם ניצולים מהן, אלא עתידין בניך לבטל הקרבנות, במה אתה מבקש שישתעבדו בניך בגיהנם או בגליות, א"ר חנינא בר פפא אברהם בירר לו הגליות, ומנין שנאמר (דברים לב) אם לא כי צורם מכרם, זה אברהם, שנאמר (ישעיה נא) הביטו אל צור חוצבתם, וה' הסגירם, שהסכים הקב"ה אחריו.

ובפרפראות לחכמה כתב, כי יש לומר, שזה מאחר ששיעבוד מלכות בעצמן הוא גם כן רק על ידי עונות מלכותא בלא תגא, על כן אי אפשר שיהיה העונש של עז פנים על ידי שיעבוד מלכות, רק על ידי גיהנם, בחינת (אבות פ"ה) עז פנים לגיהנם.

ובביאור הליקוטים (מפתח י"ד) הקשה, כי לכאורה רחוק מאוד הענין הזה מההלכה המקובלת שרק הג' עבירות עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, גרועים הם יותר משאר העבירות, שהרי הם ביהרג ואל יעבור, ואיך יתכן לומר שעז פנים הוא חמור יותר מכל שאר העבירות. ועוד שהרי מבואר מהשאלות והתשובות הללו שכשחוטא האדם בכפירות ועבודה זרה הוא חמור יותר מחטא העונות, שלכן אמרו לו שישלם כמו שמגיע על קלקול האמונה וכפירות, דהיינו עונש חמור יותר מהעונש שמקבלים על העונות. ועל זה ענה להם שעדיין לא הגיע לכפירות, ואם כן כיון שלא הגיע עדיין לכפירות מדוע יקבל עונש חמור יותר מכל העבירות.

וכתב לבאר, כי עיקר מה שעמדו רגלי אבותינו לקבלת התורה בהר סיני היה, לזכך את עונות הגוף ותאוות, עד שיתהפך ויתאחד בתכלית העונה והבושת פנים שכנגדו יתברך, (עיין ביצה דף כ"ה ע"ב: מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עוין וכו', וברשי"י שם: שהן עוים ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתשת כוחם ומכנת ליבם), ונמצא שהתאוות והעבירות הם כולם בחינת עונות דסטרא אחרא, כי הם נמשכים מעונות הגוף ותאוות, והנה

יענש על כך. ואז אמרו לו: אמור לנו אתה, והשיב: 'בששים' - הינו גיהנם, שכל העולם אחר מששים לגיהנם, דהיינו שהגהינום גדול פי שישים מהעולם, ולכן 'ששים' רומזו על הגהינום, פי מובא במשנה (אבות פ"ה) ש'עז פנים לגיהנם', פי הענשים של כל הדברים החליף אברהם אבינו עליו השלום, בזמן ברית בין הבתרים, על שעבוד מלכות, דהיינו היסורים והצרות

ביאור הענין שהעולם אחד משישים לגיהנם

אחד משישים לגיהנם: עיין תענית דף י' ע"א וז"ל: "תנו רבנן, ארץ מצרים היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והוא אחד משישים בכוש, וכוש אחד משישים בעולם, ועולם אחד משישים בגן, וגן אחד משישים לעדן, ועדן אחד משישים לגיהנם, נמצא כל העולם כולו ככסוי קדירה לגיהנם, ויש אומרים גיהנם אין לה שיעור, ויש אומרים עדן אין לה שיעור."

ובפרפראות לחכמה כתב לפרש, כי אף שבגמ' תענית דף י' מובא: 'כל העולם אחד משישים בגן, וגן אחד משישים לעדן, ועדן אחד משישים לגיהנם', צריך לומר, דרוצה לומר גם כאן, כי כל העולם היינו עם הגן ועדן הם אחד משישים לגיהנם, דהיינו כי זה שפגם בעונות דקדושה שהוא נמשך בשורשו מבחינת הגן ועדן כמבואר בפנים, על כן עונשו לירד לגיהנם שהוא ההיפוך ממנו והוא שישים פעמים כמותו. [ועי' ברכות דף נ"ז שאש שלנו הוא אחד משישים לגיהנם ועונתו הוא מיסוד האש כידוע].

ביאור הענין שכל העונות נענשים עליהם בשיעבוד מלכות ועונש העונות נשאר רק בגיהנם

עונש העונות נשאר רק בגיהנם: עיין מדרש רבה לך לך פ' מ"ב ופקודי פ' נ"א, וז"ל המדרש בפ' פקודי: "משכן העדות, מה העדות זו תורה שהם יגיעים בה, אמר האלהים בזכות התורה ובזכות הקרבנות אני מציל אתכם מגיהנם, וכן לאברהם אבינו הראה הקב"ה התורה והגיהנם והקרבנות וגליות, שנאמר (בראשית טו) והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה, זו תורה וגיהנם, שנאמר (שמות כ) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק, והקרבנות מנין דכתיב(בראשית טו) עגלה משולשת ועז משולשת ואיל משולש ותנור וגזול, וגליות מנין שנאמר אימה זו בבל, שנאמר (חבקוק א) איום ונורא הוא ממנו משפטו ושאתו יצא, חשכה זו מדי שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיה, גדולה זו יון, שנאמר (דניאל ח) וצפיר

חותם כנ"ל. וזה: תשרי, בגימטריא שתי פעמים חותם עם השתי תבות (כמובא בכתבי האר"י בכוונת נעילה והושענא רבא). ועל-כן בתשרי שמחת ישראל, כי עזות הוא על-ידי השמחה כנ"ל, "כי חדות ה' היא מעוזכם", וגם המקרא הזה נאמר על ראשי השנה: (השמטות השייכים להתורה הזאת):

וזה: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה" (דברים י). עקב - בחינת רגליו, ורגליו הם

ועזות דקדשה הוא בחינת תשרי, ועל-כן נקרא (מ"א ח): ירח האיתנים, מלשון תקיפות ועזות, כי אז צועקין ישראל קולות וקול שופר, שהקולות כלם הן בחינת עזות, בגזבר לעיל, ועל-כן אז נחתמו ונתקנו שני החתמות, חותם בתוך חותם, כי על-ידי עזות דקדשה זוכין לאמונה, שהוא בחינת חותם הדין, ועל-ידי זה זוכין לקבל מוסר כמוכיחי הדור, שזהו בחינת חותם הרגליו כנ"ל, שהם בחינת שני החתמות, חותם בתוך

ביאורים

שני החתמות, 'חותם בתוך חותם' כנ"ל. וזה: 'תשרי', בגימטריא שתי פעמים 'חותם' עם השתי תבות (כמובא בכתבי האר"י בכוונת נעילה והושענא רבא), כי אז נעשים שני החתמות. ועל כן בתשרי שמחת ישראל, ששמחים בראש השנה ובחג הסוכות, כי עזות הוא על ידי השמחה כנ"ל, כמו שנאמר "כי חדות ה' היא מעוזכם", וגם המקרא הזה נאמר על ראש השנה שהוא בחודש 'תשרי'.

עתה יתבאר מספר השמטות השייכות למאמר זה.

(השמטות השייכים להתורה הזאת).

מובא לעיל באות א' שמוכיחי הדור הם נותנים להקב"ה עצות, והקב"ה מגלה להם את הגזר דין שנגזר על הדור, והם הולכים להוכיח את ישראל, ועל שם זה נקראים 'רגליו'. וזה הרמז בפסוק: "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה" (דברים י). "עקב" - בחינת 'רגליו', כי העקב הוא ברגל, ו'רגליו' הם בחינת המוכיחים כנ"ל, ולחם מגלים חיינים שנגזרו בשמים על הדור, והם מוכיחים את הדור. וזה: "והיה עקב תשמעון" - הינה,

ועזות דקדשה הוא בחינת חודש 'תשרי', ועל כן נקרא חודש תשרי "ירח האיתנים" (מלכים א ה), מלשון תקיפות ועזות, כי אז צועקין ישראל קולות וקול שופר, שהקולות כלם הן בחינת 'עזות' כנ"ל, כמבואר לעיל באות ד'. ועל כן אז - בחודש תשרי נחתמו ונתקנו שני החתמות, 'חותם בתוך חותם', כמבואר בכתבי האר"י ז"ל (שער הכוונות דרושי יום הכיפורים וחג הסוכות) שבזמן תפילת נעילה נעשה החותם הפנימי בספירת ה'מלכות' שלא יינקו החיצונים מהגבורות שבה, ובליל הושענא רבה נעשה החותם החיצון בספירת ה'מלכות', השומר על החותם הפנימי, והטעם שדבר זה נעשה בחודש תשרי, כי בחודש תשרי זוכים לעזות דקדושה, ועל ידי עזות דקדשה זוכין לאמונה, שהוא בחינת חותם ה'דין', כי האמונה נקראת 'ידים', שהוא החותם החיצון שסביב החותם הפנימי, ועל ידי זה זוכין לקבל מוסר כמוכיחי הדור, שזהו בחינת חותם ה'רגליו' כנ"ל, שמוכיחי הדור הנקראים 'רגליו' חותמים ומסתירים את הגזר דין בשעה שאומרים מוסר, כדי שלא יינקו החיצונים מגזר הדין, וזהו החותם הפנימי, שהם בחינת

עיונים

והנה יש מי שחוטא בעזות תאוותיו בעצמם, שהוא בתכלית מדריגה התחתונה, אף על פי שגם בזה מחולק כל אחד מחבירו, אבל בדרך כלל, נחשבים כולם למדריגה התחתונה, עד שיוכב עליהם מאמר המשנה 'עו פנים לגיהנם', משום שבאמת לא נשאר מידת העזות רק בעונש הגיהנם בעצמו, יש מי שהוא מתגבר כנגד עזות תאוותיו בעצמם, עד שגם כל חטאיו שנכשל בהם, זה רק מצד השוגג או מחלוקת עצתו וספיקותיו, והוא מדריגת הבינונים, אשר אינם יורדים לגיהנם, כי כבר נחלף כל העונשים של כל הדברים אשר עברו עליהם בשעבוד המלכיות לבד.

ענין שעבוד מלכויות הוא כולל גם שאר היסורים שעוברים על האדם בעולם הזה, כי שעבוד מלכויות הוא כולל את השרים העליונים ששולטים על המלכויות, וממלאכים ושרים אלו נמשכים הקטרוגים והדינים והיסורים שיש בעולם, ולכן החליף אברהם את הגיהנום בשיעבוד מלכויות, כי ענשי הגיהנום קשים יותר מהיסורים שבעולם הזה, (ואם לא נפרש כך יהיה לנו קשה, מדוע יש יסורים וצער בעולם הזה מלבד שיעבוד המלכויות, הרי שיעבוד מלכויות הוא העונש היחיד על העבירות, אלא בעל כרחך שיעבוד מלכויות הוא כולל את כל היסורים והצער שבעולם הזה).

נשמע, פחינת תפלה, וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כא): 'בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה'. עמידה הוא פחינת תפלה כנ"ל. ועלבן משמת רבן גמליאל, כמל כבוד התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ובסוטה מט):

כָּבַל עוֹלָם יֵשׁ פְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע. וְכֵן בְּמִלָּאכִים יֵשׁ נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קג): "גִּבְרֵי כַח עֲשִׂי דְכָרוּ לְשִׁמְעַע בְּקוֹל דְּכָרוּ", וְכֵמוֹ שֶׁאִמְרוּ רְבוּתֵינוּ זְכוֹנֵם לְבָרְכָה (שבת פח): מִי גָלָה רַו זֶה לְבָנֵי, רַו שְׂמֵלָאֲבֵי־הַשְּׂרַת מִשְׁתַּמְשִׁין בּוּ, שְׁנֵאמַר: גִּבְרֵי כַח וְכו'.

ביאורים

בחינת 'תפילה'. והנה בימי רבן גמליאל היה הדור, שהיתה תורתם בדרגה גבוהה מאוד, והיתה פחינת 'נשמע', פחינת 'תפלה', וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כא): 'בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה'. ורמז בזה, כי 'עמידה' הוא פחינת 'תפלה' כנ"ל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות ו): 'אין עמידה אלא תפילה'. ועל פן משמת רבן גמליאל, כמל כבוד התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כא ובסוטה מט), שכיון שהפסיקו ללמוד תורה בעמידה בטל כבוד התורה, ורמז בזה, כי כיון שהפסיקה התורה להיות בבחינת 'נשמע', בחינת 'תפילה', לכן בטל כבוד התורה, כי זהו כבוד התורה, שיודעים שאין לה קץ וסוף ומשתוקקים להשיג עומקה יותר ויותר.

מובא לעיל באות י' כי כָּבַל עוֹלָם יֵשׁ פְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, כי מה שהוא לעולם אחד בבחינת 'נעשה' הוא לעולם שתחתיו בבחינת 'נשמע'. וכן כָּבַל עוֹלָם יֵשׁ בחינת 'נעשה' וְנִשְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים קג): "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עשי דברו לשמע בקול דברו", וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח) שכשאמרו ישראל 'נעשה ונשמע', יצאה בת קול ואמרה: 'מי גלה ר'ו זה לבני, ר'ו שְׂמֵלָאֲבֵי הַשְּׂרַת מִשְׁתַּמְשִׁין בּוּ, שְׁנֵאמַר: ברכו ה' מלאכיו גבורי כח וכו'.

עיונים

אלא מעומד, משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב, והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה".

פחינת המוכיחים, כנזכר לעיל, ולקחם מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה: "ויהי עקב תשמעון" – הינו שמבחינת רגליו, הינו המוכיחים, "תשמעון את המשפטים האלה", הינו הדינים, כי לקחם מגלים אותם כנ"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כנ"ל:

כָּל הַקּוֹלוֹת הֵם פְּחִינַת עֲזוּת. קוֹל הַמוֹכִיחַ הוּא פְּחִינַת קוֹל שׁוֹפֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (ישעיה נח): "כִּשְׁוֹפֵר הָרֶם קוֹלְךָ". וְכֵן קוֹל נְגִינָה, וְזֶה פְּחִינַת (תהלים לג): "הַיְמִיבוּ נֶגַן בְּתִרְעוּעָה". קוֹל הַנְּגוֹן הוּא פְּחִינַת תִּרְעוּעָה, פְּחִינַת שׁוֹפֵר, פְּחִינַת: "וְאַתָּה תִרְעָה אֶת עַמִּי", כְּנ"ל: **בִּימֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָה הַדּוֹר, שֶׁהִיָּתָה תוֹרָתָם פְּחִינַת**

שֶׁמִּפְּחִינַת 'רַגְלָיו', הֵינּוּ הַמוֹכִיחִים, "תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשָׁפְטִים הָאֵלֶּה", הֵינּוּ הַדִּינִים, כִּי לָקַח מְגִלִּים אוֹתָם כְּנ"ל, וְהֵם מוֹכִיחִים בְּזֶה אֶת הַדּוֹר כְּנ"ל.

מובא לעיל באות ד' כי כָּל הַקּוֹלוֹת דַּקְדוּשָׁה כַּגּוֹן קוֹל צַעֲקָה וְקוֹל אֲנָחָה וְקוֹל שׁוֹפֵר וְקוֹל זִמְרָה הֵם פְּחִינַת עֲזוּת דַּקְדוּשָׁה, וּמוֹבָא לַעֲלִיל בְּאוֹת ה' שֶׁהַקּוֹלוֹת דַּקְדוּשָׁה הֵם בְּחִינַת קוֹל הַשׁוֹפֵר, וְהֵנָּה קוֹל הַמוֹכִיחַ הוּא פְּחִינַת קוֹל שׁוֹפֵר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁהַקְּבִ"ה אִמַּר לְנַבִּיא יִשְׁעִיָּהוּ (ישעיהו נח): "כִּשְׁוֹפֵר הָרֶם קוֹלְךָ", לְהוֹכִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא שֶׁקוֹל הַמוֹכִיחַ הוּא בְּחִינַת עֲזוּת דַּקְדוּשָׁה. וְכֵן קוֹל נְגִינָה הוּא בְּחִינַת עֲזוּת דַּקְדוּשָׁה, וְזֶה פְּחִינַת מַה שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים לג): "הַיְמִיבוּ נֶגַן בְּתִרְעוּעָה", וְרִמּוֹז בְּזֶה שֶׁקוֹל הַנְּגוֹן הוּא פְּחִינַת תִּרְעוּעָה, פְּחִינַת שׁוֹפֵר, וְקוֹל שׁוֹפֵר הוּא בְּחִינַת עֲזוּת דַּקְדוּשָׁה, וְנִמְצָא שֶׁקוֹל נְגִינָה הוּא בְּחִינַת עֲזוּת דַּקְדוּשָׁה. וְרִמּוֹז גַּם לְפְּחִינַת מַה שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתָּה תִרְעָה אֶת עַמִּי", כְּנ"ל, דֵּהֵינּוּ שִׁתְּרִיעוּה' רִמּוֹז לְשִׁבְעַת הַרְעִים, כִּי עַל יְדֵי הַקּוֹלוֹת דַּקְדוּשָׁה זוֹכִים לְהַתְּקָרֵב לְשִׁבְעַת הַרְעִים, כְּמִבּוֹאָר לַעֲלִיל בְּאוֹת ה'.

מובא לעיל באות ט' כי לכל אדם יש בחינת 'נעשה' שזוהי הדרגה שהשיג אותה, והיא בחינת 'תורה', ובחינת 'נשמע' שזוהי הדרגה שנסתרת ממנו, והיא

מאמר הגמרא שבימי רבן גמליאל למדו בעמידה

בימי רבן גמליאל: בגמ' מגילה דף כ"א ע"א מובא: "תנו רבנן, מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה

הגן-עדרן והגיהנום הם גְּזֵה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מחמת הקרירות שצד צפון ודרום. וצער הבושה גדול מאד, יותר מענש גיהנום, וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבושה, שמתביש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכוה מחפתו של חברו. אוי לאותה בושה, אוי לאותה

אי אפשר להתקרב אל הקדשה כי אם על ידי עזות, כמו שכתוב: הווי עז פנמר, במבאר לעיל. וכן אמרו רבותינו וזרונם לברכה (ביצה כה): 'לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין': גדולה בושה, שנכפלה שני פעמים בפסוק (ויאל א): "ולא יבשו וכו', ולא יבשו עמי לעולם" (מ"ק ט):

ביאורים

בושה, שנכפלה שני פעמים בפסוק (ויאל א): "ולא יבשו וכו', ולא יבשו עמי לעולם" (מ"ק ט):

הגן עדרן והגיהנום הם גְּזֵה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מחמת הקרירות שצד צפון ודרום. וצער הבושה גדול מאד יותר מענש גיהנום, וכל יסורי עולם הזה יש בהם צער הבושה, שמתביש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכוה מחפתו של חברו, כי כל צדיק יעשה לו הקב"ה חופה לפי כבודו, וחופתו של הצדיק הקטן נכווית מחופתו של הצדיק הגדול ממנו, ועל כך נאמר: 'אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלמה', כמו שאמרו רבותינו וזרונם לברכה (ביב עה), ואמרו שם: 'פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, אוי לה

עושי דברו לשמוע בקול דברו, שישאל התנהגו כמו המלאכים, שמוכנים לעשות קודם שישמעו, כמו שנאמר 'עושי דברו' ואחר כך 'לשמוע בקול דברו', ולא כדרך שאר עבדים ששומעים תחילה את הדבר כדי לדעת אם הם יכולים לקבלו עליהם או לא (רש"י שם). הרי שיש אצל המלאכים גם כן בחינת 'עשה ונשמע'.

אי אפשר להתקרב אל הקדשה כי אם על ידי עזות, כמו שכתוב: 'הווי עז פנמר, במבאר לעיל. וכן אמרו רבותינו וזרונם לברכה (ביצה כה): 'לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין, ורמוז בזה שעל ידי העזות דקדושה יכולים ישראל לקיים את התורה.

מובא לעיל באות " שעל ידי הבושה והיראה זוכים לשמחה, שעל ידי זה זוכים לעזות דקדושה, והנה גדולה

עיונים

מאמר הגמרא שנתנה תורה לישראל מפני שהם עזים

מאמר הגמרא שנתנה תורה לישראל מפני שהם עזים
 ולא יבשו עמי לעולם: בגמ' מועד קטן דף ט' ע"ב מובא: "רבי שמעון בן חלפתא אפטר מיניה דרב, אמר ליה לבריה זיל לגביה דליברכך, אמר ליה יהא רעוא דלא תבייש ולא תתבייש, אתא גבי אבוה אמר ליה מאי אמר לך, אמר ליה מילין בעלמא הוא דאמר לי, אמר ליה ברכך ברכתא דברכך קודשא בריך הוא לישראל ותנא בה, דכתיב ואכלתם אכול ושובע והללתם וגו' ולא יבשו עמי לעולם, וידעתם כי בקרב ישראל אני וגו' ולא יבשו עמי לעולם", ופירש רש"י: "לא תבוש ולא תתבייש – לא תיבוש אחרוני, כדי שלא תתבייש, שלא תבוא לידי כך פן תתבייש. ותנא בה – ושנה בה לא יבושו עמי לעולם והיינו לא תבייש ולא תתבייש".

ביאור ענין הגיהנום שיתביישו בעונשי הגיהנום בעצמם, וביאור ענין מוכיחי הדור שהם בחינת חותם

וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאוד: בביאור הליקוטים כתב בזה, כי מבוואר נראה מדבריו הקדושים, שכתב צער הבושה גדול מאוד יותר מעונש גיהנום, שהכוונה היא, על צער הבושה שמתביישים בעונשי הגיהנום בעצמו. ואם גם

שהן עזים: בגמ' ביצה דף כ"ה ע"ב מובא: "תנא משמיה דרבי מאיר, מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, תנא דבי רבי ישמעאל מימינו אש דת למו אמר הקדוש ברוך הוא ראויין הללו שתנתן להם דת אש, איכא דאמרי דתיהם של אלו אש שאלמלא לא נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם, והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש שלשה עזין הן, ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות, ויש אומרים אף עז בבהמה דקה, ויש אומרים אף צלף באילנות", ופירש רש"י: "שהן עזים – ונתנה להם תורה שיעסקו בה, והיא מתשת כוחם ומכנת ליבם. דתיהן של אלו – מנהגם של אלו אש, שהם עזים כאש. מימינו אש דת למו – מימינו נתן להם התורה, מפני שאש דת למו, והרבה מקראות חסרים כזה. עזים – קשים להנצח. צלף באילנות – לא ידעתי מהו עזות שלו". (והנה לפירוש רש"י נמצא שאין הכוונה שעל ידי העזות זוכים לתורה, אלא על ידי התורה מכניעים את העזות שלהם, ואפשר לפרש לפי דברי רש"י, כי התורה יש בה בחינת עזות דקדושה, שעל ידי זה נכנת עזות הגוף של ישראל, והם זוכים לעזות דקדושה)

עינים

נחשב בכלל החותם השני גם הרגלים של המוכיחים עצמם, שהרי אחר שהם חותמים את הדין תורה הם הולכים להוכיח את ישראל, ומדוע אין זה נחשב בכלל החותם השני.

וכתב לבאר בזה, כי הנה צריך לזכך את כלליות נפשות ישראל ממידת העזות שבגופם, שכוללת את כל התאוות והמידות הרעות, ונתבאר לעיל שזה נעשה על ידי הבושה והכלימה שיש להם מהצער והיסורים שמקבלים בעולם הזה ובעולם הבא, וזהו ענין הגזר דין המובא בתחילת המאמר, שהקב"ה גוזר על העולם, וזהו בחינת עזות דקדושה שנמשכת מה' יתברך לביישם ולהכלימם, והעזות והתוכחה הזו מלוכשת בתורה וההשגה שהצדיקים מקבלים מהקב"ה, ולכן כתב שהדין הוא התורה, ואפילו משה רבינו בעצמו מוכרח לקבל מה' יתברך את העזות והתוכחה הזו, ולהתבייש מה' יתברך, וזהו שהביא שם את הפסוק "כאשר דיבר ה' ביד משה", לענין הידים שמקבלים את המוסר, כי גם משה צריך לקבל בידיו את דיבורי ה' יתברך.

ועל פי זה יתבאר ענין העצות שנותנים המוכיחים לה' יתברך כביכול, כי כמו חכם שהמציא המצאה נפלאה, שאפשר להתענג על ידה באופן נפלא, אבל אי אפשר לבנות את ההמצאה הזו אלא על ידי כלי אומנות מסויים שהוא בונה קודם לכן, ועל ידי הכלי הזה הוא בונה את ההמצאה, והרי זה נחשב שהכלי הזה נתן לו את העצה לבנות את ההמצאה, כי על ידי הכלי הזה נבנית כל ההמצאה, וכך הוא גם לענין הצדיק הגדול, כי מעוצם ריבוי האור שבאין סוף אין העולם הזה הגשמי יכול לקבל ממנו שפע, ולכן צריך את כלי הצמצום, שהוא בחינת הדין והיראה, בחינת עזות דקדושה, שהוא מצמצם את השפע, כידוע שהיראה והדין הוא צמצום של החסד, אבל מגדול הדין והיראה לא היה העולם יכול להתקיים כלל, ולכן עיקר העצה לקבל מאור האין סוף הוא על ידי הצדיק הגדול בחינת משה משיח, שהוא לברו בכל דור מקבל משם, והוא מקבל בעצמו את התוכחה ואת מידת הדין הנמשכת מאין סוף, ומתבייש מאוד לפני ה' יתברך, (וכמו שנאמר על משיח שהוא מחולל מפשעינו, שיסבול יסורים לכפר על ישראל), אבל על ידי בושה זו בעצמה יודרך עזות גופו בתכלית הזיכוך עד שיזכה לתענוגי הנשמה בלבד, ועל ידי זה הוא מקבל את התורה והחכמה הנמשכת מאין סוף בעצמו יתברך, והיא נחקקת בו כחותם ממש, ונפשות הצדיקים והקדושים שבכל דור הם מקבלים ממנו את תורתו, ולכן מוכרחים גם הם לסבול מאוד ולשבר מניעות רבות כדי לקבל ממנו על ידי אמונתם בו, ואז נחקק בהם תורתו והשגותיו כחותם, ולכן הם בחינת החותם החיצון, וכן אחר כך נשפע תורתו לכלליות נפשות ישראל.

וזהו ענין העצות שנותנים המוכיחים לה' יתברך כביכול, כי כיון שעל ידי הצדיק הגדול המוכיח נשפע השפע המקיים את הבריאה, נחשב דבר זה שהצדיק נתן להקב"ה את העצה לקיים את הבריאה, כי הצדיק הוא בעצמו העצה לקיום הבריאה. ולפי זה מיושב מה שבמדרש מובא שהקב"ה

במיעוט השכר של צדיק אחד כנגד חבירו יתבייש ויזכה כל צדיק מחופתו של חבירו, בצער גדול ועצום, עד שכפלו חז"ל ואמרו, או לאותה בושה, או לאותה כלימה, מזה נלמד אלפי אלפים קל וחומר, למי שהוא עז פנים, שהוא חזק בעזות גופו ותאוותיו, ועשה עבירות רבות על ידי זה, והמחבלים ומשחיתים שברא על ידי עוונותיו מורידים אותו בעונשי גיהנם הקשים והמרים, שאז אין לשער כלל עוצם הבושה הזאת, בצער ומיררות גדול ועצום, העולה בכפלי כפלים יותר מצער המכאובים שבעצם העונשים של הגיהנם. כי בזה שדיבר אז מענין יסורי העולם הזה, שהעיקר הוא צער הבושה שבהם, נראה מבורא, שסבב בכל זה לפרש ולהביא ראייה לצער הבושה שלעתידי, שגם בזה תוגדל לכל אחד צער הבושה שבמדריגת החטאים, יותר מהצער שבעצם היסורים והעונשים.

וכתב עוד כי כשם שמידת הבושה היא מדרגה לדרגה, שמי שהוא במדריגה גדולה יותר יש לו בושת פנים יותר, כך גם בענין העזות דקדושה, שמי שהוא במדריגה גדולה יותר יש לו עזות דקדושה יותר, והנה כשם שיש במדריגות העזות דקדושה בחינת עדין עילאה ועדין תתאה, כך יש גם במדריגות העזות דסטרא אחרא גיהנם עליון שבעולמות העליונים וגיהנם תחתון שבעולם הזה, כמובא כאן שהגיהנום הוא בזה העולם, והנה השכר והעונש הוא מידה כנגד מידה, שמי שמתבייש כנגד ה' יתברך, ומבטל את עזות גופו שבתאוותיו ורצונותיו, כנגד רצונו ועזותו יתברך בעצמו, יזכה על ידי זה לעתיד להתענג בעזות מלכותו יתברך שבעדין עילאה, אבל מי שלהיפך מסלק את הבושה ומגביר על עצמו את עזות פניו ובהמיות גופו, ירד על ידי זה לגיהנם, עד שיגיע לו צער הבושה ריבי רבבות פעמים ממה שהיה סובל בעצמו בעולם הזה. ואמנם הבינונים שלא חטאו ועשו בעוונות מתוך עזות, אך מצד שני לא זכו לעצם השפלות והבושה כנגדו יתברך, הם מקבלים שיעבוד ויסורים בעולם הזה, שעל ידי זה יש להם בושה מחביריהם.

ולפי זה כתב לבאר את המובא בתחילת המאמר, שיש חותם ויש חותם בתוך חותם, כי יש מוכיחי הדור שהם נותנים כביכול עצות לה' יתברך, וכן הולכים להוכיח את ישראל, ונקראים רגלין על שם ההליכה ועל שם העצה, וכשהקב"ה גוזר דין בעולם והדין הוא התורה, הוא מתייעץ עמהם ומגלה להם הגזר דין, והם מכסים את זה הדין תורה וחותמים אותו, ועל שם זה הם נקראים חותם, ויש חותם חיצון למעלה מזה החותם, והוא בחינת ידים המקבלים מוסר מאלו המוכיחים, והידיים זה בחינת אמונה שנתקבל בה המוסר, ולכאורה יש להתפלא קצת, מדוע נקראים ידי המקבלים את התורה בשם החותם השני, כי חותם הוא דבר המכסה ומסתיר, כמו החותם הפנימי שהם מכסים ומסתירים את הדין תורה שלא יינקו ממנו החיצונים, ומה השייכות של ידי המקבלים לכיסוי והסתרה, ועוד שאפילו נאמר שידי המקבלים הוא בחינת החותם השני, מכל מקום מדוע לא

עינים

יבוסת פנים לגן עדן' כמבואר לעיל. ואפשר, שעל ידי בושא זו בעצמה שמתבייש לפני המדרגה הגבוהה ממנו, על ידי זה זוכה לשמחה ולעזות עד שמתגבר לעלות גם הוא למדרגה זאת.

ובביאור הליקוטים כתב בזה, כי יש להבין, כיון שכתב שהצדיק הגדול שאינו מתבייש משום אדם, הוא מתבייש מהקב"ה, כי אף שהשיג תורת ה' ותפילת ה', מכל מקום הקב"ה הוא אין סוף וגם תורתו ותפילתו הם אין סוף, ואם כן נמצא שבכל פעם שמישיג הצדיק יותר הוא מתבייש מהקב"ה, ואין סוף ותכלית לבושה הזאת שמתבייש מהקב"ה, ואם כן יש להתפלל קצת, מדוע הזכירו חז"ל את הבושה רק לגבי פני יהושע, שעל זה אמרו אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה, ולא הזכירו את הבושה לגבי פני משה שמתבייש מה' יתברך.

ואין לתרץ ולומר שמשא רבינו נכלל כל כך בה' יתברך עד שזוכה כביכול גם לתורת ה' ותפילת ה' שבאין סוף ממש, כי הרי מבואר מדברי רבינו ז"ל במקום אחר שגם משה רבינו שנכלל בה' יתברך הוא מתעלה אחר כך בכל פעם יותר, ואם כן ממילא בכל פעם הוא מתבייש מאור האין סוף בעצמו יתברך.

ועוד יש להקשות, כי אם כן שכל צדיק מתבייש מחבירו, ובכל פעם שצדיק משיג יותר גם הצדיק שגבוה ממנו משיג יותר, ונמצא שלעולם תהיה בושה, ואם כן איך מתיישב דבר זה עם הפסוק שמביא רבינו ז"ל "ולא יבושו עמי לעולם".

וכתב לכבר בזה, כי הנה מבואר לעיל שמאמר השלם שהוא בחינת נשמע הוא בחינת אב ובן כאחד, כי שם נכלל הכל, וזהו גם ענין אחדות ודביקות הנשמה בבשר הגוף, שהנשמה שהיא בחינת נשמע והגוף שהוא בחינת נעשה נכללים יחד, וזהו גם ענין אחדות העזות והבושת דקדושה, שמבואר לעיל שהעזות דקדושה נמשך מבושת, וזהו משום שבשורשם הם נכללים יחד, כי העזות דקדושה הוא מצד הנשמה והאב, והבושת הוא מצד הגוף והבן, ואמנם כשם שכשנעשה ונשמע מתאחדים יחד נקראת המדרגה על שם נשמע, והיא עצם המדרגה, כך גם כשזוכים להתעלות לבחינה העליונה שהיא בחינת קודם הבריאה, בחינת אין סוף, שהיא בחינת עזות, בחינת אב, אף שהמדרגה התחתונה כנגד העליונה היא נקראת בבחינת בושת ובכחינת בן, אבל באמת שם גם בושת הבן נכללת בתכלית האחדות בעזות האב, ולכן מי שזוכה למדרגה זו נחשב הדבר שהוא תורת ה' ותפילת ה' ממש, כי הוא מתאחד עם ה' יתברך, וממילא מיושבת הקושיא דלעיל, שמשא רבינו גם כן מתבייש מה' יתברך, והתירוץ הוא, שאין זה נחשב לבושה, כי הבושה היא באחדות גמורה עם העזות דקדושה, ועיקר הבחינה הזו היא עזות דקדושה.

ואמנם בחיי העולם הזה, קודם גמר התיקון שיהיה לעתיד, אין זוכה לזה רק משה רבינו לברו, מעוצם ענוותנותו ושפלותו יותר מכל האדם, שעל ידי זה זכה להכלל באין,

התייעץ עם נשמות הצדיקים לברוא את העולם, ולעיל בתורה י"ז מובא שגם עם שאר נשמות ישראל הוא התייעץ לברוא את העולם, אך הענין הוא, שנשמות ישראל על ידם נשפע השפע לכלל הבריאה, ולכן הם העצה לקיום הבריאה, אבל נשמות ישראל עצמם צריכים לקבל את השפע מהצדיקים, ולכן הצדיקים הם העצה לקיום נשמות ישראל, וגם הצדיקים עצמם צריכים לקבל את השפע מהמוכיח העליון שהוא משה משיח, ולכן הוא העצה לקיום נשמות הצדיקים.

והנה מובא לעיל בתחילת המאמר, שהצדיקים עושים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, והענין הוא, כי הם מחברים את התורה והתפילה, שכשם שצריך שיהיה שלום בין הגוף לנשמה, כך צריך שיהיה שלום וחיבור בין התורה שהיא בחינת נעשה, לתפילה שהיא בחינת נשמע, ולכן הצדיקים מתפללים לה' יתברך למה יחרה אפך בעמך, ואת התורה שהיא התוכחה הם משפיעים לישראל, ואומרים להם אתם חטאתם חטאה גדולה, ועל ידי זה מתחברים התורה והתפילה, הנעשה והנשמע, ועיקר המתקת הדין נעשה על ידי האמונה של המקבלים את התוכחה מהצדיק, שהם חוזרים בתשובה על מעשיהם, ואז נחתם הדין ביותר, כי הוא נמתק ממש. ולכן כשמתגבר הרע ומתקלקל החותם הפנימי מתקלקל שלום העולם, כי הצדיקים על ידי החותם שלהם הם עושים שלום וחיבור בין התורה והתפילה, וממילא בין ישראל לאביהם שבשמים.

אך שייך לומר שהשכר של העולם הבא יהיה שכל צדיק יתבייש מחופתו של חבירו

כל צדיק נכוח מחופתו של חבירו: כפרפראות לחכמה הקשה, איך שייך לומר שזה יהיה השכר של עולם הבא, מה שכל צדיק יתבייש בפני חבירו, וכתב לתרץ, כי מבואר לעיל באות י"א שלעלות ממדרגה למדרגה צריך להיות ירידה קודם העליה, והפירוש הפשוט, כי מאחר שגם מדרגתו הראשונה היתה מדרגה טובה וטוב לו גם במדרגה זאת, על כן צריך להיות לו ירידה, ועל ידי זה מתחזק ביותר לעלות מירידתו, עד שעולה במדרגה גבוה יותר ממדרגתו הראשונה, ועל כן לעתיד שאז לא שייך שום ירידה ממש ממדרגתו מאחר שנחבטל הבחירה, על כן יהיה כל צדיק נכוח מחופתו של חבירו ואוי לאותה בושה ועל ידי זה יתחזק לעלות ביותר, כי לעתיד יהיה כולו תשובה כמבואר לעיל אות י"א, והתשובה הוא שיוזכו בכל פעם להשגה יתירה, כמבואר לעיל בסיומן ו', ואיך יזכו לעלות להשגה יתירה בלי ירידה מקודם, אך על ידי הבושה הג"ל יתחזק לעלות להשגה יתירה ביותר.

וכתב שיש לפרש עוד כפשוטו ממש, כי כבר מבואר לעיל, שבחינת נשמע בחינת נסתר בחינת תורת ה', הוא בחינת בראשית מאמר השלם, בחינת יראה בחינת בושה, בחינת חכמה עלאה עדין עלאה. נמצא, שאדרכא הבושה והכלימה שכל צדיק יתבייש בפני חבירו הגבוה ממנו במדרגה, זו הבושה בעצמה היא בחינת עדין עלאה, בחינת (אבות פ"ה)

לברכה, שהקדוש-ברוך-הוא מקנים אותם. וגם הקדוש-ברוך-הוא מתפלל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מנין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל וכו', ומאי מתפלל? יהי רצון מלפני וכו'. וגודאי שהקדוש-ברוך-הוא מקנים מצוות התורה ותפלה כמו שראוי להקדוש-ברוך-הוא, וכמה רחוק בין קיום התורה שלו ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של השם ותפלה, כי כל אחד עובד השם ותפלה לפי מדרגתו בכחיות נעשה ונשמע, הינו תורה ותפלה כנ"ל:

בלמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב עה). ואמרו שם: 'פני משה בפני תמוה, פני יהושע בפני לבנה, אוי לה לאותה בוששה, אוי לה לאותה בלמה וכו'', מכל-שכן איך יתבשו החומאים, רחמנא לצלן. ואם הוא במדרגה שאין צריך להתבשו משום אדם, יש להתבשו מהקדוש-ברוך-הוא, כי הקדוש-ברוך-הוא מקנים כל התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הקדוש-ברוך-הוא קובר מתים וכו', הקדוש-ברוך-הוא מבקר חולים וכו', ושאר מצוות התורה שחשבו רבותינו זכרונם

ביאורים

ברוך הוא מתפלל וכו', ומאי מתפלל, יהי רצון מלפני וכו' שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מידותי, ואתנהג עם בני במידת רחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין. וגודאי שהקדוש ברוך הוא מקנים מצוות התורה ותפלה כמו שראוי להקדוש ברוך הוא. וכמה רחוק בין קיום התורה שלו – של האדם ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של השם ותפלה, כי כל אחד עובד השם ותפלה לפי מדרגתו בכחיות נעשה ונשמע, הינו 'תורה' ותפלה כנ"ל, כמבואר לעיל באות ט', שלכל אחד יש בחינת נעשה' שזהו הדרגה שהוא השיג, ובחינת נשמע' שזהו הדרגה שעדיין נסתר ממנו, והתורה והתפילה של ה'

לאותה בוששה, אוי לה לאותה בלמה וכו', שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך, שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו, מכל שכן איך יתבשו החומאים, רחמנא לצלן, לעתיד לבוא. ואם הוא במדרגה שאין צריך להתבשו משום אדם, יש להתבשו מהקדוש ברוך הוא, כי הקדוש ברוך הוא מקנים כל התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'הקדוש ברוך הוא קובר מתים וכו', הקדוש ברוך הוא מבקר חולים וכו'', ושאר מצוות התורה שחשבו רבותינו זכרונם לברכה שהקדוש ברוך הוא מקנים אותם. וגם הקדוש ברוך הוא מתפלל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: 'מנין שהקדוש

עיונים

חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר וברא ה' על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה לילה, כי על כל כבוד חופה, מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו, עשן בחופה למה אמר רבי חנינא שכל מי שעניו צרות בתלמידי חכמים בעולם הזה מתמלאות עיניו עשן לעולם הבא, ואש בחופה למה אמר רבי חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוה מחופתו של חברו, אוי לה לאותה בוששה אוי לה לאותה כלימה, כיוצא בדבר אתה אומר ונתתה מהודך עליו ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, אוי לה לאותה בוששה אוי לה לאותה כלימה".

ופירש רש"י: "נכוה – חופתו של קטן מחופתו של חברו הגדול ממנו. שבאותו הדור – שראו משה ויהושע. אוי לה לאותה בוששה – שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו".

אבל לעתיד לבוא בגמר התיקון לא יבושו עמי לעולם, כי אז יכלל כל העולם שהוא בחינת אחר הבריאה בבחינת קודם הבריאה, וממילא לא יצטערו מהבושה שיתבייש כל אחד מחבירו, כי הבושה תתאחד באחדות גמורה עם העזות דקדושה, עד שתחשב בעיקר לעזות ולא בושה.

וכתב עוד בביאור הליקוט, שנמצא ממאמר זה שהתורה היא בחינת נעשה, והתפילה היא בחינת נשמע, ואף על פי שבכל בחינה כלולה מכל הבחינות, אך באופן כללי, את בחינת התורה קיבלנו על ידי משה רבינו, ואת אור התפילה שגבוה יותר נקבל על ידי משיח צדקנו, ורוד המלך שהתנוצץ בו גם כן מנפש משיח שלעתיד, שהרי משיח יצא ממנו, לכן היה כל עסקו רק להמשיך את אור התפילה והתהילה, בחמישה ספרים שהם כנגד חמישה חומשי תורה.

מאמר הגמרא בענין פני משה כפני חמה

פני משה כפני חמה: בגמ' ב"ב דף ע"ה ע"א מובא: "אמר רבה אמר ר' יוחנן, עתיד הקב"ה לעשות שבע

קָדָם אֶלְקָנָא, דִּי יַעֲמֵד לְנָא לִימִינָא, לְהַתְחִיל
וְלִגְמַר רִוּוּן עֲלָאִין הַגְנוּזִים בְּסִבֵּי דְבִי אֲתוּנָא:

סְבִי דְבִי אֲתוּנָא

כג

לְשׁוֹן רַבְנּוּ וְזָרוּנוּ לְבִרְכָה

אִימָא לָן מְלֵי דְבִדְיָבִי. אָמַר לְהוּ: הָוִי לָן
בְּדִנְיָתָא, וְיִלְדָה, וְהָוִי תְלִיָה לְהַ
פְּתָקָא, וּבְתִיב בַּה: דְּמַסִּיק בְּבִי אֲבָא מָאָה
אֶלְפִי זַוּוּי. אָמְרוּ לְהַ: וּבְדִנְיָתָא מִי יִלְדָה. אָמַר

בַּעַת שְׁהַתְחִיל לִזְמַר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, הַתְחִיל מִזֶּה הָעֵינָן
הַפְּתוּב בָּאן, מַעֲגִין הַגְנוּזִים וְהַיְהִינָם וְצַעַר הַבוּשָׁה
וְכו' בַּג"ל, עַד שְׁנַכְנַם בְּעֵינָן תּוֹרָה וְתַפְלָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד
בְּעֲצֻמוֹ, בְּפְתוּב בָּאן, וְאַחֲרֵיכֵן נִכְנַם עַל־יְדִיָּוָה מַעֲגִין
לְעֵינָן, עַד שְׁגִמַר כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אַךְ בְּשַׁעַת שְׁפַתְכֵתִי
לְפָנָיו תּוֹרָה זֹאת, הַפֶּה הַדֹּבֵר קָצַת, וְצִוָּה עָלַי לְהַתְחִיל
הַתּוֹרָה מַעֲגִין חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם בַּג"ל. וְה' יוֹדֵעַ בְּגִנְתּוֹ]:

מְרוּמָם הוּא אֶלְהִין בְּקַדְמִיתָא וּבְתַרְיָתָא, דִּי
צָבִי וְאַתְרָעִי בְּן וּמְסַר לָן אֲוִרְיָתָא, דִּי זְבִינָא
לְסִימָא סְפָרָא דְצִנְיָעוּתָא: בְּעֵין נְרִים יְדָנָא,

ביאורים

דצניעותא, פֿען נְרִים יְדָנָא, קָדָם אֶלְקָנָא – כעת נרים
ידינו לפני אלוֹקִינוּ, דִּי יַעֲמֵד לְנָא לִימִינָא – שיעמוד לנו
לימינינו, לְהַתְחִיל וְלִגְמַר רִוּוּן עֲלָאִין הַגְנוּזִים בְּסִבֵּי דְבִי
אֲתוּנָא – להתחיל ולגמור סודות עליונים הגנוזים
במאמר הגמרא: 'סבי דבי אתונא', הכולל את שאלות
זקני אתונה ותשובות רבי יהושע בן חנניה עליהם,
שיתבארו בסמינים: כ"ג – ל"א.

'סְבִי דְבִי אֲתוּנָא'

כג

לְשׁוֹן רַבְנּוּ וְזָרוּנוּ לְבִרְכָה

מובא בגמרא (בכורות ת:) שרבי יהושע בן חנניה בא למקום
ישיבתם של שישים זקני אתונה, כדי ללכדם ולהביאם
אל המלך, ואז אמר להם רבי יהושע בן חנניה שהוא
רוצה ללמוד מחכמתם, והם אמרו לו שישאלוהו
שאלות, ואז אמר להם שאם ידע לענות להם על
שאלותיהם יסכימו לבוא לאכול בספינתו, ואז הם שאלו
את רבי יהושע בן חנניה כמה שאלות, ואחת השאלות
היתה: 'אִימָא לָן מְלֵי דְבִדְיָבִי – אמור לנו דבר שקר,
אָמַר לְהוּ: הָוִי לָן בְּדִנְיָתָא וְיִלְדָה, וְהָוִי תְלִיָה לְהַ
פְּתָקָא, וּבְתִיב בַּה דְּמַסִּיק בְּבִי אֲבָא מָאָה אֶלְפִי זַוּוּי –
אמר להם: היתה לנו פרדה וילדה, והיה תלוי בצוארו
של הולד שטר צואה של הפרדה, וכתוב בו שיפרעו
בניה של הפרדה למי שהלוה לבית אביהם מאה אלף
זוזים. אָמְרוּ לְהַ: וּבְדִנְיָתָא מִי יִלְדָה – אמרו לו: וכי
פרדה יכולה ללדת. אָמַר לְהוּ: הָוִי גִינְהוּ מְלֵי דְבִדְיָבִי –
אמר להם: אלו הם דברי שקר.

יתברך הם בבחינת 'אין סוף' שהוא למעלה מכל
הבריאה.

וכיון שצער הבושה גדול כל כך, לכן צריך האדם
להתבייש מאוד לפני ה' יתברך שלא לעשות נגד רצונו
ח"ו, ומכל שכן שלא לעשות איזה חטא ועוון ח"ו, כי
אם לא ימשיך עליו בושה דקדושה בעולם הזה, יתבייש
בעולם הבא שזה קשה מכל העונשים, אפילו יותר
מעונש הגיהנום, וכשהאדם זוכה לבושה ויראה
דקדושה, על ידי זה הוא זוכה לשמחה, ועל ידי השמחה
הוא זוכה לעזות דקדושה, ועל ידי זה הוא זוכה
להתקרב ולהכלל בצדיקי אמת, ולקבל מהם אמונה
בתכלית השלימות, (כמבואר לעיל באות י') (קיצור ליקוטי מוהר"ן).

[מוסיף ר' נתן ז"ל: בַּעַת שְׁהַתְחִיל לִזְמַר הַתּוֹרָה
הַזֹּאת, הַתְחִיל מִזֶּה הָעֵינָן הַפְּתוּב בָּאן, מַעֲגִין הַגְנוּזִים
וְהַיְהִינָם וְצַעַר הַבוּשָׁה וְכו' בַּג"ל, עַד שְׁנַכְנַם בְּעֵינָן
תּוֹרָה וְתַפְלָה שֶׁל הַשֵּׁם יִתְפָּרֵד בְּעֲצֻמוֹ, בְּפְתוּב בָּאן,
וְאַחֲרֵיכֵן נִכְנַם עַל־יְדִיָּוָה מַעֲגִין לְעֵינָן, עַד שְׁגִמַר כָּל
הַתּוֹרָה הַזֹּאת, אַךְ בְּשַׁעַת שְׁפַתְכֵתִי לְפָנָיו תּוֹרָה זֹאת,
הַפֶּה הַדֹּבֵר קָצַת, וְצִוָּה עָלַי לְהַתְחִיל הַתּוֹרָה מַעֲגִין
חוֹתֵם בְּתוֹךְ חוֹתֵם בַּג"ל. וְה' יוֹדֵעַ בְּגִנְתּוֹ]:

הר"ר נתן ז"ל מביא כאן דברי סיום למאמרי 'ספרא
דצניעותא', ופתיחה למאמרי 'סבא דבי אתונא'.

מְרוּמָם הוּא אֶלְהִין בְּקַדְמִיתָא וּבְתַרְיָתָא – מרומם
הוא אלוֹקִינוּ מתחילה ועד סוף, דִּי צָבִי וְאַתְרָעִי בְּן
וּמְסַר לָן אֲוִרְיָתָא – אשר חמד ורצה בנו ומסר לנו את
התורה, דִּי זְבִינָא לְסִימָא סְפָרָא דְצִנְיָעוּתָא – אשר
זכינו לסיים את המאמרים המבארים את פרקי 'ספרא